

وارلیق

مجله ماهانه فرهنگی فارسی و ترکی
آیلیق تورکجه و فارسجا فرهنگی نشریه

اوچونجو ایل صایی ۹ (آردیجیل صایی ۳۲)
سال سوم شماره ۹ (شماره مسلسل ۳۲)

آذر ۱۳۶۰

(شماره امتیاز ۷۵۳۸)

این مجله بهیچ حزب و گروهی بستگی ندارد

VARLIQ

Monthly
PERSIAN AND TURKISH JOURNAL
3rd Year No.9 (Serial No. 32)
December 1981

Address: Mossadegh Ave. Bidi Str. No. 17
Tehran, Iran

قیمت ۷۰ ریال

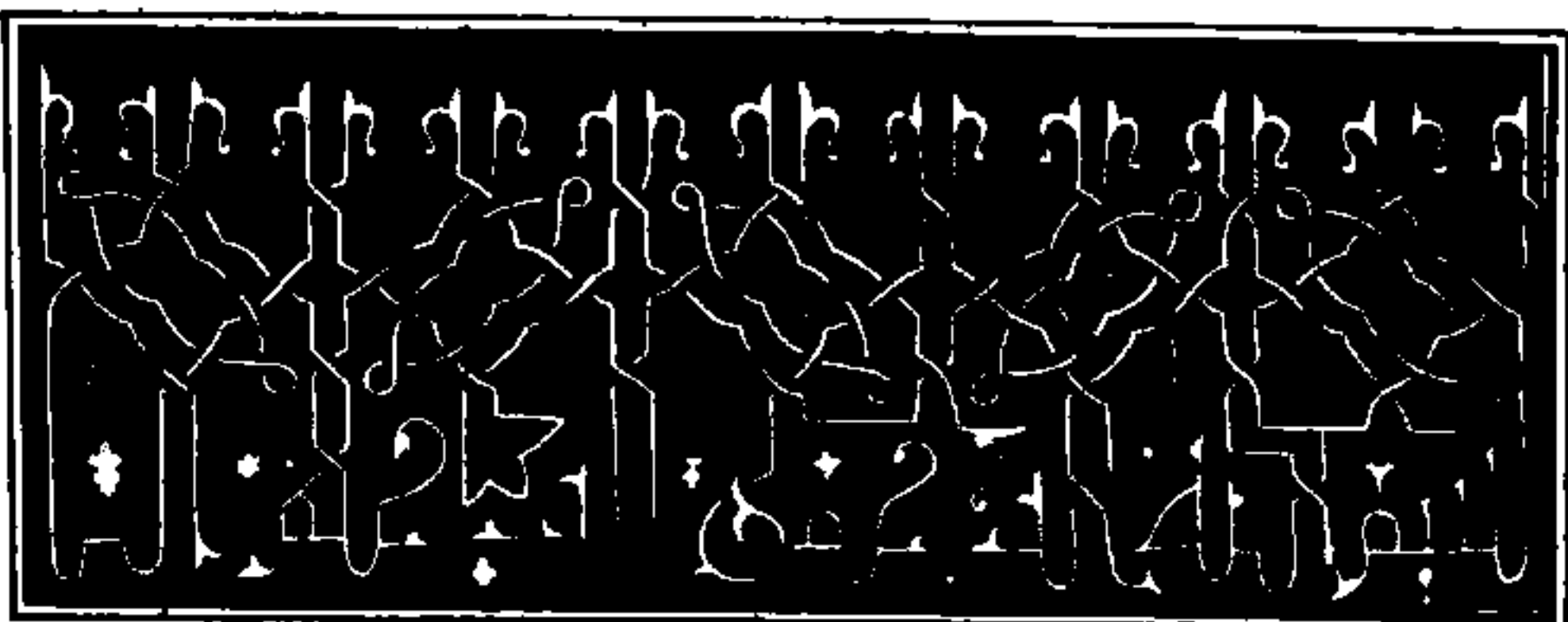
بسم الله الرحمن الرحيم

ایچینده کیلر

(فهرست)

صفحه

- ۱- دلیمیز ، بیر اسلوب مسئلهسی : دوکتور حمید نطقی ۳
- ۲- شعر ، نوای شرقی یا خود غروب آفتاب : میرزا عبدالقدیر وثاقلی دن ۱۱
- ۳- تکره نوشه آنجوانی در زبان مادری (ترکی آذربایجانی) : پرفسور غ . بیگدلی ۱۲
- ۴- توضیح ج . ۵ . ۲۰
- ۵- ۱۴- اونجو عصر آذربایجانین بویوک شاعری ، قاضی ضریر حقنده بیر نتیجه سؤز : دوکتور جواد هیئت ۲۱
- ۶- حضرت علی (ع) نین اوگودلری : ج - ۵ . ۲۶
- ۷- آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی (۸) : دوکتور جواد هیئت . ۲۷
- ۸- گلجک گون روماننی نین مؤلفی بویوک یازیچی میرزه ابراهیموفون حیاتینا بیر باخیش : رحیم دقیق ۴۳
- ۹- حیاتدان حکایه لر ، چوبانین مصلحتی : میرزه ابراهیموف - ع . منظوری خامته ای ۵۵
- ۱۰- شعر ، عینالی داهر گنجی بیرایشیق یاناردی : دوکتور حمید نطقی ۵۹
- ۱۱- تضاد : سؤنمز ۶۰
- ۱۲- من سیزینله ایم : حکیمه بلوری ۶۱
- ۱۳- منی مسئلهیه - مسئلهیه : س . قربانی ۶۲
- ۱۴- قدسی (ساوولی شاعر) : علی کمالی ۶۳
- ۱۵- شعر ، واریوخ : اکبر رزاقی (ساوه) ۷۰
- ۱۶- شعر محبت سازی : حمید سید نقوی (حامد) ۷۲
- ۱۷- عبدالخالق یوسفی و کریم آقا سالک دن ۷۳
- ۱۸- محبتین سهوی (مینیاتور) ۷۴
- ۱۹- شعر ، سوز قوجالماز : بختیار واهابزاده ۷۵
- شعر ، اینانما : حسین رضی ۷۶
- ۲۰- شعر آنامین سسی : حسینعلی . ر . شقاقی ۷۷
- ۲۱- یئنی کتابلار ۷۷
- ۲۲- علامه سید محمد حسین طباطبائی : ص - سرداری نیا ۷۹
- ۲۳- غزل از نظامی گنجی ای و ترجمه آن بشعر ترکی : آدسیز (اورمییه) ۸۳

بازارلیق

آفاق نوز کجه و فارسجا فرهنگي نشره
مجله ماهانه فرهنگي فارسي و ترکی

اوجونجی ایل - صایی ۹ - آذر ۱۳۶۵

دیلیمیز

دوکتور حمید نطقی

بیر "اسلوب" مسئلهسی

تورک دیللی قوملار، عمومیت له اونونجو عصرده اسلام دینینه تشرف ائتمهگه باشلادیلار. بو زمان طبعی اولاراق دینی عقاید و مراسمه عاید لزمیو اصطلاحلار رایج اولدو. لکن داها صورالار مختلف تاریخی اجتماعی سببلره گؤره عرب و فارسی دیللریندن بیرچوخ کلمه لر دیلی - میزه کئچدی، نهجه کی، "قوتادقوبلیک" ده: "همت"، "مروت"، "فضل"، "حال"، "فراق"، "وصال"، "مؤمن"، "نقا"، "احل"، "حبیب"، "ایمان"، "رحمت"، "حقیقت"، "خلق"، "وفا"، "جفا"، "مثل"، "ادب"، "دولت"، "عیب"، "شاعر"، "لفظ"، "قیمت"، "سیاست"، و سایر کیمی سؤزلره راسا گلیریک.

"دیوان لغات تورک" مؤلفی کتابینی عریحه یازاجاق درجه ده بو دیلی بیلیردی. سو دؤورده یازی دیلینده خارجی کلمه لر، تورکجه سؤز - لری یاییبدا گتیریلیر. مثلاً "قوتادقوبلیک" ده:

"تلهک و آرزو"، "دشمن و یاغی"، "نصیحت و یند و اوگود"

"عقل و خرد و اوقوش"، "وقت و اود" کیمی بیرچوخ تورکجه و دخیل (آلینما) سؤزلر قوشا و یان - یانا گلیبلر.

۱۲ - ۱۵ - جی عصرلرده یازیلیمیش باشقا اثرلرده ده بونوع مترادف سؤزلری گؤروروک: دنیز - دریا، دوتساق - اسیر، آغو - زهر، سوجی شراب یا زوق - گناه، اسروک - سرخوش، تامو - جهنم، اوچماق - بهشت / جنت، تانری / جالاب / چلب / الله، یارادیلیمیش - مخلوق، یارلیق / بویوروق - امر... وسایره

یا واش - یا واش مختلف سبک لر اوزوندن آلینما کلمه لرده چوخ ایشلک حالا گلدی و گشت - گنده تورکجه قارشلیقلاری اوندولدو. بونونلا **برایر ۱۵ - جی عصرده یازیلیمیش "خزاین السعادت" و "جراحیة ایلخانیة" کیمی علمی کتابلار ساده و چوخ آجیق بیردیله دیرلر.**

۱۶ - جی عصردن صونرا خارجی کلمه لر تورکجه اثرلرده چوخ آرتیر. **ادیب لر سؤزلرینی ساده** یا زما ییرلار، جور - به - جور "صنعت" و "هنر" **گؤسترک** هوسینه دوشورلر. فارسجا و عربجه نی چوخ یا خشی بیلدیک لرینی **گؤسترک** ایسته ییرلر. فارسجا "مودل" آلینیر و فارسجانی باشینا گلن فاجعه تقلید یولوا یله عینا تورکجه نین ده باشینا گتیریلر.

فارسجا اثرلرین وضعینی آنلاماق اوچون مرحوم "بهار"ین "سبک شنا - سی" سیندن بیرنئجه سطری نقل ائتمک کافی دیر:

"تدقیقا تجیلارین بعضی سی بئله دئمیشلرکی، عربلر "فنی" نشیری ایرانلیلاردان اقتباس ائله دیلر و بعضی لری ده یونا نلیلاردان آلدیلار، دئییرلر... فارسجا نشره جری ۳ و ۴ و ۵ - جی عصرلرده ساده بزک سیزو موازنه و سجع صنعتلریندن خالی ایدی، دئدیگیمیز کیمی پهلوی و عرب نثرینده تقلید ائدیله جک "فن" و "صنعتلردن" خبر یو خدو. لکن ۵ - نجی عصرده ایش دگیشدی، بوزمان عربلرین "مصنوع" نثر دؤوروندن بیر عصر کئچمیشدی، بو "صنعت لر" دری - فارسسی نثرینده ده اؤز تاثیرینی گؤستردی و کاملا رواج تاپدی. ایرانلیلار عربجه نین صنعت و زینت لرله دولون نثریندن تقلیدده ایشی آزیتدیلار، یازیلاردا آرتیق پارلاقلیق دان، ده گردن و گؤ - زه للیک و لطافتدن اشراقالما دی.

یئر - یئر هنر و زینت اولسون دئیه عربجه لفتلر و مثللر و فارسجا / عربجه شعرلر گتیرمک له سؤزو اوزا دما قلا قالما دیلار عربی مفهومملار،

اصطلاحلار و عربجه يه خاص دوشونجه و بياني دا بونا آرتيرديلار، بونو ره سيز، عجايب بير نظم و نثر وجوده گلدی کی، يئری گلدیکده اولاردا ن نمونه لـر وئره جه بيگ . " (سبک شناسی، جلد ۱، ص ۲۷۷ - ۲۷۶)

تورکجه نين ايسه ، ادبیات ساحه سينده بير طرفدن "صنعت گؤسترمک" هوسی حاکمدی. او بير طرفدن ده باشدا گلن لر عربجه و فارسجا کلمه لر و اصطلاحلارلا دولواثرلری تورکجه اولانلار اوستون توتوردولار. نتيجه اولاراق غليظ و آغير يازماق رایج اولدو. فارسجا و عربجه کلمه لری و ترکیب لری ، عروض و زملرینه داها آسان انطباق ائدير، بوسبب لردن آرتیق ائله بيل ديلمیزین فارسجا و عربجه ايله سرحدی ييخيلدی، بوايکی ديلدن ان غريب ترکیب لری و سؤزلری، گؤنل و نوزون ايسته ديگی قدر گتيرمه نيزه کيمسه نين اعتراضی يوخايدی.

تورکجه يازيلاردا ، شورکجه عنصر لر گئت - گئده آزالدی. بعضا بير محرر خلقه خطاباً يازديگی زمان بير جور، و "صنعت اثری" يار اتماق اوچون يازديغيندا دا بير اؤزگه جور ديل ايشله ديردی. فضل و سواد نمايشی مسئله نی غليظ لشديردی. فضل و سوادین دا فارسجا و عربجه بيلمک دن عبارت او - لدوغو فکری يازيلار تاثير ائتدی. ايچينده هئچ تورکجه اولمايان شعر لر، ديوانلاری دولدوردو. "باقی" دن بوييتی برابر اوخوياق :

" جمشيد عيش و عشرت و داراي داروگير

کسرای عدل و رفعت و اسکندر زمان "

بوسلطان سليمان حقينده شاعرين "تورکجه" قصيده سيندن ايکی مصراع

دير .

بو طرز، خلق ادبیاتیندا دا تاثير سيز قالما دی. عموميت له "عثمانلی جا" دئييلن بير "اسلوب" (سبک) وجوده گلدی. تورکجه يازيلارين بؤيوک بير قسمی عثمانلی طور باقلاريندا وجوده گلدیگی اوچون و بوهنر گؤسترمک هوسی نين او امير طور لوقدا گئنيش ابعادا چيخديگی سببی ايله بو آغير و غير مانوس، چتين، آلاشيلما زوقا ريشيق طرزه عمومي آد اولاراق "عثمانليجا" اطلاق اولوندو. بومعنا دا ايشله ديلن "عثمانليجا" سؤزو معين بيـسـر "اسلوبو" (سبکی) بيان ائديردی، آیری بير "ديلی" دگيل . بو اسلوب عينا بوتون عيب لری و نقصانلاری و خصوصيت لری ايله فارسجا دا دا عصر لر بويو حکم سوردو .

"اسلوب" نه دير ؟

"بیر دیلین عنصرلرینی معین بیر تاثیر بورا خماق اوچون انتخاب و متشکل ائتمک، سسلر، کلمه لر، نطق شکیللری، او برارلار (ایمازلار) و نحوی فورملار بو عنصرلرین ایچینده دیر." بو تعریفی بیز "بیریتانیکا آنسیکلو - پئدی سینین" ۲۱ - نجی جلدینین ۳۲۲ نجی صحیفه سیندن آلدیق .

"بهار" "سبک شناسی" کتابینین مقدمه سینده (صحیفه ۵) اسلوب ویا خود "سبک" حقینده بئله تعریف ائدیر :

"اسلوب، ادبیات اصطلاحیندا، کلمه لرین ترکیبی، سؤزلرین انتخابی و خاص تعبیر صورتی واسطه سی ایله فکرلرین درک و بیانی دیر." "بهار" سؤزو - نه دواملا اسلوب ایله، نوعون (ژانرین) بیر - بیرینه قاریش دیریلماها سینی توصیه ائدیر .

"محمد تقی بهار" مذکور کتابیندا فارسجادا نشرین کئچیردیگی دؤورلردن بحث ائده رکن، هجری ۸ - جی عصر دن تا ۱۳ - جو عصره قدر سورن و "اوچونجو دؤوره" آدلاندیردیگی قسمده بو عصرده رایج اولان اسلوب حقینده بئله دئییر (جلد : ۱، صحیفه : ۲۸۸) :

"سؤیله دیگیمیز کیمی بو دؤوره، سجع، قافیه دؤوره سی، تکلف و تصنع عصری، فارسجا نشرینین فساد زمانی ایدی. ایرانلی یا زیچیلار عرب یا زیچیلار - ری، عربجه کلمه لر، غریبه سؤزلر "لاطایل تفنن" لر، "ممل اطناب" لار - بوش بوغا زلیقلار، قافیه پردا زلیق و فضل ساتماق دایاری یولدا قویدولار و تقلید ائتدیک لری نمونه لری اؤتوب - کئچدیلر. بو دؤوره ده بسیط و خوشا گلن نشرلر، مسجع، صنعی یا زیلارلا برابرده گؤرسه تیردی. لکن غلبه تکلف لو، و مسجع لی یا زیلاردا ایدی. بوسبک هجری ۸ - جی دن ۱۳ - جو عصره قدر ایران، تورکستان، هندوستان و عثمانلی اولکه لرینده رایج ایدی، سارای (دربار) یا زیلاری، اهمیتلی حوادثی و تاریخلری قید ائتمک همین اسلوب دا اولووردو. بو اسلوبون (سیکین) ان کامل اؤرنگی (نمونه سی) شرف الدین علی یزدی نین ظفر نامه سی، میرزه طاهر وحید تبریزی نین ایکنجی شاه عباس تاریخ، میرزا مهدی خان منشی نین "جهانگشای" ی، میرزه صادقین "گیتی گشا" ی و عبدالرزاق دنبلینین "حدایق الجنان" ی دیر ."

گؤردوگو موزکیمی، بو آغیر اسلوب ۱۵ - جی عصر دن زمانیمیزین باشلا - رینا قدر فارسجا دنیا سینا حاکم ایدی. بونا موازی اولاراق بو آزار

تورکجه یه ده - عمومیت له فارسجانی تقلید یولوا یله - عارض اولموشدو .
 بو دؤور، عثمانلی اسلوب سلاله سینین حکمرانلیق زمانینا تصادف ائتد -
 یگیندن ، بوا اسلوب دئدیگیمیز کیمی تورکجه ده ، "عثمانلیجا" آدلاندير -
 یلمیشدير . البته بوا اسلوب دا اثر یارادانلار فارسجادا اولدوغو کیمی
 اؤز اسلوبلارینی، یا زدیقلاری دیلین یگانه دوغرو و طبیعی افاده (بیان)
 صورتی کیمی تصور ائدیر دیلرودنیانین بیر قسمنده حاکم سلطانین سلاله -
 سینه انتساب ائتدیره رک اؤز اسلوبلارین آدینی بوتون تورکیه نیین
 تورکجه سینه شامل ائله دیلر . حال بوکی بوا اسلوب تکجه تورکیه تورکجه سینه
 عارض اولما میشدی، آذربایجان تورکجه سینه ده ، همان دؤورلرده بوا غیر
 یازی طرزی حاکم ایدی . نهایت ، حقلی اولاراق آذربایجان یازیچی و شاعر لر
 دیلی ساده لشدیرمک حرکتینه گیریشدیلر . بویولدا میرزه فتحعلی آخوند
 زاده دن بویانا چالیشانلارین صایی آزا اولما میشدیر .

قارانلیق و مغلک اسلوبون حاکم اولدوغو مدت جه خلق ادبیاتی دا ،
 یوخاریدا دئدیگیمیز کیمی ، بوجریانین تاثیریندن بوسبوتون اوزاق قالا
 بیلمه دی . ۱۶۰ و ۱۸ - جی عصرلرده حتی خلق اوزانلارینین بئله دیلینده "لیل
 ونهار" ، " پروانه وش " ، " دیا ر غربت " ، " خاک پای " ، " باد شمال " ، " بحر غم " ،
 " تیغ فرقت " کیمی ترکیب لرو تعبیر لر گؤزه دگیر . بوا اسلوب البته یال نیز
 یازی دیلینده قالما دی ، بیلکی گؤرسنمک ایسته یین لر ، ائله جه ده دانیش -
 دیلار . بیز بوا اسلوبدا صحبت ائدنلرین نه حالا دوشدوک لرینی ، هم آذربایجان
 هم فارسجا و هم ده تورکیه کومئدی یازیچیلارینین اثرلرینده گؤره بیلیریک

بو دؤوردن صونرا دیلیمیزین وضعینی تصور ائله مک جتین دگیل .
 عصریمیزین باشیندا مطبوعا تیمیزا گؤز آتماق کافیدیر ، نئجه کی بونسان
 ۵۰ ایل قدر قاباق ، بیر تورکجه لغتینده ۳۰۰۰۰ کلمه نین ساده جه ۱۲۷۰۰ و
 یعنی ۴۳% - ی تورکجه ایدی . یازی دیلینده ۳۵% نسبتینده تورکجه کلمه
 ایضه دیلیردی . بوتقربا بوتون تورک دیللی قوملاردا بئله ایدی . ایندی
 ایسه مثلا تورکیه ده یازی دیلینده ۷۲% نسبتینده تورکجه کلمه واردیر
 (بورقم امین اؤزد میرین " تورک دیلی " مجموعه سینین ۱۸۴ - نجی صاییندا
 چیخان مقاله سیندن آلینمیشدیر .)

بورادا ، سؤزون یغری گلمیشکن ، معلم عباس زما نوفون صون زمانلاردا ن

چیخان دولغون اثری "صابر گولور" کتابیندان ("گنجلیک" نشریاتسی،
باکی ۱۹۸۱) بیر مطلبی نقل ائتمه کی مناسب گؤروروک :

"صابرین خسته لیگیندن اول اونون حقیندا مطبوعا تداچیخان دیگر
بیر مقاله ده ۱۹۱۵- جو ایلین صونوندا "گونش" قزئتینده درج ائدیلمیش
دیر -".

"بومقاله نین مارقلی بیرتاریخچه سی واردیر. اوزمان بعضی ضیالیلار
یانلیش اولاراق آذربایجان دیلی ایله عثمانلی تورکجه سی نین دیلیینی
عینی دیل حساب ائدیر، عثمانلیجادان آذربایجان دیلینه ترجمه یسه
لزوموز، آرتیق بیرایش کیمی باخیردیلار. م.ع. صابرده تازیانه لرینین
بیرینده همین فکری مدافعه ائدیردی :

"عثمانلیجادان ترجمه تورکه" - بونو بیلیم،

گئرجک یازیور گنجه لی یا اینکه هنک دیر ،

ممکن ایکی دیل بیر- بیرینه ترجمه ، اما

"عثمانلیجادان ترجمه تورکه" نه دئمک دیر ؟"

"شاعر علیقلی غمگسار صابره اعتراض ائده رک یازمیشدی :

عثمانلی دیلی چونکی مرکب دیر عرب دن ،

تورکه ائله ییب ترجمه ، ائتسک اونو اصلاح

آسان راق ائده ر فایده بخش علم و ادب دن ."

"غمگسارین تازیانه سینه صابر بئله جواب وئرمیشدی :

"تحویل عبارت "سوزونو" ترجمه "قانماق ،

مکتبلی جوجوقلاردا بیلیر کیم بو، خطا دیر ،

بیر بؤیله خطا کلمه : محرر، قلمیندن

جاری اولور ایسه ادبیاتا بیلادیر! ،

"دئکابرین (دسامبرین / کانون اولین) ۱۵ - ده (۱۹۱۵) غمگسار

صابرین جوابینا یئنی بیرتازیانه ایله جواب وئردی :

من یازدیغیم کلامده کی لفظ ترجمه

بیخود پوزوبدور صابر عالیجنابینی،

تحویل کلمه ، یاکی عبارت اولور ولی

آچار عرب لغت لری اوزدن نقابینی،"

"غمگسارین تازیانه سیندن صونرا "گونش" قزئتی نین رداکسیاسی یوخا ریدا

آدی چکیلن مقاله‌نی بوراخا راق مباحثه‌یه بکون (جمع) وورموشدور . مقاله مؤلفی (معلم ع . زمانوفون تدقیقاتینا گوره مؤلف عبدالله توفیق اولمالیدیر) "عثمانلی شیوه‌سینده ، عثمانلی لهجه‌سینده یازیلماش بیر تورک کتابینی آذربایجان تورکجه‌سینه ترجمه ائتمک "دئمک "صحیح دیر یوخسا غلط دیر؟" سئوالینی سورموش وبونا بئله بیز جواب وئرمیشدیر : "عثمانلیلار ایله آذربایجانلیلار . . . بیرلیمان دا اولدوقلاری اوچون عثمانلی تورکجه‌سیندن آذربایجان تورکجه‌سینه ترجمه دئمک غلط وهم ده غلط فاحش دیر " . بئله‌لیک له ، مقاله ده اوستونلوک صابره وئریلمیشدیر . " لکن بومسئله ده نه صابرله ، نه ده صابرله غمگسارین آراسیندا کی مباحثه‌یه بکون ووران مقاله مؤلفینین فکری ایله قید - شرط سیزرا ضیلاشماق اولار ، اولار ائزادعالاریندا آذربایجان و عثمانلی دیللرینین عیسنی سیستمی دیلر قروپونا منسوب اولدوقلارینی و صون درجه یا خینلیقلارینی نظره آلمیش ، آنجا ق بیرجه تی اونوتموشلار کی ، عرب و فارس سؤزلری ایله دولو ، غلیظ عثمانلی تورکجه‌سی ایله چیخان یازیلاری اوزمان یالینیزضیالیلار ، ائزوبه اوللارین صون درجه سوادلی قسمی باشادوشه بیلردی " . " اودورکی اوزمان آذربایجان مطبوعاتیندا عثمانلی تورکجه‌سیندن وئریلن ماتئریاللاری آذربایجانجا یا چئویرمک داها مقصده اویغون ایدی . اگر بئله اولاردیسا ، بوما تئریاللاری یالینیز یوکسک تحصیللی ضیالیلار دگیل ، بوتون اوخوجولار باشادوشه بیلردی " .

"همین مباحثه‌ده بیزی ان چوخ ماراقلاریندیران جهت بودورکی "گونش قزئتینده م . ع . صابر حقینده صون درجه بؤیوک احتراملا بحث اولونور " . (" صابرگولور " ، صحیفه ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸)

یوخاریدا "عثمانلیجا" یا خود "عثمانلی تورکجه‌سی" حقیندا کئچرین مباحثه و وورولان یکونلار ، "تورک دیل قورومو" نشریاتیندان "تورک سؤزلوگو" نون "عثمانلیجا" کلمه‌سی اوچون وئردیگی ایضاخلا کاملاً مطابق دیر ، همان لغتین ۵- جی چاپینین ۵۷۵- جی صحیفه‌سینده بو کلمه حقینده یازدیقلارینی برابر اوخویاق :

"عثمانلیجا : عرب و فارس کولتورلرینین (فرهنگ لرینین) تاثیر لرینین آلتیندا بنیه‌سینه بودیللردن حددن آرتیق درجه‌ده کلمه ، حتی قرامثر خصوصیتلری گیرن و عثمانلی ایمپراطورلوغوندا یا زیچ - سی و

شاعر لرین چو خوطر فیندن ایشله دیلن تورکجه یه تنظیمات دئوروندن صونرا وئریلن آد " .

"عثمانلیجا" آدلانان بوا سلوب ایله مبارزه ده آذربایجان یازیچیلاری نین البته کی، یئتردن گوییه قدر حقلری وارا ایدی. بیزده اؤز نوبه میزده، دیلیمیزه مسلط اولان بو آزارا ال - بیرا ولارا ق صون وئرمه لی یک (اؤز دیلیمیزده یوخ، آنجا ق فارسجا سواد ی اولان) ضیالیلار طرفیندن، فارسجا - نین خصوصیت لرینی و اصطلاحلارینی دیلیمیزه گتیردیک لر و زون - نیدن، دیلیمیزین ایسدی یوخاریدا کی تعریف لره گوره بیر " یثنی عثمانلیجا " یا میتلا اولدوغونو مؤیله مک اولار. صون گونلرده تبریزدن گلن " فروغ آزادی قزغیننده بئله بیر مطلب دقتیمیزی جلب ائتدی :

" تبریزین موقت امام جمعه سی آیت الله مشکینی ایکی هفته بوندان اول جمعه نمازیندا جالب و منطقی بیر چرخیش ائتدیلر. اولار جمعه نمازی - نین خطبه لر ی نین بیرینده اسلامی جمهوریتی نین " صدا و سیما " تشکیلا - تیندن تنقید ائله دیلر. آیت الله مشکینی نین تنقیدلری حدودا بئله ایدی: بوتشکیلات ائله محلی پروگراملار اجرا ائدی رکی باشندان - باشا فارسی دیر و بیر نفر سواد سیز تورک اولاندان بیر شئی بیلمز، نه ا و چون بئله برنا - مه لر گره ک اجرا اولسون کی خلق اولاردان بیر شئی درک ائده بیلمه سین لر ؟ " .

" آیت الله مشکینی تنقیدلری نین بیر حصه سینی شاعر لر ونوحه خوانلار - را حصر ائتمیش دیلر و بوباره ده یئنه منطقی و جالب فرمایش بویورورلار کی هر جهتدن توجه شایان ایدی. آیت الله مشکینی دئدی لر کی، شاعر لریمیز و نوحه خوانلاریمیز ائله کی گره ک لی دیر مقدس انقلابیمیزلا همقدم اولما - ییب، حتی نوحه خوانلار تورک جماعتینه فارسی نوحه لرا و خویورلار " .

(" فروغ آزادی " ۱۵ آبان ۱۳۶۰ صحیفه ۳)

" فروغ آزادی " ۱۱ آبان ۱۳۶۰ دا چیخان همین مقاله نین ایکینجی

حصه سینده بئله یازیر :

" بئله نظره گلیردی کی، آیت الله مشکینی نین توصیه لریندن صونرا " صدا و سیما " تشکیلاتی اوز رویه سینده بیردگیشیک لیک وئره جک . . . بونلار برنامه لرینی آرتیقجا غلیظ لشدیر دیلر . . . ائله کی تبریز را دیوسو دئییردی : " اسلام بر اثر مجاهدت روحانیت مبارز و متعهد توسعه و

گسترش تا پدی "، عاشیق سعی اشدیرکی بیرشعاعی از جلوهٔ عاشق و معشوق
اولا"، "علم موجب قدرت و توانی دیر، نادانلیقدان سوء عاقبت گله جکدیر".

باشدان - ماشا محلی پروقرا ملار بو سایا قلا دیرکی، نه فارس، نه تورک و نه
عرب اوندان بیرشعی قانا بیلمز و استفاده ائده ممز..."
بوخاریدا "فروغ آزادی" نین وئردیگی مثاللار "عثمانلیجا" نین ان
حالی اؤرنک لریندن (نمونه لریندن) صاییلیر. بو خسته لیک "ایله نه جور
مبارزه ائتمه لی پیک؟

"ملمع" دیلدن نئجه قورتولماق ممکن اولاجاقدیر؟
بویولو بیزدن داها اول گئدن لردن بیرچوخ شئیلر اؤگرنه
بیلیریک. لکن، ایلک شرط، دردی حس و مسئله نی درک ائتکدیر. آیت الله
مشکینی نین اخطاری بوباخیمدان چوخ معنالی و مغتنم دیر.

صــــــــــــون

میرزا عبدالقدیر و ثاقی (۱۹۱۴ - ۱۸۷۱)

(میکائیل مشفقین آتاسی)

نوا ی شرقی یا خود، غروب آفتاب

آفتاب، ای ائده ن غروبه سفر * باعث فیض ثابت و سیار
آچیل ای چهره ی ضیا گستر * قیل تجلاً بو عالمه تکرار

مطلعین سرزمان مشرق ایکن * اوندان موهوم بیر خیال اولدون
کندینه (۱) بولما دیقدا (۲) بیر مسکن * جانب مغربه میال اولدون

منه اولدوقدا، مطلعین مـأوا * ائده رایدیدم سنینه نشو و نما
منی قیلدین بلای هجره دچار * سندن اردی (۳) مرا مینا اغیار

گل - گل ایندی منه ضیاء پاش اول * گؤزه لیم، ای منور آفـساق
سومودور سنده کی جزای نـفـساق * کیم یوخوندور منیمله میل وفاق

قالان ۲۰ - ایچی منی دد

سرهند و شاه نجوای در زبان مادری (ترکی آذربایجانی)

سرهند و شاه بن سحر صاحبی نجوای ملقب به خردالدین متوفی در سال ۷۲۳ هجری قمری یکی از دانشمندان معروف و مؤرخین مشهور و نویسندگان زبردست ذواللسانین است که شعر نیک می سروده که بجز از آثار بی نظیر این دانشمند آذربایجانی در ظرف ۲۵ سال اخیر در کشور اتحاد جماهیر شوروی به سی و هفتم مرحوم اکادمین عبدالحکیم علیرزاده چاپ و نشر گردیده است و اقام این سطورم اکنون با راضی ستاد انقلاب فرهنگی مشغول آماده ساختن لغتنامه مصدری ایضاحی سبانه وی بنام «صحاح الجسم» یا «تحفة العشاق» که حاوی بیش از پانزده هزار لغت فارسی و فارسی میانه و ترکی و قسماً ایضاً لغات با عربی می باشد و در این باره هم در مجلدی درین وارتیق و هم در مجلدی علمی آینده معالاتی درج نموده است.

در این لغتنامه سرهند و شاه در سه حصه با اختصار راجع به دستور زبان فارسی زبانها ترکی و فارسی عربی و لفاظاتی به زبان روان با نثر نگاشته است که از نقطه نظر دستوری و قدمت نگارش دستور زبان فارسی در سده زبان زنده و مشهور و مأنوس شرق بسیار با اهمیت، ارزنده و کلم نظیر است.

چاپ و نشر این لغتنامه و مجلدی به دوره برای هم میهنان آذربایجانی ترک زبان بخصوص از آن جهت شایان اهمیت است که ایان علاوه بر اختیار داشتن بیش از پانزده هزار

لغت اصیل زبان ما در این هم چنین معنای نمودن شصت و سه سال قبل انهم به قلم دانشمند توانائی
 مثل هندو شاه بخوانی به دست خواهند آورد در صورتیکه تاکنون فقط شصت و سه سال
 قبل در دست بود و است و این شصت و سه سال بخوانی تا پنج شصت و سه سال ترک آذربایجان را
 پانصد سال به عقب میرساند و از این رو دارای اهمیت تاریخی ویراثه است .

اینک همان حصه دستوری زبان ترکی به قلم هندو شاه که با خط خودشان به
 آماده کردیم در اختیار خوانندگان محترم مجله « واریق » میگذاریم و امیدواریم در آینده
 نزدیک بر دو جلد لغت نامه را یکجا و با خط خودمان در اختیار همگان قرار دهیم
 دکتر غلامحسین سیکدی - پروفیسور .

۱- هندو شاه پدر هندو شاه بن سحر بن عبداللہ الصاحبی القروانی بهم نوشته اند .
 ۲- قمرالدین لقب هندو شاه پدر مؤلف « صحاح العجم » و شمس الدین لقب هندو شاه
 پدر مؤلف « صحاح العرب » میباشد و پدر و پسر لغوی بوده اند و هندو شاه پدر معروف به شمس
 فشی نیز میباشد .

۳- مجله « واریق » « دکان ۱۳۵۸ - شماره ۹ - صفحه ۸ .

۴- مجله « آئینه » « بان ۱۳۶۰ - شماره ۶ - سال پنجم

هذانی امشده تصاریف لسان پارسی

بطل که مصدر در عربی بنوع کم اصل در آمدن صادر و لور اسماء و افعال انجلیین مصادر

پارسی اصل در آمدن منشعب و لور قلن افزان و اشال و غیره اول مصادر پارسی یکی در لور در اما بری

لازم بری متعدی در اول اکیدن هر بریسی به (یا) مفرد در به خود جمع در و بو مجموع در هر بریسی به

مثبت در به منفرد مصادر لازمک مثالی کم هم مفرد و هم مثبت در دانشتن و غیره اصلاً

منفی کم مثالی ندانشتن و غیره مصادر لازمک مثالی کم هم جمع هم مثبت اولاد دانشتنها

منفی اولنک مثالی ندانشتنها مصادر متعدی نیک کم هم مفرد هم مثبت اولانچشانیدن

منفی اولنک مثالی نچشانیدن مصادر متعدی نیک مثالی کم هم مفرد و هم مثبت اولاد

نچشانیدنها منفی اولنک مثالی نچشانیدنها

قاعده بطل کم مصادر پارسی نیک علامتی الدر که جمع آخزده فون اولاد ساکن

اولد و غنی حالده مثال دانشتن قمن اول فونی که سک و اول نونک ماقبل نساکن فلسک

ماضی غایب اولور مثال دانشت قمن اول ماضینک آخزیه فون و دخی دال زیاده اتک

ساکن اولد و قلری حالده جمع غایب اولور مثال دانشتند قمن اول ماضی مفرد که آخری

مکسور فلسک و دخی آخزیه یا زیاده اتک ساکن الد و غنی حالده مخاطب ماضی اولور مثال دانشتنی

قمن اول ماضی مخاطبک آخزیه دال زیاده اتک یا خود تا زیاده ساکن اولد و قلری حالده جمع

مطالب اول و مثال و انشیت (و انسید) شناخت اول ماضی غایب که مفرد
 آخری مفتوح قلک دخی آخرین سیم زیاده اتک ساکن اولد دخی حاله نفس متکلم و عده اول و
 مثال و انستم قین متکلم آخرینک ماقبله یا زیاده اتک ساکن اولد دخی اول یا تک
 ماقبله مکسور قلک نفس متکلم مع العیر اول و مثال و انسیم پس ماضینک انواغنگ کلیسی
 لازم دن بود و انست و انسید و انستی و انستد و انستم و انستیم دخی اول
 ماضینک انواغنگ کلیسی متعدی دن بود و انما یزد و انما یزدند و انما یزید و انما یزیدند
 و انما یزیدن قین اول ماضی غایب مفرد تک اوله می زیاده اتک حکایت ماضی اول و تک
 مثال لازم دن می و انست می شناخت می خواند دخی تک مثال متعدی دن می و انما یزد
 می شناخت مثال ماضی فی التثنی کاشکه من دانسته بود می کاشکه من شناخته
 بود می مثال ماضی فی التثنی بوجه من دانسته بود می بوجه من شناخته بود می بوجه من
 خوانده بود می مثال مجهول فی الماضی دانسته شد شناخته شد

قاعدہ بطل کم قین بولچین مثلاً لک اولنده نون زیاده اتک فعل منفی اول
 کر که اول فعل مصدر اولسون کر که ماضی اولسون کر که مضارع اولسون کر که غیر اولسون دخی اول
 هر یرده مفتوح اولور بخاکم ایدر سین ند انست شناخت لکن اول نونک ماضی قین
 یا اوله اول وقت اول نون مکسور اولور بخاکم ایدر نیافت نیامد نیاید

قاعدہ ہر کلمہ پر مضاف کی آخریہ دال زیادہ اول نہ و دخی اول نہ با زیادہ اول نہ لازم کی
 ہم مفرد ہم مثبت اولہ بداند بشناسند منفی اولنک مثالی نداند شناسند دخی اول
 مضارعک مثالی متعدی دن کم ہم مفرد ہم مثبت اولہ بداند بشناسند منفی اولنک
 مثالی نداند شناسند قمن اول مضارعک آخرینک ماقبلہ دن زیادہ اولنک
 ساکن اولد و غی حالہ اجمع مضارع اولور مثبت اولنک مثالی کم لازم اولہ بداند شناسند
 منفی اولنک مثالی کم لازم اولہ نداند شناسند متعدی دن اولنک مثالی کی مثبت
 اولہ بداند شناسند منفی اولنک مثالی نداند شناسند قمن اول مضارع
 مفردک اول نہ می زیادہ اولہ اول مضارع حال یچون اولور انک مثالی لازم کی ہم مفرد جمع
 مثبت اولہ می داند می شناسند منفی اولنک مثالی نمی داند نمی شناسند دخی
 اول حال یچون اولن مضارعک مثالی متعدی دن کم ہم جمع ہم مثبت اولہ می داند
 قمن اول مضارع مفردکی دالی رینہ یا کتور سک ساکن اولد و غی حالہ دخی اول یا سک
 ماقبلہ کسور قلسک مخاطب مضارع اولور انک مثالی کم لازم کی ہم مفرد ہم مثبت اولہ
 بدانی منفی اولنک لازم کی ندانی شناسی انک متعدی دن مثالی کم مثبت اولہ
 بدانی شناسانی منفی اولنک مثالی ندانی شناسانی قمن اول مفرد مخاطبک
 آخرینہ دال زیادہ اولنک ساکن اولد و غی حالہ جمع مخاطب اولور انک مثالی کم لازم کی

هم مفرد هم مثبت اوله بدایند بشناسند... انک مثالی متعدین که هم جمع مثبت
 اوله بدانند انک مثالی هم جمع هم منفی اوله بدانند فین اول مضارع مفرد دالی ریشه
 میم کتور سک ساکن اولدوغی حاله نفس متکلم و عده اولور مثبت اولنک مثالی بدایم بشناسیم
 منفی اولنک مثالی بدایم نشناسیم فین اول نفس متکلم فتحک ماقبله یاراده
 اتک ماقبل مکسور اولدوغی حاله نفس متکلم مع الغیر اولور مثبت اولنک مثالی

بدایم بشناسیم

قاعده بگل کم بو کمین ماللرک اولنده اول تحسین لفظ اوچون زیاده
 اولنان بارتک اولنه جایز درلکن او یا اولدی کی ترک اولمیا فین ترک اولنه او بانک مابعدی بو
 ماللردن دخی غیره اگر مفتوح یا خود مکسور اولور سه اول بانکسور اولور مفتوح اولانین مثالی
 بدایستین بدایستین بدایست بدایست مکسور اولنک مثالی بشناختن اگر
 اول زیاده اولنان بانک مابعدی مضموم اولسه اول بادخی مضموم اولور مثال نحو اتدن
 دخی اول زیاده اولنان بانک کنه یا خود میم اولور سه اول مضموم اولور دنیا اگر چه مابعدی
 مفتوح مکسور دخی اولور سه مثال بیاید بیبشید بیبویذ بمالده دخی فین بوشاللا اولنده
 نون زیاده اولن مفتوح اولدوغی حاله بای تحسینی حذف اتدن صکره اول ماللر نفی انچون

اولور نجاکم بیان اتدک .
 ۱- در اینجا در اصل تن افتادگی موجود است

قاعده بر مضارع که اولنده همزه اوله کرک مضوم کرک مفتوح کرک کمسور اولسون قبح
اولنه باکتورسک اول با تمسین ایچون اولار دخی نون کتورسک که اول نون نفی ایچوندر
دخی میم کتورسک که اول میم نهی ایچوندر اول همزه یایه منقلب اولور مفتوح الهمزه سیاه و در مضوم
الهمزه میسید کمسور الهمزه نیوقتند بیاه و رد کمسور الهمزه منفی تک مثالی بنسند
مضوم الهمزه منفی تک مثالی نیوقتند کلمه مفتوح الهمزه منفی تک مثالی میاری مضوم
الهمزه نجالم و اونک الفی یایه قلب اولور مضارعنده اسم فاعلنده اسم مفعولنده امرنده بنیده

مثال **وَهَبْ** **وَهَبْ** **وَهَبْ** **وَهَبْ** **وَهَبْ**
در در در در در
ویرجی ویرجی ویرجی ویرجی ویرجی
نهی نهی نهی نهی نهی

قاعده

بر کلمه که اولنده حرفین متحرکین اوله قبح اولنده اول باب میم به نون کتورسک اول ایکی
حرفک اولکیسی ساکن مثال بُنْمَايْزَ بُنْمَايْزَ بُنْمَايْزَ بُنْمَايْزَ بُنْمَايْزَ بُنْمَايْزَ
نَشَاخْ بُفْرُوشْ بُفْرُوشْ بُفْرُوشْ بُفْرُوشْ بُفْرُوشْ بُفْرُوشْ

قاعده

قبح مضارع غایبک والنی که رسک انک باقبلن ساکن فلسک او حاضر اولور
مثال لازدن بدان دخی انک مثلی متعدی دن بدانان دخی جاد کی اولبار که این
ساکن دخی ایسین مثال وان شناس حاضر مثالی لازدن بدان دخی

حاضر متعبدین بدانان چنین اول امر حاضر که آفریده وال یا یا یا زیادہ آنک ساکن اولدغی
 حاله اول امر نہی ایچون اولور نہی مغر و مثال بدان منشناس نہی جمعک مدانید مشناید
 امر غایب شعلی لازم بدانید کہ بدانید باید کہ بیسناس نہی غایب مثال لازم
 باید کہ بدانید امر غایب مثال متعبدین باید کہ بدانید نہی غایب مثال متعبدیدہ
 بدانید...

ہند و شاہ طرفین ایشدہ سن بعض سورلین بو کو نگو تلمقط

انک	ادنون	بیل کلین	بکل
آیدر	سویو پور	نہجہ کیم	نہجہ کم
صکرہ	صوزا	الہ جدہ	آنجلین
غایب	غایبین	اذن	اذن
فلک قلساق		اکیدن	اکیدن
ادک	اندک	اولنک	اولانین
درلر	دیرلر ، نوعلر	الدر	اولدر
یخود	یاخود	ماچان	قچین
دخی	دای	کدرسک	کوتورسک

توضیح : آقای پروفیسور غ. بیگدلی با انتشار اثر تاریخی و گرانقدر
نثر هندو شاه نخبوانی در زبان ترکی آذربایجانی خدمت بزرگی به عالم
علم و ادب بخصوص بتاریخ نثر زبان مادری ما آذربایجانیها نموده و
نمونه‌ای ارزشمندی از نثر هفتصد سال قبل ترکی آذری را ارائه فرموده -
اند ولی لازم بتذکر است که نمونه‌های نثر ترکی آذری پیش از دویست
سال که ایشان اشاره فرموده‌اند موجود است .

بطور مثال شکایت نامه، فضولی و قدیمتر از آن آثار منثور ضریح
(سیرت نبی - فتوح الشام) را که ششصد سال پیش نوشته است می‌توان
نام برد . برای آنکه نمونه‌ای هم در این زمینه ارائه نمائیم مختصری از
شرح حال و نمونه نثر قاضی ضریح را تحت عنوان :
(۱۴- ادب عصر آذربایجانین بزرگ شاعری قاضی ضریح حنظلله بیرنجه سوز) تقدیم می‌نمائیم .

رجوع بصنفی بعد . ج . ه

نمای شرقی یا خود غروب آفتابین تالان :

گفته ، بونجا گل اولما مندن دور	* ذوق وصلینه قیل منی مسرور
عفو قیل ای ضیالی جانانیم	* ائتمیش اولسا مدا خدمتینده قصور
گورمه ییردینسه گور و فامندن	* لاله رخ ای نگار سیمین تن
کئچدی اول بیوفالیق ایامی	* ایندی من جان اسیرگه مه م سندن
کونلوم اولموش غمینله مالامال	* وارلیغیم غرق بحر حزن وملال
ائتمیشم نوش باده ی فرقت	* منه قسمت ایکن زلال وصال
کئچدی قیمتلی گونلریم هیهات	* اعده ییمده تلافی مافات
غفلتیه کئچیرمیشم اوقات	* ایندی لطف ائیله قلبه نور حیات

۱۴- اونجو عصر آذربایجانین بؤیوک شاعری :
(قاضی ضریر) یازان : دوکتور حواد هیئت
حقینده بیرنجه سؤز

مصطفی یوسف اوغلو ضریر ۱۴- اونجو میلادی عصرین ان بؤیوک آذری شاعر-
لریندن دیر . اونون دوغوش یئری ارض روم ، و دیلی آذری تورکجه سی دیر .
شرقی آنا طولی تورکجه سینه یوخ یا خیندی ریعی بوندان ۶۰۰ ایل قاباخ دانیش-
دیغیمیز دیل دیر . آنادان دوغما کوراولدوغوا و چون (ضریر= گؤز سوز) تخلصو
سئچمیشدیر . شاعر ، حافظه قوتیله اسلام دیل لرینی و معارفینی مکمل اوکرمیش
وقاضی لیک رتبه سینه چاتمیشدیر . ضریرین شهرتی اؤز ساغلیغیندا آنا طولی ، سوز
و مصرده یا ییلمیشدیر . ۱۲۷۷ هـ (۷۷۹ هـ ق) مصره گئتمیش ، و اورادا مصر سلطانی
ملک منصور علی نین حضورنا چیخمیش و ۵ ایل اونون یانیندا قالامیشدیر .
بودؤورده ، مصرده تورک حکمدارلاری مملوک لر حکومت ائدی ر دیلر . ضریر ، ملک
منصور علی نین ایستگیله "سیرت نبی" (۱) کتابینی نشر و نشر کلینده تورکی یه
چئویرمیشدیر (۲) . بوباره ده ، ضریر ترجمه ائتدیگی کتابیندا ائله یازمیشدیر :
"بو کتاب کیم رسولون سیرتی کتابی دیر ، عرب دیلیندن تورک دیلینه نه سبب ده ن
ترجمه اولدوغوسی بیلدورور . ضریر ائیدور : اول ییل (ایل) ایچینده کیم
رسولون هجرتینه یئدی یوز یئتمیش دو قوز اولمیشیدی ، ضریر مصر سفری روزی
اولدی . چون مصر شهر و نه گلدی دیله گی اول ایدی کیم مصر ملکینه یئتمیش-
ملوک حضرتینه یول بولا . یا سلطانلار صحبتینه لایق اول
مسکن ضریر فقیر و حقیر ، اول سعادتلو ملکون صحبتینه ، سؤز سؤیله مک
سببیندن یول بولدی . کلمات برکاتیندان اول حضرته تقرب حاصل اولدی .
زیرا ، گؤز سوز کیشی نون اگرچه گؤزی یوخ دور ، و گؤرکی اکسوک دور ، اما حافظه
قاتی اولور . سؤزی کؤنلوندن جمع ائیله مگه قوتی اولور . ضریر ، سؤز سؤله -
بیحک داتلو سؤیلردی قوتلو ، معرفت لو سؤیلردی . نظم و نشر سؤیله مکده عبارتی
خوبدی . خلاص آنون سؤزینی دینله مگه عظیم رغبت ائدر لردی . بیش ییسل
اول پادشاهون حضرتینده ضریر ، هر گنجه مجلس ائیله دی .

۱- سیرت النبى ۸- اینجی عصرده ابن اسحق طرفیندن یازیلیمیش دیر . ۹- نجو
عصرده ابن هشام طرفیندن بوکتابین اوزوندن یازیلدیقدان صونرا ، ابن اسحقین
نسخه سی ایتیمیشدیر . ۲- ضریر ، کتاب سیرت النبى . استانبول اونیورسیتیه
کتبخانه سی ، تورکجه یازمالار بؤلومو . صایی ۲۳۴۸

ضریر، پادشاهین دیلیندن بئله دئییر:

گل ای "گوزسوز" بنه بیر سیره سؤیله ■ کم آندا صورت وهم سیرت اولسون
هم آندا علم آنیلسون عدل آنیلسون ■ ایچینده معنی و معرفت اولسون
بیزه اگلنجه اولسون دینله مک ده ■ یوره گوموزه داخی قوت اولسون
ضریر، بوکتابی ۱۳۸۸ (۷۹۰ ه.ق) ده تما ملامیش، لاکن ملک منصور، بوتاریخ
دن قاباخ اولموشدور.

ضریر، ۱۳۹۲ ده حلبه گئتمیش و حلب نایبی امیرچولپان آدینا "فتوح
الشام" تاریخ کتابینی عربجه دن تورکییه ترجمه ائتمیشدیر. بواثر، ۳
جلده ۶۰۲ صفحه ده یازیلیمیش واستانبول اونیورسینه کتابخanasی، تورکجه
یازمالار بولومونده موجوددور (صای ۱۳۳ و ۱۳۴ و ۱۳۵).

ضریرین ایلک اثری "قصه یوسف" منظومه سی دیر (۵). موضوعو، قرآن کریم
دن آلینا بواثر "فاعلات فاعلات فاعلات" وزنیه یازیلیمیش بیر مثنوی دیر،
و ۲۱۲۰ بیت دن عبارت دیر. ضریر، بو مثنوی سینی یئر- یئر غزل شکلینده
یازیلیمیش پارچالارلابزه میشدیر. مثلا، بیر یئر ده یوسفین دیلیندن بئله
سؤیله ییر:

بنی اوش (۶) قارداشلاریم قیلدی اسیر ■ الدن اله ساتدیلار خوار و حقیر
سؤیلر ایسم قارداش اولدور و ربندی ■ سؤیله مزسم نیده بیم (۷) جانوم اریر
آنا جوغیم قوزوجاغونی ســنــون ■ آبیرور دوران چرخای حریر
نه قیلا یوم فرقت اودی جانومــی ■ یاقدی و صلت صوی اولدی ناگزیر
گوریسه رمی گوزلروم آبروق عجب ■ بابامون گورکلو یوزونی ای نظیر
آنادان اؤکسوز (۸) قالوب هم آتادان ■ اوش اسیر ایل تورلر اولمیشم اسیر
شیمدی دن گئرو (۹) بنه گولمک حرام ■ آغلاماق اولدی حلال ای دســتگیر
ویا، زلیخانین دیلیندن بئله دئییر:

بودور اول عشقیله کونلوم اگله یین ■ جانوم ایچینده کی سلطانوم بنوم
بودور اول گونلومویغما ائیله یین ■ جانوم اولسون آنا قربانوم بنوم
بودور اول سلطان خوبان جهان ■ کیم بنه گؤستردی سیحانوم بنوم
غزل پارچالاری قورلاندان صونرا، ضریر، مثنوی سینه بئله ادا مه وئیر:

قصه قیلدی پنجره دن کندوزین (۱۰) ■ کیم سالایدی یوسف آردینا اوزین
توردی (۱۱) یئریندن نگار آشفته وار ■ کندوزین قیماق دیله ردی آشکار
تایالار دوتدیله (۱۲) اول دم دلبری ■ عاشق اولانلاردان اولور دلبری

انریس صون حصه سینده یوسف ایله زلیخانین ائولنمه سی بئله بیان ائدیلیر :
 دوز دیلر گرده ک (۱۳) ایچون کوشک و سرای * رقصه گلدی ارقا مویوخسول و پای (۱۴)
 هریانا دان دوز دیلر رقص سماع * هم زلیخا - یوسف ائده اجتماع
 اثرین صونوندا ، شاعر منظومه نین یازیلیش تاریخی حقیقته بئله سؤیله ییر :
 یئدی یوز اتمیش سگیزده سؤیله دیم * یونجالایین داستان شرح ائیلهدیم
 ضریرین ان مهم اثری سیرت النبی ترجمه سی دیر ، بواثر ، آنا طولی تورک
 ادبیاتیندا چوخ تاثیر بوراخمیشدیر . اثر ، نشر و نظم حصه لریندن تشکلاشمیشدیر .
 ضریرین نشری ساده و طبیعی دیر . سؤزلر ، خلق دیلییندن آلمیشدیر .
 اثرین منظوم حصه سی نین ان گوزل فصحتی حضرت محمدین دوغوشونو آنلادان
 (مولود) پارچا سی دیر . ضریرین مولود منظومه سی تئزلیکله آنا طولی و بالکان
 تورکلری آراسیندا یایلمیش و تورکلرین سلیمان چلبی کیمی بویوک مولود
 شاعری (۱۵- ایتجی عصر) "وسيلة النجات" آدلی مولودونون "ولادت" بؤلومونو
 تقریباً کلمه - کلمه ضریرین منظومه سیندن آلمیشدیر .
 ضریرین مولود منظومه سی اوچ بؤلومدن عبارت دیر و قصیده شکلینده کی بند
 لرله و ترجیع بند لرله ترتیب لشمیشدیر ، بؤلوملرین هم باشیندا هم ده صونوندا
 تکرارلانا بیت لرگؤستریرکی منظومه ، بسته له نیب اوخونماق مقصدی ایسله
 سؤیلمیشدیر :

(۱۵)

ربیع الاول آیی قوتلو اولسون * همیشه دین و دل قوتلو اولسون

رسولون مولودی بو آی ایچینده * جهاندا معروف و مشهور اولدی
 نبین آناسی آمنه خاتون * خبر وئردی بو سؤز مستورا اولدی
 کایمین اون اکیسی اثنین گشجه سی * خراب اولموش ائویم معمور اولدی
 ائویمدن گؤکلره بیرنور چیخدی * کی دنیا دوب دولو اول نور اولدی
 دؤشندی بیر بساط انس سوندوس (۱۶) * هوادا ائیله کیم مستور اولدی
 دیکیلدی اوچ علم شرقه و غربه * بیریمی کعبه ده مشهور اولدی
 یقین اولدی بنه کیم مصطفی نون * وجودا گلمگی دستور اولدی
 ایمیلده دوم یالینوز لوخالیندن * که عورت عذریله معذور اولدی
 دیوار یاریلدی و اوچ جوری گلدی * بنی گؤرکیم مونیسوم حور اولدی
 وئوردیلار یانیمدا ، وائونومده * دئدیلر منزلین چون طور اولدی

وجوده گلور اول سلطان عقبى * نظراهلينه كشي منظور اولدى
 آنا اولدون وتون كيمي رسوله * كيم آنون امتي مغفور اولدى
 بنى تاتلوديل ايله تويلاديلار * جانوم اول سؤزلره مغرورالدى
 بوكتز بولوك بولوك گلدی حوريلر * قامو، اول سؤزيله مسرورالدى
 بواؤن گلن صورارا اول صون گلندن * كيم اوچماقدان سيزي كيم قورا ولدی (۱۷)
 كى عطرينوز قوحوسيندا نىتر وگؤك * دولوهم مشك وهم كافور اولدى
 سيزون يوزينوز آيدينين گوروين * بوگئجه آي وگون مهجور اولدى
 دئديلر كيم تعالى وثقــــــــــــــدس * كيم امارينه قاموما مورا ولدی
 سينوخ كؤنوللري جبار عالم * قامو جبرائيله دی مجبور اولدى

ربيع الاول آيى قوتلوا ولسون

هميشه دين و دل قوتلوا ولسون

چلب (۱۸) امرائيله دی رضوانا كيم تئز * بزه گيل جنت اهلين جنت ايله
 حبيب اله وجوده گليسردور (۱۹) * طوليسار دنيا عفور رحمت ايله (۲۰)
 بزه نسين حورى وقيلمان و ويلدان (۲۱) * قامو ساچويا گيتسين رغبت ايله
 چلب دن جبريله امرا ولدی كيم اين * قامو قاتو (۲۲) لارين ياپ هيبت ايله
 جميع وحشه و طيره خبر قــــــــــــــل * بوگئجه قالما سونلار غفلت ايله
 امينه ائيدورا اول دم اولدى كيم اوش * وجوده گلدی احمد قدرت ايله
 سوسا دوم، صوديله دوم ايچمگه بن * الومه صونديلار قيف شربت ايله
 صوووخ قار دان داخی آغ وشكردهن * داخی داتلودور ايچدوم لذت ايله
 بوكتز بير نورايچينده غرقه اولدوم * بورودو نورو بنى عصمت ايله
 بير آغ قوش گلدی آرخامى صيفادى * قانادی بيرله قاتى قوت ايله
 وجوده گلدی اول دم اول وجود كيم * عزيزدور قامولاردان عزت ايله
 نه قان گؤردوم نه صوگؤردوم نه آغرى * دوغورما ديم بن آنى زحمت ايله
 ايشيدورم كه دنيا طولدى (۲۳) گل گل * گؤتورولدى حجابلار ظلمت ايله
 ديله گلدی ديوار و تاش و توپراق * سؤزه گلدی دوكه لى (۲۴) حكمت ايله
 بشارت قيلدیلار بيرى - بيرينه * كه احمد دونيه دوتدو امت ايله
 گؤرورم مكه شهرى نور دولموش * ولى غافل ياتو ار، عورت ايله
 بوكتز كندومه گلدیم باخدوم ائودن * گيدوبدور حوريلر جمعيت ايله
 ولى مولودو گؤرمه ديم ائويمده * يوره گيم اودى ياندى حسرت ايله
 گمانوم اولدى كيم حوريلر آلدی * گوزوم دورت يانادور بوفكرت ايله

ربيع الاول آيى قوتلو اولسون

هميشه دين و دل قوتلو اولسون

گورورم كعبه يه قارشو، محمد * بوجا قدا يثره اورموشدور يوزونى
يوزى سجده ده بارماغين گوتورموش * دىلى سويلر، بيله مه زم س—وزونى
كسيلميش گوبگى سنت اولونموش * قاماتلو (۲۵) سورمه له ميشلر گوزونى
بىر آغ صوفا (۲۶) دولاميشلار وجودين * تنينى باغلایان ساچميش توزينى
دىله ديمكى و ارام اليمه آلام * گوره م او، آي دان آرى خوب يوزينى
بىراون (۲۷) گلدی هوا دان هيستايله * كى گيزلن خلق گوزيندن اوزينى
نه كيم مرسل نبى گلدی جهـانه * محمد دور دو كه لينون گوزينى
جميع انبيانـون خوى — خـالين * وئرون بزه نوز كندوزينى (۲۸)،
آنى اوج گونه دگين گيزلوساخلا * هميشه گئجه سين و گوندوزينى
گينه بىر دورلوقوم گلدیلر تيز * آلوب گيتديلر اول دين ييلدوزينى
گينه اول لحظه ده ايلتن گوتوردى * ايشيده ن آنلايا سوز روموزينى
سعادت اول كيشى نون كيم رسولون * اميدسيز قومايا اول گوز سوزينى

۴— اگلنحه = تفریح ۵— قصه يوسف . استانبول اونیورسیتة کتبخاناسى .
تورکجه يازمالار بؤلومو . صایی ۳۱۱ — ۶— اوش = ايشته ، ايندى ۷ نه ائده ييم
۸— اؤكسوز = يتيم ۹— گئرو = موشرا ۱۰— كندوزين = اوزون ۱۱— دوردى .
۱۲— توتدولار ۱۳— گردهك = داماد ، كوره كن ۱۴— باي = بيگ ۱۵— قوتلو = مبارك
۱۶— سوندوس = ابريشم ، زربافت ۱۷— اوچماق = جنت ، بهشت ۱۸— جلب = الله .
۱۹— گليسردور = گللك اوزره دير . ۲۰— طوليسار = دولار ۲۱— ويلدان = اوشاق .
۲۲— جهنم ۲۴— دو كه لى = هاميسى ، بوتون ۲۵— قاماتلو = پارلاق ، قاماشديران
۲۶— صوف = پشم ۲۷— اون = سس ۲۸— كندوزينى = اوزينى

منابع :

۱— رسملى تورک ادبياتى تاريخى . فاسيكول ۵ — نهاد سامى بانارلى .

استانبول ۱۹۷۳

۲— تورک ادبياتى تاريخى . پروفيسور فواد گوپرولو . استانبول ۱۹۸۰

حضرت علی (ع) نین اوگودلری

ثَلَاثَ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ: الْعَامِلُ بِالظُّلْمِ، وَالْمُعِينُ إِلَيْهِ وَالرَّاضِي بِهِ

تانی اوج کیشی به نظر ائتمز: ظالمه، ظالمه یار دیم ائده نه و ظلمه راضی ولانا .

الْبَفْسِيُّ يُخَرِّبُ الدِّيَارَ

ظلم، اولکهنی خراب ائدهر .

رَاكِبُ الظُّلْمِ يَكْبُوبُهُ مَرْكَبُهُ

ظلم آتینا مینه نی، آتی بیخار .

مَنْ ظَلَمَ ظُلِمَ

هرکس ظلم ائدهر سه، ظلم گوره ر

سَبْعُ أَكُولٍ خَطُومُ خَيْرٍ مِنْ أَلٍ ظُلُومٍ غَشُومٍ

بیترتیجی حیوان، ظالم و قابا والی دن یاخشیدیر .

تَكَلَّمُوا تَعْرِفُوا فَإِنَّ الْمَرْءَ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ

دانیشین تاکی تا نینا سیز، چونکی هرکیشی اوز دیلی نین آلتیندا گیزلنمیشدیر .

لَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ، وَانْظُرْ إِلَى مَا قَالَهُ

باخما کیم دئمیش، باخ گور نه دئمیش

الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ قَلِيلُهُ نَافِعٌ وَكَثِيرُهُ قَاتِلٌ

سؤز، داوا کیمی دیر، آزی فایدالی، وچوغو اولدورن دیر

إِنَّ الْكَلَامَ الْحَكَمَاءَ إِذَا كَانَ صَوَابًا كَانَ دَوَاءً وَإِذَا كَانَ خَطَاءً كَانَ دَاءً

حکیم لرین سؤزلری دوغرو اولورسا، داوا دیر، یانلیش اولورسا درد کیمی دیر .

رُبَّ كَلَامٍ أَنْفَعُ مِنَ السَّهْمِ، رُبَّ كَلَامٍ كَالْحِجَامِ

سؤز وار اوخدان ایتی، سؤز وار قیلینج کیمی .

مَنْ قَالَ مَا لَا يَنْبَغِي سَمِعَ مَا لَا يَشُكُّهُ

نا مربوط دانیشان، نامطبوع ائشیدهر .

إِنْ أَتَاكُمْ اللَّهُ بِنِعْمَةٍ فَاشْكُرُوا، وَإِنْ أَتَاكُمْ اللَّهُ بِمُصِيبَةٍ فَاصْبِرُوا

تانی نین نعمتینه شکرائت، مصیبتینه ده دؤز .

إِكْذَابُ السَّعَايَةِ وَالنَّمِيمَةِ كَأَنْتَ بَاطِلَةٌ أَمْ صَحِيحَةٌ

آرا وورماق ایچون دئییلن سؤزو تکذیب ائت، ایستریالان اولسون ایستردوغرو .

إِيَّاكَ وَالنَّمِيمَةَ فَإِنَّهَا تَزْرَعُ الضَّغِينَةَ وَتُبْعِدُ عَنِ اللَّهِ وَالنَّاسِ

آرا ووروشدورماقدان صاقین، چونکی کین توره دهر، و سنی الله دان وخلقدهن

جواد هیئت

اوزا قلاشدیرار .

آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی

—————

(۸)

✓ عاشیق غریب داستانی : بوداستان خلق آراسیندا چوخ یا بیلمیش داستانلار داندیر . داستانین مرکزینده ، "آر" ، اؤز آروادی نین تویوند ا حاضراولماسی "ویا خود" آرین قاییتماسی" موضوعو قویولموشدور . بوموضوع دیگر ملت لرین محبت وقهرمانلیق داستانلاریندا ، مثلاً یونانلیلارین "اودیسه" داستانیندا ، وار دیر . آذربایجان داستانلاریندا موضوع آر- آرواد آراسیندا دگیل ، نشانلیلار آراسیندا قورولموشدور . عاشیق غریب ، شاهزاده ابوالفضل و دده قورقود کتابیندا گوردوگومیز با مسسی بیرره ک داستانلاری بوقبیل داستانلار داندیر . بئله نظره گلیرکی ، بیر موضوعو بامسی بیرره ک ده اوزانلار و عاشیق غریب ده عاشقلار ایشله میشلر . بورادا داستانین قهرمانی رسولون آدی نین غریبه چئوریلمه سی تصادفی دگیل دیر . بو ، آذربایجان خلقی نین تاریخینده باش وئره ن حادثه لرله علاقه دار دیر . عینی زاماندا عاشقلیق صنعتی نین سیارلیق خصوصیتینی ده نظره آلماق لازم دیر .

داستانین مرکزینده ایکی عاشقین محبتی مسئله سی قویولموشدور ، باشقا حادثه و احوالاتلار بواساس اوزری به تصویر ائدیلمیش دیر . غریب ، آتاسیندان قالان شروتی دوستلاریله خرج ائدیپ یوخسول اولموشدور . شاه صنم ایله سئویشیب ائولتمک ایسته ییر شاه صنمین آتاسی خوجا صنعان داماددان ۴۰ کیسه قیزیل ایسته ییر ، یوخسا قیزی نین رسول ایله ائولتمه سینه رضایت وئرمیر . غریب سئوگیلی سیدن آیریلیب اوزاق سفره گئده رکن شاه صنم له ودا علاشماق اوچون اولارین باغینا گلیر . بواشنادا شاه صنم غریبه ۴۰ کیسه قیزیل وئریب دئییرکی آپا ریب آتاسینا وئرسین و تویواقله سین . بوایش غریبه توخونور ، او ، دئییرکی "من اؤز قازانچیملا ، اؤز زحمتیمله تئوی ائده جگیم" و سفرینه باشلاییر . بواحوالات گؤستریرکی خلقیمیزین عنعنه سینده ، اؤز آماک ، زحمت و آلیش تریله قازانیب یا شاماق و مرادا چاتماق نه قدر کؤک سالمیش و خلقین سچی لری کیمی اولموشدور .

بوداستاندا ، رنگین لیکه وار- دولت و صنعت ، شعر ، ساز و سؤز قارشى - قارشىیا قویولموش و صنعتله وستونلوک وئریلمیش دیر . داستانین باش صورتی اولان غریبین گوجو سازی و سؤزودور . داستاندا اونون گزیدیگی یئرلرده گئچیرتدیگی اضطرابلار

وطن حسرتی و آیریلیقدان شکایت مهم یثرتوتور. او، تبریزدن چیخاندان صوردا
هریئرده هجران، غریبلیکدن سوز آچیر، تفلیس ده اوخودوغوبیر قوشما دا بئله
دئییر: کیمیمیزوار بوردا بیزی دیندیره

کیمسه نه یوخ حالیم یارابیلدیره

قورخوم بودور طوفان بیزی اولدوره

رسول قالا بوردا یارالی داغلار !

بورادا، غریبین دیلی ایله چوخ تأثیرلی قوشمالاردئیلیر. بونلار، یالغیزبیر
عاشقین یا بیر انسانی شکایتلری و دوشونجه لری دگیلدیر، بوشملرین واسطه
سیله مینلرله وطندن آیری دوشموش غریب لری دویغو و اضطرابلاری افساده
اؤدیلمیشدیر. داستانین اجتماعی دگرینی ده آرتیران بوجهت دیر.

آی جاماعات هئچکس غریب اولماسین - غریبین پئشه سی آه و زار اولار.

غریب دینسه یثربه یثردن قینارلار - یئرلی دینسه اقلرینه جارا اولار.

غریبین اوزونه قاپی آچیلماز - یاخشی اولسا، یامانلاردان سئچیلمز

اوزو گولمز، قاش - قاباغی آچیلماز - بوگئن دنیا اونون اوچون دارا اولار

او، یاداؤلکه لرده وطن، ائل و سئوگیلی، آنا - باجی حسرتیله یا شاییر لاکن بیر

صیرا قوشمالاریندا بوتون عمر غربته محکوم ائدیلم و حقوقی الیندن آلینان بیر

محبوسون سیز یلتیلارینی ترتم ائدیر:

آیریلدیم ائلیمدن چیخدیم غربته - آغلارام، سیزلارام، کیمسه م یوخ منیم

غریب اولوب دوشدوم دیلدن دیلره - آغلارام، سیزلارام، کیمسه م یوخ منیم

کنج یاشیمدا ترک ائله دیم وطنی - غربت ائلر اولوب منیم مسکنیم

گوزو یاشلی، گوزو یولدا صنمیم - آغلارام، سیزلارام، کیمسه م یوخ منیم

شاه صنم ده بوتون وارلیغی ایله غریبه باغلی دیر و گنجه - گوندوز اونون فکريله

یا شاییر. او، اولجه غریبین ۷ ایل آیریلیق تکلیفینه راضی اولور، آنجاق

صورادان بو هجرانین نه قدر آغیر و آمانسیزا ولدوغونو گورور و عذاب و اضطراب

ایچینده یانیر. داستاندا، شاه صنمین عذاب و اضطرابلارینی تصویر ائدن قوشمالار

واردیر:

سن گورگیلن بیر قضانین ایشینی - آخیدیر دیده مین قانلی یاشینی

غساللار دوزه نده غریب داشینی - داشلار دوزولمه میش غریب گلئیدی

گوللرینده اوزمک اوچون صونا م جان - عشقین آتشینده یاندی سینه م جان

بیر قاپیدان چاغیرایدی: صنم جان ! - ائلدن اوزولمه میش غریب گلئیدی.

من صنم خاندان باشدان گئچىدە - اجل كۆيىنگىنى مەنە بىچىنىدە
 لولە - لولە زەرلەرى ايچىنىدە - گۈزىل سوزولمە مېش غرىب گىلىدى .
 شاھ صنم ، اوزاق سفردىن ساغ قايتىدان سۆگىلىسىنە اونسوزككچىن گونلىرىنى
 شىلە تصويرا ئىدىر :

سنى مەنە "اۆلدۈ" خىروئىردىلەر - جىر جىگىم دىلىك - دىلىك دەلدىلەر
 آزارى دردلىرى جانا سالدىلار - يار ، سىن گىلىدىگىنى ايندى آتلادىم .

توتدوم سىنىن اوچون ايللرلە ياسى - آغلاندىم دوستلارى ، بىوتون انانى
 مۇدەيىلە سىلىندى كۆنلۈمۈن ياسى - يار ، سىن گىلىدىگىنى ايندى آتلادىم .

اولموشدوم ھىمىشە زىندان قوناغى - آتمازايدىم ھىچ طرفە آياغى
 حاضرايدى مەنە زەر جاناغى - يار ، سىن گىلىدىگىنى ايندى آتلادىم .

داستاندا عاشق غرىبىن آناسى بانى خانىمدا چوخ جالب دىر ، او ، غرىبىن -
 سعادتى اوچون دوغما وطنىنى ، اشوينى آتېب غرىبىتائىلە دوشور ، واورادا چوخ
 آغىر گونلر ككچىرىر . اوغلو نو گۈزلىرىك آغلاماقدان گۈزلىرى كورا ولور .
 آنانىن دىلىندىن چىخان پانىقلى ماھنىلاردا ، آنا قلىبى ، آنا دىردى واضطرابلارى
 آنانوازشى واولاد محببىتى چوخ تائىرلى شكىلدە تصويرا ولونور :

بىرسۆزۈم وار آنالارا ، خانلارا - گۈزدىن اولدوم "اوغول - اوغول" دىيە مەن
 قربان اولوم خىروئىرەن جانلارا - گۈزدىن اولدوم "اوغول - اوغول" دىيە مەن
 بىريانىم يا پىشمىش اوجاق داشىنا - اوزوم دايانما بىرچىمىن ياشىنا
 گۈزۈم گۈرمۈر كىدىم داغلار باشىنا - گۈزدىن اولدوم اوغول - اوغول دىيە مەن
 مەن بانى يام كىچە - گوندوز ھىلىلەر - ھىر كىسدن غرىبىن ايتىن ايتىلەر
 اوندان صونرا بۇدنىانى ئىلەر - گۈزدىن اولدوم "اوغول - اوغول" دىيە مەن
 غرىب قايتىدانان صونرا ، آناسىدا ، اۆز مۇرادىنا چاتىرو سۆيىنجىنى بىلە
 افادە ئىدىر :

چوخ گۈزلەدىم بويىلرلىرىن يازىنى - اوغلو مۈن اوچورتدوم مەن شىبازىنى
 : مانت ساخلادىم غرىب سازىنى - چوخ عجب گىلىدى غرىبىم مەنىم
 داستاندا ، دىلى محموددا غرىبىن دوستودور و اونولاتانىش اولاندا نىصونرا
 آخىراق دەر اونا كىمك ئىدىر . محمود ، داستاندا يولدا شلىق و دوستلوق تمثالى
 كىمى تصويرا ئىدىلەمىش دىر . داستاندا ، وطنىرورلىك ، دوغما يوردا واونون گۈزە -
 دىلىك غرىبە محببەت بىدىعى شكىلدە تصويرا ئىدىلەمىش دىر . عىنى زاماندا خلقىن او

دۇورده كى وضعيتىنى ، شەرلرین بۇیومەسى ، تجارىتىن انكشافى و بۆكىمى مسئلە
لر حقیقەتدە معلومات و ئریلمیشدیر . داستاندا ، اساساً تفلیس ، ارضروم و حلب
یعنى عاشق غریبین گشیدیب قالدیغى یشرلر و هابئله تبریز و اصفهاندا چوخ
دانیشیلیر . غریب تفلیسده وطنى تبریزى تعریفلرکن گۆز و موزون قاباغیندا
او زامانكى تبریز جانلانیر .

تبریزین اطرافى داغدى ، مئشەدى ایچینده اوتوران بیگدى پاشادى
سگیزمین محله بیئش مین گوشەدى چارسو ، بازارى ، یولو تبریزین

دوگوسو ، گیلاندا انکیلیر گلیر قویونو موغاندا انکیلیر گلیر
هنددن ، هندوستاندا انکولور گلیر دارچینی ، میخکی ، هئلى تبریزین

پهلوانلار کسوت گشیر ، یاغلانیر گلن بازارگانلار اوردان ساغلانیر
گونده اوچ یوز آتمیش یوکوباغلانیر گشیر آل عثماننا مالی تبریزین

داستاندا ، خلقین اؤز گله جگینه اینانماسی و نیکبین اولماسی چوخ مارقلى دیر
حق ، عدالت و پاک محبت اثرین صونوندا غلبه چالیر و خلق نغمه کارى عاشق غریب
اؤز آرزوسونا چاتیر . بو خصوصیتلر ، داستانین خلق کوتله لری ایچری سینده ،
اوزون عصرلر بویو یا شاماسینا و سؤیله نیب یا ییلما سینا سبب اولموش و عاشق
غریب ایله شاه صنم صداقت ، وفا و ایلغار تمثالی کیمی دیللر ازیری اولموش دور .
شمالی آذربایجاندا عاشق غریب و شاه صنم داستانین اوپرالاری یازیل-
میشدیر . عاشق غریب داستانین دیگر تورک دیللی خلقلر آراسیندا ، اوجمله
دن تورکیه ، ترکمن ، اؤزبک و سائر روایتلری واردیر .

✓ اصلی و کرم داستانى : بو خلق حکایه سی ۱۷ - اینجی عصرده جریان ائدهن
کرم آدیندا سازشاعری (عاشق) نین عشق حکایه سی دیر . کرمین معشوقه سی
اصلی ارمنی اولدوغو اوچون بو داستان ارمنی لر آراسیندا دا یاییلمیش
و سئویلمیشدیر . آیریجا داستانین آنا طولی ، تورکمن ، اؤزبک و سایر روایت-
لری واردیر .

✓ آذری روایتی نین قیصا جا مضمونو بئله دیر : گنج خانى ، زیادخان و وزیرى قارا
کشیش ایللر بویو اولاد حسرتینده یا شامیشلار ، بونلار ، ندیر - نیازدان صونرا
اؤز رالاریندا بئله قرار وئریلرکی ، اولادلاری اولور ، و بونلارین بیرى قیز ،
بیری ده اوغلان اولورسا ، بیر - بیرله ائولندیر سینلر . زیادخانین بیر اوغلو

اولور، وآدینی محمود قویورلار، قاراکیشینین ده بیر قیزی اولور، آدینی
 مریم قویورلار، بواشاقلار، آیری - آیری تربیه اولونور و ۱۶-۱۵ یا شینا
 قدهر بیر - بیرینی گۆره بیلیمیرلر.

بیرگون باغچادا محمود مریمی گۆرور، واونار وورولور، وایلك دفعه
 بیر - بیرینی گۆره ن کنجلا آراسیندا بئله دئییشمه اولور:

محمود: ای گۆزه ل قیز صدا فرین اصلینه - آلا گۆزلوم طرلانیمی گتیر وئر!
 منم و طرلانین اوو جوصیادی - آلا گۆزلوم طرلانیمی گتیر وئر!
 مریم: من بیلیرم بو طرلانین ایشینی - کرم ائیل طرلانیمی گل آپار!
 طرلان گرک یئسینا وون دوشونو - کرم ائیل طرلانیمی گل آپار!

بئله جه بیرنجه دئییشمه دن صونرا، بیر - بیرینی کرم واصلی آدلاندیریرلار. ✓
 کرم، اصلی نین عشقیندن خسته له نیر، آتاسی اولجه اوغلونون خسته لیگینین
 سببینی آنلامیر لکن صوفی له له نین کمکی ایله مسئله آیدینلاشیر. آتاسی قارا
 کشیش ایله دانیشیر و اونون قیزی نیا وغلونا آلق ایسته ییر، قارا کشیش
 ظاهرده راضی اولور و اوچ آی صونرا ائولنمه لرینه قرار وئریرلر، لکن گیزلیجه
 قیزی نیا آلیب شهر دن کۆچور، کرم بو حادثه دن آغیر وضعیت ده دوشور واصلی نین
 عشق یله یانیر و بالآخره عاشق و دوستلاری له ودا عا ائدیپ لله سی صوفی ایله اصلی نین
 آختاریب تاپماق اوچون یولاد دوشور و شهر لری گزیر، بوندان صونرا، کرم
 مشهور عاشق، همده حق عاشیقی اولور، قارا کشیش اولجه ارمنستانا، صونرا
 گرجستانا، اورادان داتکرار ارمنستانا و نهایت ارضروما گلیب چیخییر.

داستانین اساس قسمتینی کرمین سیاحتی تشکیل ائدیر. او، هارا گئدرسه
 کشیشین اورادان یوللان دیفینی سؤیله ییرلر. کرم یول بویوتا ئیرلی و گۆزل
 قوشمالار و ماهنیلار سؤیله ییر، یوللاردان، داغلاردان، وچایلاردان سئوگیلی
 سینی خبر آلیر، بو قوشمالاردا، خلقین مختلف اجتماعی - سیاسی گۆروشلری
 و حیات باغیشلاری دا افاده ائدیلمیش دیر. بیر - ایکی یئرده کرم اصلی نین
 تاپیب گۆرو شور، لکن قارا کشیش اونلاری آلدادیرو گئجه یاریسی قیزی نیا آلیب
 آیری یئره گئدیر. داستانین صوندا، ارضرومدا سئوگیلی لر بیر - بیرله
 گۆرو شور و ارضروم پاشاسی قارا کشیش قیزی نیا کرمه وئرمه گه مجبور ائدییر.

قارا کشیش بو وضعیت قارشیسیندا قیزی نین کرم له ائولنمه سینه رضایت وئریر،
 لکن کرم دن انتقام آلق اوچون اصلی نین توی پالتارلاری نین دوگمه لرینی
 گمیه ییر. نه اصلی، نه ده کرم پالتارلارین دوگمه لرین آچا بیلیمیرلر. کرم

یا نیقلی بیر قوشما دئییر، دوگمه لر آچیلما غا با شلاییر، لاکن صونونجو دوگمه یه گلینجه باشدا کی دوگمه گئنه باغلانیر. بو وضعیت قارشیسیندا، کرم درین بیر آه چکیر، اونون آهی بیر آلووا ولور و بدنینی یان دیریر و کول اولور. اصلی ده طلسم- لندیگی و چون بو آلووا توتوشوب یا نیرو گوروشوب- قا ووشمالاری قیامتہ قالیر، بو حکا یه نین دیگر روایت لرینده بعضی فرقلر گوزه چارپیر، مثلاً آنا طولی- روایتینده کرمین اصل آدی "میرزا" دیر و صفهان شاهینی اوغلودور و حلب پاشا سینی امریله قارا کشیش قیزی نین کرم له ائولنمه سینه راضی اولور.

بودا ستاندا، عصرلردن بری قونشو و برابریا شایان تورک- ارمنی خلقلری نین مسئله لریندن بری اولان (عشق ماجرالاری) قلمه آلینمیش و بوم مسئله نین توره تدیگی فاجعه لر بدیعیه بیر دیلله ترمیم ائدیلمیشدیر. بیر شهر و یا اولکده ده یا شایان هرا یکی خلقلین گنجلری بعضاً بیر- بیرینه شوگی و انسیت تاپیب، ائو- لئمک و حیات قورماق ایسته میشلر لاکن کهنه عادت- عنعنه لر، دیل و دین آیریلیغی بوا یشه همیشه مانع اولموش و نتیجه ده عقله گلمز فاجعه لر توره تمیشدیر. (۱)

عصر لر بویو بوم مسئله دن عذاب و اضطراب چکن و عشق یولوندا فدا ائدیلم گنجلرین فاجعه لری اصلی و کرمین سیمالاریندا تجسم و تصویر ائدیلمیشدیر. بورا دا، ایکی شوگیلی نین آرزولارینا چاتما مالارینا آن چوخ دین آیریلیغی سبب اولموشدور. خلقه گوره کرم و اصلی نین محو اولمالارینا سبب اسگی دین و کهنه عادت و عنعنه لرین قاتی مدافعه چیسی اولان قارا کشیش دیر و بودا ستاندا بوتون گناهلار، قارا کشیش- نین اوزرینه قویولور. قارا کشیش دینی تعصب دن قیزی نین محوینه راضی اولور، لاکن، اونون بیر مسلمان تورک هاره گئتمه سینه راضی اولور. او، حتی ایکی شوگیلی نین اولندن صورادا قبرلری نین یان- یانا اولماسینا راضی اولور. داستانین صونوندا، سمبولیک بیر صحنه واردیر: اصلی و کرمین قبرلری یاناشی، لاکن قارا کشیشین قبری ده بونلارین اورتاسیندا دیر. ایکی شوگیلی نین قبرلری اوستونده چیخان قیزیل گول لر بوئود و کجه بیر- بیرینه یاخیلا شیرلار و قو ووشما قایسته پیرلر لاکن قارا کشیشین قبری اوستونده یوکسه لن قاراتیکان گول لرین بیر- بیرینه قو ووشما سینا مانع اولور.

بودا ستانین قهرمانی اولان کرم، دیگر محبت داستانلاریمیزدا کی قهرمانلارا گوره (شاه اسماعیل، عاشق غریب) ضعیف دیر. او، تئز- تئز قارا بختیندن، طالعیندن شکایت ائدیروغم- غصه سینگی گوزه ل قوشمالاردا ترتم ائدیر

بیرا و د قالخدی اوره گیمدن آلیشدی اود توتوبان جسمیم یاندی آغلارام
ظالم کشیش گئنه حیلله ائله دی مردار حیللری قانندیم آغلارام

حکیم یوخ، لقمان یوخ دردیمی قانا ارییب دیر باغریم، دؤنوب دور قانا
 آرقا لیب دیر کرم اودلانا، یانسا اود توتدو بدنیم یاندیم آغلارام
 کرم، عین زماندا گۆزەل صنعتکار دیروحق عاشقی دیر، او، تمیز، صاف بیر انسان
 واسان پرور بیر خلق نغمه کاری دیرو شوگیلی سی اوچون بوتون وارلیغینی
 قداا ائدیر. اصلی ده، ناموسلو، صداقتلی و ساکت بیر قیز دیر، لاکن آتا-آناسی
 سین اسیری دیر، اودا، لیلی کیمی هئچ بیر شئیە اعتراض ائده بیللمیر و دوشدوگو
 فلاکتین سببینی فلک ده گؤرور:

اصلی دئییه رمن ایستهره م اوره کدن کشیش بیزی قورتا رمادی کلک دن
 شکایت ائیلیره م قانلی فلک ده ن یازی یا زان یا زیم بئله ایشلری
 صوفی ده دوستلوق ویولدا شلیق تمثالی دیر، او، کرمین اصلی یه قوشماسی اوچون
 الیندن گلنی ائلیرونهایت، کرمین یولوندا اؤز جانینی قداا ائدیر.
 بوداستاندا، وطن محبتی، غریبلیک دردی قایاریق بیر شکیلده ترسیم وترتم
 ائدیلیمیش دیر:

کرم دئییر عریان قالدی بدنیم من اولنده کیملر بیجر کفنیم
 آمان الله یادا دوشدو وطنیم بیلن یوخدو، گۆرسه ده ایدی یول منه.
 او، داغلاردان و دورنالاردان وطنینی سورا غلاشیر:
 قاتار-قاتار گۆی اوزونده سوز ورسوز - اگلن دورنام اگلن خبر سوراییم
 بیزیم یورددان نه خبر لر بیلیر سیز - اگلن دورنام، اگلن خبر سوراییم
 ارضوم داغینا چاتاندا، جووغون، سوران وقار با شلاییر و کرمین وفالی دوستو
 صوفی صیوغا دۆزه بیلمه ییب اولور و کرم یانیقلی قوشالار سؤیله ییر.
 کرم، داستاندا یاراماز، غدار، حیلگر و خیس آداملارالعت ائدیر و
 گۆزل آداملاری و عادل انسانلاری تعریفله ییر و انسانلاری مهربانلیغا، دوستلوقا
 عدالت و یوخسوللاراکمک ائتمگه چاغیریر. او، بوتون انسانلارین آدینا اوچ شئی
 ده ن شکایت ائدیر: آیریلیق، یوخسوللوق و اولوم. کرم هر زمان تمیز محبت،
 صداقت، وفا و دوستلوق و تبلیغ ائدیر. کرم اصلی سیمالاری وفا و صداقت تمثالی
 کیمی عصرلر بویو خلقین و خلق یارادیجیلاری نین دیلینده و اوره گینده یاشا
 میشدیر. داستانلا علاقه دار بیر چوخ عاشیق هالاری یارانمیش دیر، مثلاً: کرمی،
 یانیق کرمی، قبا کرمی، هجران کرمی سی و سایر کیمی.

بیر چوخ آذری وارمنی یازیجیلاری بوداستان اساسیندا گؤرکملی اثرلریا زمیشلار
 مثلاً: ارمنی یازیچی سی خاچا طور آهویانین "تورک قیزی" حکایه سی بوموضوعا
 حرا ائدیلیمیش دیر. دوکتور نریمان نریمانوف دا "بهادر و صونا" اثرینده

بومستله لری قلمه آلیب ، حل ائتمگه چالیشمیشدیر . آذربایجانین بؤیوک موسیقی و اوپرا اوستادی عزپیر حاجی بیگوف دا ، بوداستانین اساسیندا ۱۹۱۲ نجو ایله " اصلی و کرم " اوپراسینی یازمیشدیر .

عباس و گولگزدستان : عباس و گولگزدستان عاشق داستانلاریمیزین ان گؤزه لی ، فکر و بدیعی دگری اعتباریله ده ، ان اهمیتلی سی ساییلابیلر . بوداستانین بیرنچه شکلی (واریانتی) واردیروها میسی ایکی روایت اطرا - فیندا بیرله شیرلر .

بیر روایت گؤره شاه عباس عدالت گؤسته ریب آداملاری طرفیندن توتولموش عباس و پری نی آزاد ائدیر . باشقا بیر روایت گؤره ده حرمخانادا ساخلانیلان قیزلارین آنا و قارداشلاری عصیان ائدیرو کاروانا هجوم ائده رک اسیرلری - آزاد ائدیرو اولومه محکوم اولان عباسی دا خلاص ائدیر .

عباس و گولگزدستان نین اساس مضمونو ، خلق کوتله لری نین شاه عباسین استبداد و ظلمونه قارشى مبارزه و نفرتینی تشکیل ائدیر . شاه عباس ظلم و حقینده آذربایجان خلقی ایچری سینده چوخلو مقداردا ناغیل وروایتلر وار دیر . بیلدیگیمیز کیمی شاه عباس دان قاباق صفوی دولتی آذربایجان دولتی یگا شاه عباس شاه اولدوقدان صونرا ، پایتختی صفهاناکوچورور ، حاکمیت ده اولان قیزیلباش آذری طایفالارینی سرایدان وقوشوندان کینا راقویور و اولکده - فارسلاشدیرما سیاستی یورودور . شاه عباسین ان غدار و رذیل ایشلرینده ن بیری سی ده خلقین گؤزه ل قیزلارینی زورلا حرمخانایا توپلایا راق بوتون عمر بدیخت ائتمه سی ایدی . بوکیمی معنوی ضربه لری خلق هتچوقت اونوتمور ، و اونا قارشى ناغیل و داستانلاریندا اؤز نفرتینی ، کینه و غضبینی بدیعی لوحه لر له بیان ائدیر .

عباس و گولگزدستان نین یارانماسی و شکل لشمه سی باره سینده مختلف فکرلر ایره لی سورولموشدور . عاشق عباسین شعرلرینی توپلاییب ، چاپ ائدن ه . علیزاده نین فکرینه گؤره عاشق عباس گنج یا شلاریندا مشهور با تما نقلینج محمدخانین یا جیسی گولگزپری نی سئویر ، و اونون دالی سینجا تبریزه گئدیر . بومیرادا ، شاه عباس قیزین گؤزه ل لیگینی ائشیتدیگی اوچون اؤز پهلوانی

بئحسانى قىمىزى گىتىرمگە تىرىزە گۆندە رىر . عاشق عباس ھلە تىرىزە چاتما مېش
 بئجان زورلا قىزى آلىب ، اصفھانا آپا رىر . عاشىق عباس تىرىزە گلىرو احوال -
 لاتى بىلەر - بىلمز گولگزين دالىسىنجا اصفھانا يولادوشور ، و اصفھانا -
 چىمىلىكە دە اولسا سىوگىلى سىنە قووشور . عاشق عباس بوسىوگى سفرىندە بىر
 چوخ شىعر سۆيە يىرگى عاشىقلاردا اوشىقلاردا اساسلاراق عاشق عباسىن گولگز
 ىرى ايلە سىو شىمە سىنى ما جىرالى بىرداستان شىكلىندە ناغىل اشدىرلر .
 بوروايتە گۆرە داستانىن عاشق عباسىن شىرلىرى اساسىندا سونراكى دۇرون
 عاشىقلارى طرفىندىن يارادىلدىغى گۆستىرىلر .

م . ج . طەماسىب آذربايجان خلق داستانلىرى (اورتا عصرلر) آدلى اثرىندە بوبارە
 دە باشقا بىر ملاحظە ايرەلى سورور . اونا گۆرە عباس و گولگز داستانىنى عاشق
 عباس اوزو گىچ ياشدا ايكن ياراتمىشدىر . بوندان سونرا داستان خلقى -
 و عاشىقلارىن دىلىنە دوشموش و ، زامانلا عاشىقلارىن يىرى و ذوقوايلە مختلف
 دگىشلىكلەر اوغرا مىشدىر .

عاشق عباس داستانىندا دىگر محبت داستانلارىندا اولدوغو كىمى عباس
 مبارزە دە ، صنعت و ھنرىلە غلبە ائتمك يولونو سىچىر . تىرىزدن گولگز پىرىنى
 بۇيوك بىر كاروانلا آپا رىرلار . بو كاروانادلى " بئجان " رھبىرلىك اشدىر و
 گولگز پىرى كاروانىن قاباغىندا كىكچا و دەدىر . عباس دا اصفھانا قىدەر
 كاروانىن دالىسىنجا گىشدىر و اورەگىنىن دردلىرىنى اوخودوغو قوشمالاردا -
 بيان اشدىر ، دۇور دەن شكائىت و فلەك دن ناراضىلىق بو قوشمالارىن اساس
 مضمونونو تشكىل اشدىر :

ھانى بو اۆلكە دە عدالت ، دىوان يوخ كىمە سەئىلە سىن دردىمە درمان
 ھىچ انصافا گىلمىز بى انصاف سىروان سىروان چكر ، مايا بوزلار ، نىر گىشەر (ساربان)

من گزمىشم آلا قايىلە او جانى يار يولوندا قربان دىدىم بوجانى
 وىرانە قويدولار آذربايجانى عباس آغلار ، گولگز كىمى يار گىشەر

گىشە آرتدى من فقيرىن المى چرخ فلەك ترسە چكدى قىلمى
 گۆز ياشىنا غرق ائلەرە م عالمى قطرە سولار عىمان اولموش آي اولموش

مجلسىمە صراحىلر دوزولدى عىنىم ياشى قابدان - قابا سوزولدى
 آغلا عباس الين ياردان اوزولدى بوگون آخري زمان اولموش ، آي اولموش

من عاباسام ھىچوقت سۆيە مەيلاان ائلىمە ، اۆلكە مە سالدىلار تالان
 خوجا ، دلى بئجان ، آلا ھىردىخان قويمە ، دلى بئجان يارىم آپا ردى

اصفهاندا، عاشق عباس شاه عباس لا اوز - اوزه گلیر وشاه، اونوزهرقویوسونا
 سالماغی اراشدیر. داستانین بوقسمتینده دربارین مختلف جزاشکیللری
 حقینده تصویرلر وثریلیر. عاشق عباسی زهرقویوسونا سالیرلار، لکن او، حق
 عاشقی ولدوغوندا زهرقویوسوندا ساغ - سلامت قالیر. شاه عباس بوندان
 صونرا باشقا حیلله لره ده ال آتیر، لکن موفق اولمور. بودقه غضبی آرتیر
 وجلادی چاغیریر و عاشق عباسی اولدورمگه اموثریر. عاشق عباسی دار آغاجی
 آپاراندا او، اوزونوگولگزه طرف توتور وبئله دئییر:

دورما دولانیم باشینا آلاکوزلو یارگندیرم

اولسم، بویونا صا داغا قالسام، انتظار گندیرم

سئوگیلی سینین اولومونه دؤزه بیلیمه یین گولگزیری، اؤزونو اونون اوستونه
 آتیروبئله دئییر: "من بوندان آیریلما یا جاغام، منی ده بونلا اولدورون"
 بوصیرادا "عباس بیراؤزونه باغدی، بیر بویونونا صاریلمیش پری یه باغدی،
 بیرده دؤنوب دار آغاجینا، جلادا باغدی، اوره گی غوبار ائلده دی، تک لیکه کیسه -
 سیزلیک اونا اثر ائلده دی، ائلی، یوردو و آداملاری یادی نادوشدو، باتمانقلنج
 گلیب گؤزونون قاباغیندا دوردو". سازی سینه سینه باسیب، دئدی:

شاه حکموله خان اوستونه خان گئتدی - آغلا دیدم یاش یئرینه قان گئتدی

قول بوشالیدی، دیل دولاشدی جان گئتدی - آخر آپاریرلار دارا، گلیمه دی.

عباس دئییر بو آد، یا مان آدا ولدی - جسمیم آتش قویب نوم دولو اود اولدی

من دوست دئدیم، دوستلار منه یا دا ولدی - ایندی اوزاق دوشدو آرا، گلیمه دی

داستاندا اکینجی درجه لی صورتلر (سیمالار) ده واردیر. بونلارین بیسری
 "لوت قنبر" دیر. بو آدام تبریزلی دیرو عاشق عباس تبریزده اونونلا تانیشا ولور
 قنبر، عباسا چوخ کمک اشدیر. او، بیرو فالی دوست دورو دوست یولوندا جانیندا
 بئله گئچمگه حاضردیر. گولگزین، شاه عباسین آداملاری طرفیندن آپاریلدیغینی
 دا عباسا اوخبر وثریر:

باشینا دؤندوگوم، قربان اولدوغوم عباس، آپاردیلار یارینی سنین

آیشیب اودونا، بریان اولدوغوم عباس، آپاردیلار یارینی سنین

عباس و گولگزه داستانیندا دا، وطن محبتی مهم یئر توتور. عاشق عباس دوغمن

یوردوندا آیری دوشدوگو اوچون همیشه ناراحت دیر و یا دا ائلرده دردچکیر

و وطنینی هجوقت یا ددان جیخار مییر:

آیری دوشدوم وطنیمدن، ائلیمدن بللومدن گلشنیمدن، گولومدن

من نه دئدیم من اینحیدین دیلیمدن حسرت قالدیم من درمه دیم گولوم یار!

عباس دخیه و ترک ائله دیم ائلیمی بیر درمه دیم آغ سینهدن گولومو
آرادا وارجرخ - فلک اولومو قوی جمالین گوروم، اوندان اولوم یار !
عاشق عباس داستان زامان کئچدیکجه مکمل شمش و تک بیر عاشقین و صنعتکارین
دوشوخلری، دویغولاری و اضطرابلاری چرچیوه سیندن چیخا راق، توپلویا رادیجی -
سبق محلولونا چئوریلیمیشدیر.

شاه اسماعیل داستان : شاه اسماعیل داستانسی خلق آراسیندا چوخ یاییل-
میش، قهرمانلیق و محبت موتیولرینی بیریشره توپلایان خلق رومانیدیر. سو-
داستاندا عینی زاماندا خلقین عدالتلی بیر حکمدار آرزو سودا اؤز عکسینی
تاپمیشدیر. داستانین یارانماسی و قهرمانی شاه اسماعیل حقیقده مختلف فکرلر
ایرهللی سورولموشدور. ح. آراسلی نین فکرینه گوره بوداستان صفویه دولتی نین
تشکل دؤورونده شاه اسماعیل خطائی آدینا دوزه لمیشدیر.

م. ح. طهماسبین فکرینه گوره داستانین قهرمانی خطائی نین نوه سی اولان -
ایکینجی شاه اسماعیل دیر. م. ح. طهماسب، فکرینی ثبوت ائتمک اوچون تاریخده ن
و داستاندا ن جالب دلیل لر گتیریر. مثلاً داستان قهرمانی نین آتاسی شاه ایدی .
ایکینجی شاه اسماعیل نده آتاسی شاه اولموشدور، و اؤز آتاسی طرفیندن جزالاناراق
ایگیرمی ایلدن آرتیق قلعه ده اسیر ائدیلمیشدیر. ایکینجی شاه اسماعیل نین زندان
دان قورتاریلماسیندا اونون پری خانم آدلی باجیمی اساس رولو اوینا میشدیر.
داستاندا، رمدار پری شاه اسماعیل مهم کمک گؤستریر.

بوتون بونلارا رغما، بئله نظره گلیرکی داستان بیرینجی شاه اسماعیل نین آدی
و فعالیتلرله علاقه دار یارانمیشدیر، فقط صورادان ایکینجی شاه اسماعیل ایله
علاقه دار حادثه لرواحوالات داستانا علاوه اولموشدور.

داستانین اساس قهرمانی شاه اسماعیل دیر. شاه اسماعیل، حکمدار اوغلودور.
داستاندا افاده ائدیلمن اساس فکر عدالتلی حکمدار و حقیق و عدالتین، ظلم، و
اؤزباشینالیق قارشیسیندا طنطنه لی تجلی سی دیر. عمرونده بونو گورمه یین خلق،
هئچا ولما سانا غیللاردا، داستانلاردا عدالتین غلبه سین آرزو لاییردی، عصر لر بویو
حکمدار و پادشاه مسئله سی خلق کوتله لرینی دوشوندورموشدور. نظامی کنجه وی ده اؤز
اشرلرینده خلقین بوموضوعا یار ائدیغی بیرچوخ ناغیل و افسانه لردن استفاده
اگتمیشدیر.

شاه اسماعیل دا بئله عدالتلی حکمدارین بیر صورتی دیر. آنجاق خلق، داستاندا
اساسا اونون حکمدار لیغینی دگیل، شوکی سینی و عشق یولوندا گؤستر دیگی قهرمان لیغی

داھا چوخ تصویر ائدیر . بورا دا ، شاه اسماعیل هر شفی دن اول مونسور سئوگیله
سئوھن بیر عاشق دیر آتاسی اؤلکه نین بوتون گؤزه ل لرینی توپلاییر و اوغلونا
"ھانسینی سئورسن سؤیله اونوسنه آلیم" دئییر . اودا :

حوری لر ، پری لر ییغیلیب باغا / ھئچ بیریمی گولعدارا بنزه مز
بیئتیلہ باشلانا قوشمالارلا جواب وئیر :

کیمیی آ ل گئییب ، کیمی قیرمیزی ، کیمیسی گؤزل دیر ، کیمی نرگیزی
ھامیدان گؤیچک دیر وزیرین قیزی - اودا کی ھئچ گلعدارا بنزه مز
شاه اسماعیل گولزاری گئیرمگه گئده رکن یولدا اونا ایکی گؤزه ل راست گلیر .
بیری پری و دیگر عرب زنگی . لاکنا و ، گولزارا وئردیگی سؤزونه صادق قالیر
وھرا یکی گؤزه لین قارشیسیندا اعتراف ائدیرکی ، اونون نشانلیسی وار . شاه
اسماعیل عین زماندا دؤیوش قهرمانی دیروب و واسطه ایله حریفلرینه غلبه چالیر ،
و سئوگیلی سینہ قو و و شور . عرب زنگی ایله دؤیوشمه لری نین بیرینده یونا اشاره
ائده رگ بئله دئییر :

چوخ دانیشما عرب دویموشام جانا دعوا ایسته بیرسن گیره ک میدانا
سییرم قیلینجی بولاشارقانا یول وئره رب ، یول وئرا ینجیتمه منی
شاه اسماعیل ، غدار و ظالم "عدیل" شاھا قارشی مبارزه ائده رکن تما میلہ دگیشیر
و حق ، عدالت و دوغرولوق اوچون چالیشان و چیرپیشان بیر شاهزاده یه چئوریلیر ،
و مبارزه سی اجتماعی کارا کتئر آلیر .

عدیل شاه داستاندا تما میلہ اوغلونا ضد بیر موقعیت ده دیر . داستانین باشیندا
اوغلونون حسرتیلہ قلبی چیرپینان بو حکمدا رصونرالارآ زغینلا شیر و شهوانی حسلری
اوغلونا اولان محبتینہ اوستون گلیر و اوغلونو قوناق چاغیریب ، زه هرله مک
ایسته ییر ، موفق اولما یینجا شاه اسماعیلین اؤز اوخونون کیریشیلہ قوللارینی
باغلا ییر و گؤزلرینی چیخا رتدیریر .

شاه اسماعیل داستانیندا عرب زنگی صورتی ده چوخ جالب دیر . او ، هیات دان -
ایتجیمیش و "ناموس سوز کیشیلره عبرت اولماق اوچون ھارادا کیشی تاپسام
اولدوره جگیم" دشمیشدیر . عرب زنگی ، یول کنا ریندا مسکن سالیب ، گلیب - گئدن
کاروانلاری سویور ، کیمی مغلوب ائتسه اولدورور . لکن اگر بیرسی اونا غالب
گلرسه اونونلا ائولنه جکینه ده سؤز وئرمیشدیر . شاه اسماعیل عرب زنگی ایله
اوز - اوزه گلیر و بیرینجی گون ھئچ بیر دیگرینه اوستون گله بیلمیر . عرب زنگی
اونادئییر :

اوغلان مئی ایچمیسن می، یادابنگی قورخودان سارالیب اوزونون رنگی
هله ائشیتمه دین می عرب زنگی چوخ سنین کیملر باش وئریب گئده ر.
شاه اسماعیل دا جوا بیخدا بئله دئییر:

بیرسن گل باخ قایناغیما، جوشوما ال وورابیلمزسن طرلان قوشوما
باخ شاه اسماعیلین تر ساواشینا یول وئر عرب، یول وئرا ینجیتمه منی .
شاه اسماعیل غالب اولدوقدان صونرا عرب زنگی عمر بویو اونا دوست، سرداش
اولا جاغینا سوز وئریر، و دوغرو داندابئله اولور، داستانین صونونا قده ر -
عرب زنگی اونی، بوتون چتینلیکلردن قورو یور، حتی، گولزاری غدا راتاسینین
الیندن آلان دا اودور، عرب زنگی داستاندا دوستلوق تمثالی کیملی تصویر
اؤدیلمیشدیر.

آذربایجان خلق رومانلاریندا قهرمانلارا یاردیم ائده ن دوستلوق تمثالی
اولان قادین صورتلری چوخ دور، بونلارین چوخو، قهرمانین اوزاق سفره نشانلی-
سی دالینجا گئتمه دیگی وقت یولدا اولنلار است گلیرلر، بونلار، گوزهل لیک ده، عقل
وتدبیرده هئچه قهرمانین نشانلی سیندان گئری قالمیرلار، بعضا قهرمانلار بیر
مدت بونلارین یانیندا قالیر، حتی بعضا توپلاریدا اولور، آنجا ق بونلار آراسیندا
ار- آرواد مناسبتی و لمور، اصیل سئوگیلی سینیه صادق قالان قهرمان گئجه لیسر
قیلینجینی ورتا یا قویوب صونرا یاتیر، بعضا بیر مدت نشانلی دا یاددان چیحیر
مثلاً "نوروز و قنداب" داستانیندا اولان کیملی .

آذربایجان داستانلاریندا تصویر اولونان بئله صورتلرین ان جالبی "شاهزاده
ابوالفضل" ده کی رعنا خانم دیر، او، بوتون عمرو نوو حیاتینی سئو دیگی ابوالفضل
فدا ائتمیشدیر، او، سئو دیگی شاهزاده ابوالفضلین یاشقا بیر گوزله و ورولدوغونو
اؤشیدنجه چوخ پیس وضعیتده دور، و بونا رغبا بئله دئییر "منیم سئوگیلیم، آله
ائله مه سین سنین باشیندان بیرتوک اسکیک اولسون، اونسوزدا منیم عمر و
صونا چاتیب دی، سندن صونرا من یاشایا جاغام می؟ عزیزیم من عشق دن خبردارام
بیلیرم کی اؤز اختیاریندا دگیلسن، محبت سنی چکیب آپاریر، من ازل گوندن
منین یولوندا جانیمدان کئچمیشم، سناه دن وئریرم، گئت آنجا ق منه قولاق آس"
رعنا خانم ابوالفضلین سئوگیلی سینیه قوشماق اوچون اونا یول گؤستریر، و
مطلحت لرو وئریر و داستان بویو، ابوالفضل کمک ائدیر، حتی تیکه - تیکه ا ولموش
ابوالفضلی دیریلدیرو اونی سئو دیگی قیزین آرخا سینجا گونده ریر،
رعنائین گؤمکیله ابوالفضل، سرونازا قووشور و یول اوستور عنائیا راست

گلیر، رعنا سئوینروراحات نفس آلیر. آنجاق بوندان صونرا او، یا شاماق ایسته میر، وبوسوزلری دئییر:

آنام یوخدو سینه سینى داغلا سین آنام یوخدو فرا قیمدان آغلا سین قوی کشیزلرگوزلریمی باغلا سین حلال ائله دخی منی گئدیروم. بوسوزلردن صونرا، "بیرکونولده ایکی محبت اولماز" دئییه زهرا یچیپ اوزونو اولدورور. رعنا خانمین صورتینی شاه اسماعیل داستانیندا کی عرب زنگی ایله مقایسه ائده بیلرک.

یوکی می صورتلر گؤستریرکی، آذربایجان خلق داستانلاریندا یا لئیز عشق و محبت دگیل عینی زاماندا دوستلوق، یولداشلیق، دوست یولوندا اوزوندن کئچمک قده رایثار و فداکارلیغادا نه قدر قیمت و دگر و ثریل میشدیر. شاه اسماعیل داستانى عصرلر بویو خلقیمیزین مجلسلرینده نقل ائدیلمیش و بالآخره بوگونکوشکلینی آلمیشدیر. شمالی آذربایجاندا گورکملی بستره کار "آهنگساز" مسلم ماقامایف بودا ستانین اساسیندا "شاه اسماعیل اوپراسینی" یازمیشدیر.

"عالیخان و پری خانم" بودا ستانى، عاشقلار، قدیم ناهیل اوزرینده یا راتمیشلار بودا ستاندا، پاخشیلوق، انسان پرورلیک، سخاوت، عصمت، یالان و خیانت ماراق لی حادثه لرین شرحی ائنا سیندا اوخوجو و دینله ییجییه چا تدیریلیر. اثرده بیرجوخ جالب و بیتگین صورتلر (سیمالار) واردیر. بونلاردان بیرسی تاپدیق دیر تاپدیق، حیاتی اوچون حاجی صیاد و اونون عائله سینه عمر و بویو پورچلودور. بو عائله، اونو اوز اولادی کیمی بویو تمشودور. محمد و پری اونو، اوزقارداشی بیلیرلر. و اونا، اینانیرلار. داستانین اولینده، وضعیت دوغروداندا بئله دیر. آنجاق ائله کی تاپدیق بو حادثه دن خبری اولور، ایچینده اولان ایرنج حسلر باش قالدیریر. ایگیرمی ایل چوره گینی یئدیگی عائله ده کی قیزین ناموسونا توخونماق ایسته ییر. داستانین ۱۹۳۷ ده نشر اولونان متنینده خانی قاری تاپدیقا بئله دئییر: "سه، ائو-ایشیکدن پای اولماق اوچون، پری ایله آرانى سازلا". تاپدیقى بوتون خیانتلره سوق ائتمکده مال حریصلیگی مهم عامل اولموشدور. داستانین صونوندا، تاپدیقلین قیریلداقلاری آچیلیر.

داستاندا کی جالب سیمالاردان بیری ده پری خانم دیر. پری، آی دان آری و سودان دور و بیر فیزدیر. او، گوزل اولدو غوقدرده عصمتلی دیر. عائله ناموسو

وقادین عصمتی اونون حیاتینین معناسینی تشکیل ائدیر. بونلارلا برابر، او، آتا-آناسینی و وطنینی ده چوخ سئویر. یاد اولکهدده وارلی، گؤزول، قهرمان و عالیجناب بیروغلانا اره گئدیپ و گؤزهل حیات قورموش و اونون هنج بیرشئییه احتیاجی یوخدور. ایکی گؤزهل بالاسیدا، واردیر. لکن وطن، آتا-آنا و ائل محبتی اونون اوره گینی بورویور و بومقصدله دوغما یوردونو زیارت ائتمک اوچون یولادوشور.

پری خانم، مهربان بیر آنا دیروبالارینی عمروقدەر سئویر. لکن ائله بیر آن گلیرکی، ایکی یول آراسیندا قالیر: یا خبیث، انتقامچی و غسدار وزیر یا یسته گینه بویون اگمەلی، یا خود، بالالاریندان محروم اولمالی ایکی قارا وزیر، پری خانمین هرا یکی اوغلونو، نوبه ایله دوغراییر. پری خانم داستان بویو، بئله سرث و دؤزولمز فاجعه لرله قارشیلاییر. آج، سوسوز، یا لاو۹ قالیر، نوکرچیلیک ائدیر، لکن تسلیم اولمور. بالاخره، حق و عدالت غلبه چالیر هر شئی آیدین اولور و او، یقینی دن سئوگیلیسی عالیخانا قووشور.

بوداستاندا کی جالب سیمالاردان بیر یسیده بوداق چوبان دیر. چوبان، شفا هی ادبیاتیمیزدا، ان سئویملی صورتلردن بیر یسیدیر. بوداق چوبان پری خانمین سرگذشتی ایله تانیش اولدوقدان صونرا، صونونا قدهر، اونا یاردیم ائدیر. مثلا، قارا وزیر و عالیخان درویش پالتاریندا حاجی صیادگیله گلیرلر. پری خانم (نوکر کئچل احمد) قیلیقیندا بیر ناغیل سؤیله ییرو اوزباشینا گلنلری آنلاتیر. پوزامان، بوداق چوبان الینده چوماق قاپینین آغزینی کسیب دایانیر و کیسه نی ائودن ائشیکه بوراخمیر. تاپدیق و قارا وزیر قاچماق ایسته ییرلر، لکن بوداق چوبان اونلاری یئرینده اوتوردور. پری، ناغیلینی آنلاتدیقجا، او، داها دا هیجانلاییر و حرصینی بوغابیلیمیر و آتادان قارداش دان، تاپدیقدان و قارا وزیر دن پری نین انتقامینی آلقا ایسته ییر. داستانین اولینده حاجی صیاد، اولاد حسرتیله یاشاییر و اولاد اوچون هر شئیینی و ثمرگه حاضر دیر. لکن مکه دن قاییدان دان صونرا، اونون چهره سی دگیشیر و عائله- اولادلاریله نوکری کی می رفتار ائدیر. پری، نوکر قیلیقیندا اونلارا ایشله دیگی زامان گئنه ده مهربانلاشیر و پری اونا "بیزیم یئرلردن ایکی درویش گلیب اذن وئرین اونلار منیم قوناغیم اولسون" دئدیگی زامان ممنونیتله قبول ائدیر.

عالیخان وئری خانم داستانیندا اولان وزیر، جلاد دیر. او، اؤز شخصی

ذوق و شهوت حسلى اوچون دوستونون ناموسونا توخونماق ايستهيير، موفق اولمايىنجا قاديئين بالالارين اولدورور، و اونلارين جسدئينى آرابا يا قويوب آتالارى نين يانينا گتيرير. "قارا وزير" آدى آلتيندا تصوير اولونان بو قارا قوه لر خلق دشمنلىرى، انسانلىق، آزادلىق و دوستلوق، محبت و ناموس دشمنلىرى دير. خلق، بونلارى "قارا" سوزو آلتيندا تصويرا ئديبلعنتمله دامغالايير. داستانين صونوندا، حقيقت آيدينلاشير و حق، عدالت، عصمت، و دوغرولوق قارا قوه لره غلبه چالير.

داستانين تربيه وى باخيمدان دا اهميتي چوخدور. بو تربيه نيين تېليفيئى عاليخانين متانتينده، پرى خانمين عصمتينده و بوداق چوبانين صداقتينده گوروروك.

آذربايجانين بويوك نمايشنامه يازانى ج، جبارلى "ستاره" اوپراسى نين متنينى بوداستاندان فايدالاناراق يازميشدير. جبارلى، اوپرا متنى اوچون هم خلق شعريندن استفاده ائتميش، همده اوزو، گوزه ل قوشمالار يازميشدير.

۱ - بوكيمى شكسته و غراميش عشقى ماجرالار، ايرانين ارمنى خلقى ياشايان شهرلى، او جمله دن تبريز شهرينده تكرار گورونوب و بير چوخ نمونه لرى هله ده - خاطرله رده دير. نمونه اولاراق، واپقانلى آدنه نسبت وئريلن آشاغيدا كسى دوردلوگو گتيرمك اولار:

گئتمه ترسا بالاسى منده سنه سايه گلیم

اتگيندن ياپيشيب سنله كليسا يه گلیم

ياسن اسلامى قبول ائيله منيم دينيمه گل

ياكى تعليم ائيله من مذهب عيسايه گلیم

بو ايكي بيتين تاثيرينده استاد شهر يار و هاپيله "سؤنمز" ده بير غزل يازميشلار كى مطلع لرى بئله دير:

اذن وئر توى گنجه سى منده سنه دايه گلیم

ال قاتاندا سنه مشاطه تماشا يه گلیم، شهر يار

وئر مه دون اذن دالينجا سورونوب سايه گلیم

اولماسا، قوى بارى اول سايه وه همسايه گلیم.

سؤنمز

منابع :

۱- آذربايجان شفا هي خلق ادبياتى، بابايف، افنديف.

۲- تورك خلق ادبياتى، نعيم القان، آنكارا ۱۹۷۳

۳- رسملى تورك ادبياتى تاريخى، جزوه ۱۰، نهاسامه يانارلى، ۱۹۷۷

" گله جگ گون " روماني نين مۇلفى

بۇيوك يازىچى ميرزە ابراهيم افون

حياتىنا بىلىش

=====

ميرزە ابراهيم افون ۱۹۱۱ - نجى ايل سېتىا مېرتايى نين
۲۸ - نده سىرايىن ياخىنلىقىدا "ايوه" كىندىندە ئانا دان اولموشدور. هله
۷ ياشىنا چاتمايش ئانا و باجىسى اولموشدور، او، هئىچ زمان او شاقلىقنى
و او دۇورون قورخونج حياتىنى اونوتمايىر.

۱۹۸۵ - نجى ايلده اونونلا گۇرۇشمگه افتخارتا پىديغيم زمان، او آجى
گونلىرى خا طرلا يراق هميشه كى سئويملى ومهربان قىافه سىندە سانكى
دگىشيكلىك وجوده گلىدى. لىكن آنى بىر حالدا اولكى حالى ايله گه لومسه يرك
دئدى :

"بلى ! ياخشى يادىمدا دىر، اوگون سحر تئزدن دوروب، اوچوموز ده
اوتوردوغوموز اوتاغىن اورتاسىندا يىثرله بىر سطح ده كى باجايلا باخىر
- دىق، آتام اونون كىچىك قاپوسىنى آچىپ الينى اورا اوزاتدى، بىر
آزدان سونرا الينى چكىدى. بوش ايدى... دئىمك اون قورتا رمىشدى. او، تئز
دوروب داما چىخدى، اوردا باشىنا پارچا سارىلمىش آغا جى يوخا ريدان
لوله نىن ايچه رىسىندە آشاغا طرف بىر نىچە دفعه حرىكت وئردى. دىوارا
يا پىشان بىر اوووج دا اون يوخا ايدى. "سۆز بورا گلدىكده ميرزانىن
سانكى او آجى حياتى بىرداها گۇزونون قارشىسىندا جانلى اولارق مجسم
اولوردو... نهايت او، علاوه ائتتى :

"دئىمك اوگون ده آج قالما لىدىق ! چاره ميزكسىلمىشدى... آتام
قطعى قراره گلىدى: گئدىرىك بو اوضاعدان خلاص اولما لىق ! دئىدى .
قارداشيم سوروشدوقدا - هارا يا ؟ او جلد جواب وئردى - باكى يا !
حاضر اولون .

بىزدوروب قاپويا چىخدىق، آتام قاپونو باغلايىپ آچارىن داما
آندى . بونونلا يىشنى حياتە طرف حرىكت ائتدىك ..."

باکی یا گلندن مونراگینه ده قارشیدا قورخولووچتین حیات اونو
گوزله بیردی... ۱۰۰ و زمان آذربایجان دا (۱۹۱۸) "مساوات" حکومتی قورو -
لموشدو ویوخسول خلقین حیاتی دئوزولمزبیر وضعیتده ایدی .

میرزا ، بیرنجه مدتدن مونراآتا و قارداشینی دا الدن وئردی . یتیم
وکیمسه سیزقالدی . ۸ یا شلی اوشاق ، یا شاماغی قراره آلمیشدی ، قارشیسیندا
اولان چتینلیک لره دئوزوردو... چوخ فعالیت دن مونرا "بالاخانا" کندینده
قویون - قوزو اوتارماغا باشلادی . او گونکی مالک لرا ونوتحقیرا قادیب ،
کوبود سئوزلرله یارالی قلبینده یئنی دردلر توره دیردی لر... لکن او ، بو
چتینلیک لره دئوزه رک سیزیلدا میردی ، بلکه عنادلایا شاییرویئنی یوللار
آختاریردی ...

تا اینکی "زابراد" معدنینه ایشه باشلادی ، کارگرلرین الی آلتیندا
ایشله بیردی . معدنه شرایط چتین اولسادا او ، محکم اراده یه صاحب
اولدوغو اوچون حیات مبارزه سینه باشلامیشدی . گوندوزو - گئجه یه وگئجه -
نی گوندوزه قاتاراق هم ایشله بیر هم ده اوخویوردو . ایشدن قاییدان
زمان اؤزیه قالین کتابلار گتیریب اوخویوردو . چوخ آز استراحت ائد-
یردی . بئله لیک له تحصیلینی ادامه وئردی... اوردا آچیلان "فابریک و
زاوود" مکتبینه داخل اولدو . آز بیر زماندان مونرا اورانی قورتاریب
"نفت تکشیکومونا" یازیلدی .

او ، ۱۹۳۵ - نجی ایلده یازیچیلیق دئورونه باشلادی . اونون ایلک
شعری "نفت بوروخلاری" آدلانیردی . شعری چاپ ائتدی لر ، دوستلار اونو
هیجانلا قارشیلادی لر . همین ایل لر کیچیک حکایه لرده یازیردی .
او ، قیزغین خلق حرکتینه یاخیندان آشنا اولور ، هرکیچیک بی-
حادثه نین وجوده گلن علت لرینی دوزگون اؤگره نیردی . هله بوگوروشلر
اونون گله جک یارادیچیلیق حیاتی نده بئویوک رول اوینا میشدیر .

میرزانین بوجدیتی تیزبین گوزلردن اوزاق قالمیردی... او ، پنجهوان
کندلرینین آراسیندا دوزه لمیش "ماشین تراکتورستانیسی" نا سیاسی
مسئول اولاراق تعین اولدو . اوردا فعالیت ائتمک له "سوؤت" روزنامه -
سی نین مسئولی اولاراق جدی صورته یورولما دان فعالیته باشلادی .
او ، کندتصرفاتی ساحه سینده اولان پروگرامی اولدوغو کیمی یئرینه
یئتیرمک له بوینونا دوشن وظیفه نی ایفا ائدی .

اونون قلبی، خلقی نین قلبی ایله بیرلیکده دؤگونور، اونلارین جان-
لی مبارزه لرینده یاخیندان اشتراک ائدیر. الله ائتدیگی موفقیت لردن
اؤزونو ایتیرمه ییر، بلکه ده یئنی موفقیت لر الله ائتمک اوچون جوشغو
حالدا چالیشیر، او، هئچ بیر زمان یتیم و کیمسه سیز اولدوغونو اونوتما-
ییر، بیللیگین آرتیریر ایره لی- گینه ده ایره لی حرکت ائدیر...

بیر زمان میرزا ابراهیموفون لنینگراد دانشگاهیندا اوخودوغونو
ائتشدیلر... بلی، هله او، اورادا اوخودوغو زمان ۱۹۳۵- نجی ایلده
"حیات" پیئسینی یازیر، ۱۹۳۷- نجی ایلده لنینگراد سوؤقت علم لیسر
آکادمیاسی نین شرقشنا سلیق شعبه سینى موفقیتله قورتارییر، علم لرنا مز-
دی درجه سینه چاتیر.

او، الله ائتدیگی تجربه دن و خلقی نین قهرمانلیقلاریندان الهام
آلاراق ایلك دفعه درام اثری "حیات" پیئسینی وجوده کتیردی، بونون سلا
قدرتلی استاد اولدوغونو ثابت ائتدی.

او، بیردن - بیره خوشبختلیگه چیخما میشدیر، اونون سینه سی همیشه
دولو ایدی، اوره گی همیشه ناراحت ووران، عمل عشقه یا نانا و رهک لردن اید
میرزا الله بیردؤورده یاشاییردی کی، جلیل محمدقلیزاده، سلیمان
ثانی آخوندوف، حقوئردی اوف، نجف بیگ وزیروف، هابئله صونرا ادبیاتا
گلن دراماتورقلار نسلی آذربایجان ادبیات تاریخینده یئنی پیئس یازان
نسل، اولدوغو کیمی یوکسک یئرینی دوتما میشدی.

جعفرجبارلی نین آذربایجان دراماتورگییا تاریخینده یئنی بیر
دور آچان، گئنیش وقیمتلی دراملاردان صونرا، آذربایجان صحنه سینده،
زمانین هر طرفلی و دولغون فوردا عکس ائتدیرن صحنه اثرلرینه احتیاج
گؤرونوردو.

او زمان دا آذربایجان خلقی نین و وروشمالارینا ویئنی قورولوشون
علیهینه انگل اولان ضدانقلابچیلارا قارشى چیخان، گنجلیکده مبارزه روحو
اویاتماق ایچون نجیب مقصدلرگؤزله یین، یئنی صحنه اثری یاراتماق لازم
گلیردی، بئله شرفلی ایشی گورمک میرزا معلمه نصیب اولدو. دوز بیر اییل
جعفرجبارلی نین اولوموندن صونرا یعنی ۱۹۳۵- نجی ایلده "حیات" دراما-
سی، آذربایجان درام تیئاتروسوندا بیر صنعت اولدوز کیمی پارلادی. بو
اثرده، اؤزونو مهارتله اوست سیرالارا داخل ائدیپ، ترقی یولونو

گیزلی اولاراق ساغلاماغا چالیشان وهابئله صادق انسانلارا بهتان آتیب
اؤز منفور حرکتینی ادا مه وئرن سلمان تیپ لرینی هر طرفلی آیدین گؤ-
شته رک اونون خیانتینی اوزه چیخاریر.

میرزا معلم اؤز حیاتیندا "سلمان" کیمی خائن شخص لرله چوخ اوزا وزه
گلمیشدی. حیاتی اؤز گوردوگو بو حادثه لر، پیئس ده قدرتله وجانلی اولاراق
تجسم اولموشدور. بو دراما دا آذربایجانلی قیز "حیات" عالی تحصیल्ली
اولماقلا، گؤنوللو اولاراق شهرده کی ساکت حیاتیندن اوزا قلا شیر، دنیا دا
درین و آرتیق شئودیگی اری نین تکلیفینی رد ائدییر، حتی جوان قیزی
شهرده قویوب آراز یاخینلیغیندا کی، کندلر آراسیندا تشکیل تاپمیش
"ماشین تراکتور ستانسیا" سنین سیاسی مسئولیتی قبول ائدییر،
دولتین چیخاردیغی قرارلاری اولدوغو کیمی حیاتی کئچیرمکدن عاجیز
قالان کولخوزلارا گلیر... او، وظیفه سینی دوزگون یئرینه یقتیرمک اوجون
اوز لرینه ماسکا چکیب، کولخوزون نابود اولماسینا چالیشان سلمان
کیمی غدار دشمن لرله آمانسیز جاسینا مبارزه ائدییر... اونولا ایشله یین
شرفلی جوانلارین کؤمک لیگی ایله اؤز ایشینده موفق اولور.

یازیچی پیئس ده اولان حادثه لری اوقدر دقتله وجوده کتیرمیشدییر
کی تاماشاچیلار صبر سیزلیک له حادثه نین صونونو، گؤزله ییر، نه سائیت
خائن سلمان و اونون دوستلاری اوزه چیخیر، کولخوزچیلار ایسه ایشلرینده
بئویوک موفقیت اده ائدییرلر.

لکن او، ایندی اولدوغو کیمی، اوقت لرده ده گؤرولن ایشلرله راضی
قالماق اونون مقدس فکرینه چوخ یاد ایدی... او، بیر صنعتکارا ولاراق یئنی
دن جوشماغا باشلادی... ایندی اونو دوشوندورن باشقا مسئله لرده واریدی
بو مسئله تاریخ وزمانین ان واجب وجانلی بیر حرکتی ایدی. میرزا بـو
حرکت ده قدرتلی قلمینی ایشه سالدی، ایره لی حرکت ائتمگه جدی صورته ده
باشلادی... او زمان فاشیزمین، دنیا ملت لرینی اسارت آلتینا آلماقا
جسارت ائتدیگینی گؤروردو... قهرمان اسپانیا خلقی، فاشیزمین قانلی
آیاقلاری آلتیندا محو اولماقدان اوزونو کناردا ساغلیا بیلمه دی، اسپا-
نیادا گئدن حادثه، تاریخی و سیاسی اهمیته مالک ایدی "مادرید"
دراماسی او گونکی حادثه نی جانلی مدرک لرله اویغون بدیعی فورما دا
تجسم ائتمیشدییر. جمهوریت طرفدارلاری اولان خلق قوشونو، مترقی ضابطلار،

کا رگروکندچی لرین بیرلشمیش واحد جبهه سینده وجوده گلمیشدیر. یازیچی قوشونلارین قدرتلی بیرگروهونودشمن لرله قارشیا قویا راق، اولارین وطن لرینه، آزادلیغا هرشئیدن آرتیق عشق بسله دیک لرینی ثابت ائدیر. جوان افسر کارلوس واونون سئوگیلیسی، اسپانیا خلقی نین قهرمان قیزی لینا بیر- بیرلرینه اولان سئوگی لرینی، خلقین مقدس هدف لرینین یولوندا قویورلار.

جدی صورتده دشمن له ووروشا کئچیرلر... قیامچیلارین طرفیسندن توتولان کندلری بیر- بیر آزاد ائدیرلر.

لکن فاشیست لره رکندی آلدیغی زمان، اولارین ناموسلارینا تجاوز ائدیرلر... مقاومت ائده نلرین حتی دیل لرینی کسیرلر... آزادلیقدان دفاع ائده نلری ایسه دیری - دیزی یان دیرماغا داخی امرا ائدیرلر. ایکی قطب صحنه ده آیدین نشان وئریلیر... بیر طرفده خارجی فاشیست - لرین نوکرلری، آلدیقلاری شهرلرده آموز هموطن لری اولما سینا باخما یاراق هیتلرین آرزو ائتدیگی جنایتلردن ال گوتورمورلر.

بیر طرفده پاک انسانلار، هابئله کونوللو اولاراق اسپانیا آزادلیغینا کؤمک ائتمگه گلن خارجی نماینده لرین واحد جبهه سینده ووروشان خلق قوشونلاری، دشمندن آلدیغی شهروکندلرده تمام آزادلیق یارادیب اوللاری محبت و سئوینجله قارشیلاییرلار... بو حادثه لر تاریخین گؤستریدیگی حقیقت لردیر. لکن بو حادثه لری یاراتماق، دنیا ده آزادلیق ایچون دوزگون حرکتی گؤسترمکده بؤیوک یازیچی میرزا معلم موفق اولموشدور.

او، خلق قوشونلاری نین جرگه سینده داخل اولان هیتلر جا سوسلاری نیین مردار حرکت لرینی جانلی اولاراق تجسم ائدیر... بونون قارشیسیندا رنگ اعتباریله قارا اولان کونوللو مراکش فداشیمی مصطفی نین بؤیوک پاک قلبه مالک اولدوغونو، دشمنله آمانسیز جاسینا مبارزه سینین قدرتله نشان وئرمیشدیر...

میرزا ابراهیموف ۱۹۴۱ - نجی ایلده ایکینجی دنیا محاربه سینده جبهه نین آرخاسیندا عالی تحصیللی جوانلارین و کارگرلرین مبارزه سینین گؤسترن "محبت" اثرینی یاراتدی.

بو حادثه همین ایلده باکی نین یاخینلیغیندا (بوزونا) دا اولان (ماشین صنایعی) کارخاناسیندا وجوده گلیر، جوان مهندس (محبت خانم)

دولت طرفیندن بوکارخانایا اختراعینی عملی ائتمک اوچون گؤندریلیر.
جوان قیزی، اورادا اولان مهندس و فنی کارگرلر سئوینجله قارشیلایرلار.
او مقصدی حقینده اولاردا دانیشیر...

نقشه حاضر اولدوقدان صونرا اجرا اولونماسی اوچون کارخاناسین
مدیریندن اجازه آلماق لازم گلیر، لکن قورخاق و اراده سی ضعیف اولان مدیر
بوایشین بوخاریدان قبول اولماسینی بهانه ائدیپ اونون قارشیمسینی
آلماغا چالیشیر. هابئله کارخانادا اولان ضدانقلابچیلار بوایشین قابا-
غینی آلماق اوچون مدیری داها دا تحریک ائدیرلر.

کارخانین باش مهندسی نقشه نی مرکز ه گؤنده ریر و اونون مثبت جوابی
گلیر، گینه ده مدیر بوایشین قاباغینی آلمانا چالیشیر... لکن یوسف
اؤز مسئولیتی ایله ایشه باشلاییر... بوآرادا دشمن آخرینجی خیانتسینی
انجام وئریر... نقشه نی عوض ائدیرلر... نتیجه ده دوزلمیش اوتوماتیک
تفنگ ایشله میر... چکیلن زحمتلر هدره گئدیر... کارگرلر، مهندس لرچوخ
ناراحت اولورلار... محبت خانما مراجعه ائدیرلر... اونقشه نیسن دوز
اولماسینا امین اولدوغونو سؤیله ییر... محبت اجرا اولونان نقشه نی
دقتله نظردن کئچیردیگی زمان اونون عوض اولدوغونو تاپیر. اصل نقشه
یانیندا اولدوغو اوچون کارخانانین فنی مسئوللارینا بو حقیقتی گؤ-
ستریر... بونونلا داخلده دشمن اولماسی معلوم اولور... جوان مهندس لر
وکارگرلر گئجه - گوندوز ایشله مه کی قراره آلیرلار... بیرچوخ هیجانلی
حادثه دن صونرا اوتوماتیک تفنگ حاضر اولور... کارگرلر اونون اوچون
محبت خانمی آلقیشلایرلار. یوزلرله بوتفنگدن حاضر اولوب جبهه یه گؤنده -
ریرلر... دشمنلر اوزه چیخیر، اؤز جزالرینه چاتیرلار. بونونلا جوان کارگر
و مهندس لرین جکدیگی زحمتلر موفقیتله باشا چاتیر.

اثر او قدر درین سیاسی و اجتماعی حادثه لری حقیقی فورمادا گؤستریر
کی، بودرامانی صحنه ده گؤره نلر هیجانلا اؤزلرینی و حادثه ده حس ائدیرلر.
ایندییه قدر یازیچی نین یازدیغی درام اثرلری و هابئله بیرچوخ
رومانلاری دنیا دا بؤیوک شهرت قازانمیش و خارجی دیللره ترجمه اولموش.
میرزا ابراهیم وقون دنیا شهرتی قازانمیش اثرلریندن بیر ده
" گله جک گون " رومانی دیر. بؤیوک دنیا یازیجیسی نئجه ایل ایران
حیاتیندا وجوده گلن تاریخی حادثه لری اولدوغو کیمی اؤگره نیب اوللا-
رون علت لرینی آنالیز ائده رک قدرتلی قلمیندن و پارلاق دنیا گؤروشون

کۆمک آلاراق دنیا دا هیجانلا قبول اولان "گله جک گون" اثرین وجوده گتیرمیشدیر. یازیچی بو رومان دا ایران انقلابچیلاری نین باریشیلماز مبارزه سیننی جانلی اولاراق تجسم ائتمیشدیر. بواثر دنیانین مترقی اولکه لرینده حتی غرب اولکه لرینده ترجمه و چاپ اولموشدور.

"گله جک گون" ایران حیاتی نین تاریخی سیماسیننی گؤستریدیگی حالدا ایندی یه قدر بیزیم الفبا ایله چاپ اولماییب... بو منجه آذربایجانلی ضیالیلارین ویازیچیلارین قصوری اولاییلر.

افتخارلا قید ائتمک لازیمدیرکی، فارس قارداشیمیز، قدرتلی مترجم و یازیچی (ا.کاربیج) بواثری روس دیلیندن شیرین فارس دیلینه "آن روز می رسد" آدیلا ترجمه ائتمیشدیر. هونونلا حرمتلی (ا.کاربیج) ادبی وظیفه سیننی یئرینه یئتیرمیشدیر.

بونو دا قید ائتمک لازمدیرکی، بو ترجمه ده بیرنجه چایان حصه لر اولسا دا عزیز مترجم بوعلت لری تاپیب اکینجی چاپدا اونلاری اورتا دان آپارا جا قدیر، گوردوگو ایش داها بؤیوک قیمته مالک اولاجا قدیر.

بیز "گله جک گون" رومانیننی اوخودوقجا ایلک دفعه آذربایجان کندلر - ی نین بیرینده اولان دؤزولمز فاجعه یه راست گلیریک...

ایران و آذربایجان کندچیلریندن بیرری اولان (موسی دایی) آلتی قیز عائله سیله بؤیوک ملکدا روتا جرا اولان حکمت اصفهانی نین یئرینده جان - باشلا چالیشیر... وایل حادشه وجوده گلن زمان تاخیل چوخ عملیه گلمیشدی... (موسی دایی) وکندچیلر خوشحال ائدیله، قیشدا دا کئچن ایللر کیمی اوشاقلاری آج قالمیا جا قایدی، اوشاقلارا پال - پالتاردا آلاجا قایدی. بوایل اونا کۆمک ائتمک اوچون باجیمی اوغلو (فریدون) تبریزدن گلیب اونون یانیندا ایشله پیردی... فریدون دا شوینیردیکی الدهه ائد - یلن بوغدادان دائی سی بیرآز اونا پول وئره جک، تهراندا ایش تاپسا قدر دولانا جا قدیر...

او، اورتا مکتبی قورتارمیشدی تهراندا دانشگاهدا تحصیل ائده جه - گینی دوشونوردو.

حکمت اصفهانی بوایل امریکالی دوستو ایله گزمگه گلیب آذربایجاندا کی ملک لرینه ده باش چکیردی. او، موسی دایی اولان کنده گلمیشدی، مباشر محمدبو بوللو تاخیلدا ن چوخونو اونا وئره جگینی سؤزو وئرمیشدی. ارباب

امرا قتمیشدی، کندچیلر بیر یئره ییغیلدیلار... او، یوغون قارنینی ایره‌لی وئره‌رک ائوزونو ائوگودوب دئدی: "تاخیلین بئشده بیر سیزین وئشده دوردو منیم اولاجاق..." هامو گوزونو مباحر محمد تکیب باشا دوشمه- دیک لرینی بیلدیردیلر محمدا ربابین قولافینا نه ایسه دئیهرک اوجا دان آذربایجان دیلینده دئدی: "ارباب بویورورلار بوغدانین بئشده بیر سیزین وئشده دوردو اربابین..." کندچیلر ناراحت اولدولار، اولارین ایچه ریسیندن موسی دایی ائوزونو ایره‌لی چکیب دئدی: ارباب باشینا دونوم بئشده ایکسی بیزیم بئشده اوچو سیزین اولاجاق! هامو اونون سوزونو تصدیق ائتدیلر... لکن نتیجه وئرمه‌دی...

مباحر محمد ایره‌لی گلیب اربابا دئدی: ارباب او هله اوتانمیسر تاخیلی اوغورلاییب ائوینه آپاریب دیر، او گرک جزالانسین! بوسوزو ائشیدن ارباب، ائوزونو یانیندا کی آداملارا توتوب (علی امنیه باشی) نی گوردو: "تئز بونو باغلا یون آغا جا اولنه قدر وورون!" فوری اونو سویوندوروب، آغا جا باغلا دیلار، دوگمه گه باشلا دیلار... فریدون ائوزونو ساخلایا بیلمدی... اورتالیغا گلیب جدی صورتده اربابا دئدی: "اونون گناهی یوغدور و بوغدانی دا ائوینه آپارما ییب، من ییغیلیمیش بوغدا لارین یانیندا ن کئچن زمان آیاغیم ایلشیب بوغدانی داغیتیمیش محمد اونا گوره دئییر... اما سیز قانون سیز اولاراق کندچیلردن آرتیق بوغدا طلب ائدیر سینیز ارباب..." بونون جاسارتله دانیشیغینی گورن امریکالی، حکمت اصفهانی یه دئوئوب دئدی: بو، بولشئویک دیروچوخ خطرلی اولابیلر... ارباب امرا قتمدی اونو موسی دایی نین عوضینه آغا جا باغلا ییب او قدر وورسونلار تا جاسارت ائتمگی یاددان چیخارتسین.

اونو، دوگمه گه آپارما، ایسته دیکده، ووزون بویلو بیر آدام ایره‌لی گلیب دئدی: ارباب اونو یاخشی اولار زندانی ائدیب گونده رین تبریزه اوردا جزا سینی یاخشی وئره‌رلر.

ائله‌ده اولدو، کندچیلر داغیلدیلار، امنیه‌لر فریدونو توتوب کئنده اولان بیر طویله‌ده ساخلادیلار کی، صاباح تبریزه گونده ر سینلر، بو حادشه دن هونرا موسی دایی نین اوشاقلاری اولان - قالان بویونلوقلاری آپاریب اونو ساخلایان امنیه‌یه وئردیلر و گنجه ایله فریدون اوردان خلاص اولدو. قاچان زمان، اونو زندانی ائتمگی تکلیف ائدن ووزون بویلو (کرداحمد) زورلا

نسی تومن اونون اووجونا باسیب تهراندا کی آدرسینی ده اونا وئوردی.
سوحادثه لرا وقدر هیجانلی یازیلیب کی، اوخوجولار اؤزلرینی حادثه
جر ایچینده گؤرورلر. محمد مباحثه موسی کیشینی قویون واینگین آلاراق
اونو کئندن ده چیخاردیر.

موسی دایی بو ظلمدن خبری اولمایان رضا خانین یانینا گئدی رکی
اوندان کؤمک ایسته سین لکن بیچاره پاک قلبلی موسی، رضا خانلی گؤرمک -
له زندانا دوشمه سی برابر اولور...

میرزا معلم حادثه سی تهراندا ادامه وئریر: آرتیق تهراندا، بی -
یرینه ضداولان تیپلر اوخوجونون قارشیسیندا بیر آینا کیمی مجسم
اولور. باشدا رضا خان اولماقلا، اونون منفور قورولوشونو ساغلا -
ایران خلقلرینی داغلی دشمنلری، مالک لر، تاجرلر، اؤزلرینی خار جیلره
ساتان بیرچوخ امیرلر، درباردا غلینده تولکی کیمی اؤزلرینی هر طرفه
ووران خلق دشمنلری، بونلاردان نمونه اولاراق حکیم الملک، سرهنگ صفائی
اونون الی آلتیندا ایشله یین وجدان سیز عنصر، رضا خانلی واونون هوس باز
اوغلونو ال لرینده آلت ائدن انگلیسلرین جاسوسی مسترها رولد، آمریکا
و آلمان جاسوسلاری مستر توماس و مستر والتر کیمی شرق اؤلکه لری نین
حقیقی دشمنلری چوخ دوزگون وجانلی اولاراق مجسم اولورلار...

بیر طرفه پاک وجدانلی انسانلار، مترقی ضیالیلار، کارگرلر، کندچیلر
بیرغؤزله ایران خلق لری نین نماینده سی اولان تیپلر پولاد کیمی اراده
ایله مبارزه یه باشلایرلار... کوردوستان خلقی نین نماینده سی فورما
سیندا کورداحمد (اونون آتاسی مشروطه زمانی بؤیوک انقلابچیلاردان
اولدوغو اوچون رضا خان طرفیندن اؤلدورولمیشدیر.)

کرمخان مبارز فارس قارداشلاریمیزین نماینده سی بولاددان محکم
اراده یه صاحب اولان فنی کارگر، سرخان دمیریول ایشچیسو واونون آروادی
فریده تیپلری که بوتون وارلیقلاری ایله قیزغین مبارزه ده اشتراک ائد -
یرلر، گینه ده دمیریول اوستاسی مازندرانلی قهرمانی، ایراندا بوتون
انقلابی حرکتلرده جدی اشتراک ائدن مبارز ارمنی خلقی نین نماینده سی
دوکتور سیمونیان واونون اوغلو آرام، کرمخانین آروادی خاور شیراز
لی قیزی، هابئله موسی کیشینی رحمتکش آروادی ثریا خالا پاک و ساده
آذربایجانلی کندچی قادینی واونون جوان قیزی گلنار کی قارشیا
چیخان بوتون چتینلیکلره دؤره ن و اؤز ناموسونو قورویان مبارز
قیزین پارلاق شخصیتی جانلی اولاراق گؤسترilmیشدیر.

بوتیپ لرین قارشیسیندا اخلاق سیزلیقدان فرقی اولان بانوقمر کیسی
 یوزغون قادینلارین وجوده گلمه ملت لرینی رومان دایدین گورمک اولور.
 تهرانین جنوب شرق طرفینده کهنه اصول ایله دوزه لمیش ایپک رنگله
 — یین فابریک ده دوزولمز شرایط ده ایشله یین زحمتکش قادینلارین مبارزه
 لرینی اوخوجو هیجانلا قارشیدا گورور... ایکینجی، دونیا معاریفه سی
 شدتلی اولراق دوام ائدییر... آلمان فاشیزمی اوروپانی آلاراق بویوک
 سووشت املکه سینده هجوم ائتمیشدییر... بو حادثه دونیا ده بویوک تاثیر بورا —
 خیر... بیزیم اولکه ده ده بو حرکت هرایکی جبهه ده ماراقلی فکیرلر وجوده
 گتیرمیشدییر. رضا خان آلمانلارین جبهه لرده ایره لی گلمه سیندن خوشحال
 اولوب، ایرانلی آلمانلارا ساتماغا چالیشیر، بونون قارشیسیندا انگلیس
 لر و آمریکالیلار تهران دا اولان ساتقین نوکرلری طرفیندن اونون بو
 حرکتی نین قاباغینی آلمانا چالیشیرلار. بو وظیفه نی دربارین وزیری
 اولان حکیم الملک و اونون طرفدارلاری جدی صورتده داشییرلار، همیشه اوز
 شخصی وارلیغینی هرشیدن قاباق توتان حکمت اصفهانی بو آرادا اوز
 منفعتینی آختارییر، هراوچ خارجی دولت لرین نماینده سیله سیخی اولاراق
 علاقه ساخلا ییر...

تهراندا، فریدون، کوردا حمد، آرام، قهرمانی، سرخان، فریده، خاوریو
 اولارین یاخین دوستلاری جدی صورتده منفور رضا خان رژیمین علیه نه
 ورقه لر و کتابلار نشر ائدیپ بوتون ایراندا پاپاییلیرلار... خارجی دشمنلر
 و رضا خان بو حرکتین قارشیسیندا اوزلرینی ایتیرمیشلر... شاه امر ائدیپ
 هر نه اولور سا انقلابچیلار گرهک تا پیلسین... بویولدا حکیم الملک و شرفینی
 ساتمیش سرهنگ صفائی حدیندن آرتیق فعالیت ائدییرلر... لکن نتیجه آلا
 بیل می رلر... بیر طرفدن مستر توماس چو خدان الینده اولدوغو محبوس حسین
 آدلی جاسوسو ایشه سالیر... او، چوخ جدیت ائدییر، نهایت جنوبدا اولدوغو
 زمان انقلابچیلارین بیر کریمخان ایله دوست اولموشدو.

اوزونو دولت طرفیندن جنوبا سورگون اولموش گؤسته رهک اوزونسه
 مخصوص حیله لرله انقلابچیلارا یاخینلاشمیشدی... اونو، کریمخان اوزیولدا
 — شلاریندان تانییردی... حسین تهراندا کریمخانلا گوروشور و جنوبدان
 تازا گلدیگینی دئدیگده، کریمخان اونو بیر یولداش حساب ائده رک ائو —
 ینه آپارییر. بوسبب اولورکی بیرنجه گوروشدن مونرا کریمخان اونو —

هوختلاریلا تشکیل تا پمیش بیرجلمسه یه آ پا ریر... بونون نتیجه سینده کریم خان و دوستلاری توتولور... سیمونیان اونلارین ایچینده دیرا ما آ رام قاجیر فریدون گنج گلدیگینه گوره گیره گنجمیر...

بو حرکت انقلابچیلاری آ ییلدیر، جدی صورتده ایشله رینه داها آرتیق اولاراق ادا مه و ثریرلر...

فریدون تهراندا اولان زمان کوردا احمدین تانیش ائتدیگی سرتیب سلیمی اونو حکمت اصفهانین قزینا خصوصی درس و ثر مگه دوزه لدیر... یوایش فریدونون مالی وضعینی بیر آ ز دوزه لدیر... فریدون بیرگون شمسه نین دموتیله بویوک بیر قونا قلیقدا شرکت ائتدیر، اوردا محمد رضا شاپورو گورور، جوان قیز سودابه ایله تانیش اولور، سلیمی نین شاپور قارشیسیندا ووقارلی حرکتیندن سئوینیر، هابئله سرهنگ صفائی نین آ لجا قلیغی اونا داها آشکار اولور... زنداندا کریمخان صفائی نین توره تدیگی بوتسون دوزولمز شکنجه لرین قارشیسیندا مقاومت ائتدیر دوستلارین یثرلرینی دشمن... حتی اونون سول گوزونو چیخاردیرلار گینه بوقهرمان کارگر دشمن قارشیسیندا اوزونو ایتیرمیر، پولاد کیمی دایانیر، اعدام اولور، بیر آ زدان سونرا فریدون توتولور... اونون مقاومتی، پولاددان داها آرتیق اولان اراده سی یازیچی طرفیندن او قدر دوزگون گؤسته ریلیمشدیر کی هر هانکی او خوجونو حیرت ده. قویور.

بو طرف دن جبهه لرده قیویلی اوردو هیتلر قوشونونون قارشیسیندا مقاومت ائتدیر... رضا خان اوزونو ایتیرمیشدیر... دلی اولاجاغی گوزله نیر انقلابچیلارین بیرینین اولوموندن سونرا اونلارین جدی فعالیت لری نه اینکی شاهی، حتی خارجی جاسوسلاری نین قلمینده بیر قورخو وجوده کتیر - میشدیر... سرهنگ صفائی فریدونون مقاومتی قارشیسیندا تسلیم اولاراق اونو آزاد ائتدیر. ۳ شهریور ۱۳۲۵ - نجی ایل حادثه سی قاباغا گلیر... میرزا ابراهیم اوف حقیقنده واونون یارادیجیلیغی باره سینده منسیم قلمیم عاجز دیرلکن قیسا صورتده میرزا معلمین جنوبی آذربایجان حقیقنده یازدیغی بیرچوخ حکایه و قدرتلی رومانلار ایله تانیش اولمسا ق لازم دیر :

ایران قیزی ۱۹۳۵ - نجی ایله چاپ اولموشدور.

آزاد ۱۹۴۶ - نجی ایله چاپ اولموشدور.

اون ایکی دکابر (۱۹۴۶)، تونقال باشیندا (۱۹۴۷)، اضطرابین سونو

(۱۹۴۷) ، سلام سنه روسیه (۱۹۴۷) - نجی ایللرده چاپ اولموشدور .
نهایت ، اونودولماز سیاسی و تاریخی اثری "گله جک گون" ۱۹۴۷ نجی
ایلدیله چاپا وئریلمیشدیر .

میرزا ابراهیم اوفیایا را تدیقی بؤیوک اثرلر نتیجه سینده سوخوت
اولکه سینده بؤیوک قیمته مالک اولان نشان وها بئله آذربایجان خلق
یا زیجیسی عنوانیله تلطیف اولموشدور . قورولتایلار و بین الخلق مجمع
لرده شرکت ائتمیشدیر . بونونلا برابر شمال آذربایجانین فرهنگ وزیر ،
وزیرلر شوراسی نین صدری ، عالی شوراسی صدری ، یا زیجیلار شوراسی نین صدری اولما
مسئولیت لری عهده سینده قویولوب و بومسئولیت لری باش اوچالیقلا انجام
وئرمیشدیر . ادبیات ساحه سینده بیرچوخ دنیا شهرتی قازانان اثرلری را -
تمیشدیر کی ، بونلاری آد آ پارماق اولار : درام اثرلری : "حیات" ، "مادرید"
"محبت" ، "کندلی قیزی" کی بیرچوخ خارجی دیللره ترجمه اولموشدور .
حیات حقایقه لر : چوبانین مصلحتی ، شاعرین یادگار ، پلنگ وانسان ،
مهربانین دفتری ، بیرینجی درس ، گوگرچین لریم ، باغبان روشن ، قیرمیزی
کالوستوق ، فریده ویولداشلاری ، میروداغین اتگینده وها بئله جاندارانین
عصیان ، ساحلده ائو ، پروینین حیات ، گلابتون ، فیرطینا قوشو .

میرزا ابراهیم اوفایلیک یا رادیجیلیق دئورونون باشلانماسیندان
(۱۹۳۱) تا (۱۹۸۵) - نجی ایله قدریا را تدیقی اثرلردن باشقا نئجه خارجی
اثرلرده ترجمه ائتمیشدیر .

(۱۹۶۵ - ۱۹۷۲) - نجی ایللرده ۴ جلد سئچیلیمیش اثرلر .
(۱۹۷۸ - ۱۹۷۹) - نجی ایللرده ۱۵ جلد سئچیلیمیش اثرلر .
ادبی اثرلریندن خلق لیک ورفالیزم جبهه سینده - ادبی قیدلر - پرانه .
اونون روس دیلینده ده یا زدیغی اثرلری واردیر . بواثرلری ده دیلیمیزه
ترجمه ائتمیشدیر : (آ . ن . آستوروسکی) دن "قودوز هوللار" ، "مدرک اولان هر
گئجه - کفایتدیر ساده لیک" . (آ . ب . چوخوفون) : "اوچ باجی" و (شکسپیرین)
"قیرال - لیر" و "اون ایکی گئجه" . (مولیئرین) : "دون ژوان" پیئسلری
- نی قید ائتمک اولار .

بو ، بؤیوک یا زیجی نین ادبی فعالیتلری حقیقته یا زدیغیمیز مطلب چوخ
قیسسا دا اولسا فکر ائدیرم بواغیر وظیفه نی آ زدا اولسا یئرینه یشتیرمیشیک .
آذربایجان خلقی نین ادبی اوستادلاری ، ایران خلقی نین دوستو و آذر -
بایجان خلقی نین افتخاری اولان میرزا ابراهیم اوف حقیقته ، گئنیش صورتده
یا زاجاقلارینا امین اولدوغومو دئییه بیلهرم . **صون**

حیاتدان حکایه‌لر

میرزه ابراهیموف

چوبانین مصلحتی

تبریز آذربایجانین قدیم شهرلریندن دیر. آغزوده چوخ صناعی و گوزل شهر دیر. یاخشی باغ - باغاتی وار. کهریزلریندن یای - قیش دومدوروسو آخیر. حیطة لرینده کی ساخچالارین اورتاسیندا گوزه‌ل سو حووضلاری وار. سو حووضلاردا پاییز آیلاریندا یاشیل حمایللی آغ گویرچین لـــر جیمیا وینار.

اما تبریزده هرشئیدن گوزه‌ل، هرشئیدن قیمتلی اولان اورانیسن آدمالاری دیر. اونلار بحیب و نزاکتلی دیرلر، شعر، صنعتی سئوهرلر، گوزه‌ل باغ بجه ره‌لر، خالی (قالی) توخویارلار، ناخیشلی اشولر تیکه‌رلر، یاخشی چالیب‌ا وینارلار، تبریزلی لرین صحبتی ده‌جوخ - چوخ شیرین اولار، شیرین ناغیللار و روایتلر دانیشارلار. عزیزمالالار، بودورا و سلالردان ائشیتدیگیم بئر روایتی سیزه ناغیل ائدیرم.

قدیم زامانلاردا تبریزده بیر پادشاه واردی، او، چوخ ظالیم، آغزونو سئوهر و آخماق آدم‌ایدی. هئچ بیر فکرینده محکم دورمااردی. بیـــردن قیزیب، سردن ده سویویاردی. بئله حکمدارین یاسیندا آغیللی و وجدان - لی وزیر دوام گتیره‌یلمز، حيله‌گر، پاخیللار و ایکی اوزلولر اونون اطرافینا توپلانار. سارای قوللوقچیلاری نین چوخو بو حور آدمالار ایدی. اونلارین اوره‌گینده انصاف یوخ ایدی، یازبغا - مظلوما رحم قالما میشدی. هئچ بیر عملینده خلقی دوشونمزدیلر، فکیرلری آجاق آغزلرینده ایدی. آغزلرینه پول، دولت بیغماغا جهد ائدیردیلر. سارای وزیر یو بیس عملرده قوللوقچولارین هامیسینی ووروب گنجیمندی. آغز خئیری اوچون مملکتده فتنه - فساد قاللمردی کی، شوره تمدسیر. رشوت آلماسا، بیر آدمین ایشینی یولونا سالمازدی.

وزیر یاغلی دیلی ایله آخماق پادشاهیر فیلیمییا گیسر میشدی، گنججه گومدوز نکلیکده ده، جماعت ایچینده دا اونون قاباغیندا ایکی قات ووروب دئییردی :

— اعلیٰ حضرت، یثرا وزونده سندن بؤیوک آدام یوخدور، آلاہ سندن بؤیوک عالم یاراتما ییب، سن پیغمبر کیمی گلہ جگی گؤرورسن، آلاہ — تعالیٰ بی‌زیم عمروموزدن کسیب سنه وئرسین کی، ملتین گؤزونون ایشیفیسان اومیدسن، پناه سان!

بوجورسؤزلرله حیلہ گر وزیر، آخماق پادشاهی چوللا ییب مینمیشدی، هارا ایسته ییردی، اورا سوروردو، کیمی ایسته ییردی توتدوروردو، سور — گون ائله تدیریردی، باشینی ووردوروردو، املاکینی الیندن آلیی — قورلوقچولار و جماعت پادشاهدان آرتیق بو وزیردن قورخوردو، دئییردی — پادشاه ظلموندن قورتارماق اولار، وزیرین حیلہ سیندن یوخ.

لکن وزیرین اؤزو ده بوتون مملکتده بیرجه آدامدان قورخوردو بو آدام عالم ایدی، او، شهرده رصدخانه یاراتمیشدی، گئجه — گوندوز اورادا اوتوروب اولدوزلاری سئیر ائدیردی، گویلرین سرینی آچماغا چالیشیردی جماعت بو عالمه چوخ اینانیردی، اونو چوخ سئویردی، چونکی هله اوندان پیس بیرسؤز ائشیدن اولما میشدی، پیس بیر عملینی گؤره ن اولما میشدی، دردلی اولراق آغیر گونده اونون یانینا گئده ردی، تسلی آلیب قایداردی، مشکله دوشن لرا ونون قاپیسینی آچاردی، خئیرلی بیر مصلحت آلیب چیخار — دی، اونون رصدخانه سی ایکینجی بیر سارایا چئور بل میشدی، خلقین محبت دولو گؤزو بوسا ریدا ایدی، چونکی بودوزلوک و خیرخواهلیق سارایا ایدی، شهرین گوندوغا نیندا کی بوسا رای، شهرین گون باتا نیندا کی او سارایا قارشى دورموشدو.

گونلر گلیب گئچدیکجه، خلق آراسیندا بوسا رایدا اوتورموش عالمین حرمتی آرتیر، اونون مصلحتینه گئده نلرین سایی چوخالیردی، وزیرین قولاغینا چا تیردی کی، عالم ظلمه و حیلہ گرلیگه لعنت اوخویور، جماعتین فکرینی ایشیقلا ندیریر، اومید سیزلیگه دوشمه یه قویمور، دئییر کی، عدالته اینانین، حقیقته اینانین اول — آخیرا ونلار غالب گلہ جک!

بوسؤزلری ائشیدن و عالمین گوندن — گونه جماعتین نظرینده بؤیو — دوگینی گؤره ن بو فکره گلدی کی، اونو آرادان آپار سین، بو مقصدله یاش — یا واش آخماق و خود بین پادشاهین نظرینی عالمین اوستونه چکدی: — بیر مملکتده ایکی معبودا ولما ز! — دئدی، — بی‌زیم معبود موزا اعلیٰ حضرت دیر!

وزیر اوزجا سوسلاری واسطه سیله ایشی ائله قوردوکی، آخماق پادشاهی بویوک بیر یالانا اینا ندیردی. اینا ندیردی کی، گویا عالم گیزلینجه پادشاه اولماق فکرینه دوشوب، بونوا ئشیدنده پادشاه آقالدی حرصیندن بوغولسون عالمی محوائتمه کی قراره آلدی. لکن نه جور؟ عالمه نه دئییه سن، اونونه ده اتهام ائده سن کی، جماعت دا اینا نسین، سسینی چیخاردا بیلیمه سین؟ حیلله گر وزیر بونا دا چاره تاپدی. پادشاهین قولاغینا نه ایسه پیچیلدا دی. بیر گون پادشاه سارای قوللوقچولاری نین ها میسینی بیغدی، یانینا چا غیرتد- یردی. اونا دئدی :

— سن عالم سن، ائشیتدیگیمه گوره هر شئی بیلهر سن، بیزیم کیمی غافل بنده لردن گیزلی قالان سرلره ده آشنا سان، ایندی سنین عالم لیگی—نی یوخلماق ایسته بیریک، گوره ک، دوغرو دان بیر شئی بیلهر سن، یوخسا دئور د دیوارین دیوارین آراسیندا اوتوروب سحر— جادوایله مشغولسان، بوگون ترا زویه قویوب بیر قویون چکدیر میشم، اونوسنه وئره جگم، اوچ آ یا وقویونو ساخلایا جاقسان، هرگون منیم تعیین ائتدیگیم، قایدادا یئمینی، سویونو وئره جکسن، اوچ آ یا تمام اولاندا قویونوسندن گئری آلیب ترا زویه قویا جا— غام، چکه جگم، بیر مثقال آرتیمیش ویا اسکیلیمیش اولسا، اوندا دئییه جگم کی، سن عالم دگیلسن، یا لانچيسان، جماعتی بار ماغینا دولاییب اله سالیر میشان باشینی وورا جا غام، یوخ، اگر قویون اولکی چکیسینی ساخلامیش اولسا، عالم لیگین تصدیق ائده جگم، سنه خلعت وئره جگم، اوزوم ده هر هفته زیار— تینه گله جگم.

بوسوز لرله پادشاه قویونو وئریب عالمی بورا خدی، عالم آغیر فکـردن بولود کیمی توتولموش حالدا ائوینه گلدی. عالمین آروادی چوبان قیزی— ایدی، آتاسی عمرونو داغلاردا، قویون سورولری نین ایچینده گئچیر میشدی. قیزدا آتاسی کیمی صیرلی، دئوز و ملو و صداقتلی ایدی. ارینی فکیرلی گوروب تئز یانیندا اوتوردو :

— سنه نه اولوب؟ — دئیهرک دردینه قالدی.

عالم احوالاتی دانیشدی.

— پادشاهین قویدوغو قایدادا قویونو یئدیر دیب— ایچیر تسم، اوچ آیدا گره ک ایکی دفعه کؤکه لیب ائله نسین یا مان ایشه دوشموشم، آرواد، هئ— چ بیلیمیره م نه ائدیم؟

چوبان قیزی ارینی هئج بو حالدا گورمه میشدی. اونا یا مان اوره گی یانندی، آنجاق اوزونو اینیرمه دی.

— آی کیشی. — دئدی، — گئجه نیس خئیریندن گوندوزون شری یا خشیدیر، دور شام ائله، بیر آزاغچا دا گز، صونرا گل یات، سحر آچیلسین گوره ک نه ائده ک. اوزو ایسه گئجه ایکن داغلارا، آتاسینین دالینجا آدام گونده ردی. — "دده، باشینین بیر طرفی قیرخیلمیش او بیری طرفی قیرخیلما میسش اولسا قوی گل، دایانما".

ایکی گون ده گئجه میش، چوبان اوزونو تبریزه یئتیردی، قیزی نی و یئزنه سینی دردا یچینده گوروب ناراحت اولدو، لکن مسئله نین نه اولدو — غونو اؤگره ندیکده بیرجه آنلیفا فکره گئتدی. صونرا باشینی قالدیریب گولومسه دی، عالمه دئدی :

— هئج فکر ائله مه، داغا قایدیب بیر جانا وار (قورد) توتارام، گوندیره رم سنه، هرگون پادشاهین قویدوغو قایدایله قویونون یئمینی، سویونو وئره ر سن، آنجاق گونده بیرجه دفعه گتیریب جانا واری اونا گؤسته ره رسن، نه یئیب، هامی سینی تئوکه جک، آرخایین اول !

عالم چوبانین دئدیگی کیمی ائتدی، اوچ آیدان صونرا پادشاه قویونو ترازویه قویدوردو، چکدیردی، قویون بیر مثقال دا آرتیب اسکیلمه میشدی، جماعت عالمی اوره کدن آلقیشلادی. پادشاه عالمین دوغرو — دان دا جادوگر اولدوغونو دوشونوب قورخوسوندا بیرسؤز دئمسه دی، وزیرین ایسه پاخیللیقدان اوره گی پارتلادی، اوگوندن جماعتین نظرینده عالمین حرمتی بیره اون آرتدی. ۱۹۵۹

یا زیمیزا کؤچوره ن: عبدالکریم منظوری خامنه

مزه لی احوالات

بیر یونان بیر عربله مناقشه ائدیردی.

یونان دئدی :

— سو بیر حقیقتدیر کی، بوتون آغیللی آداملار یوناندا چیخیب.

عرب دئدی :

— دوغرو دور، اونا گوره ده یونانیستاندا داها آغیللی آدام قالما یب.

عئینالی دا هرگئجه بیرایشیق یاناردی...

اولدوزسوز گئجه لرمی پارلایان اولدوزایدی
داغ باشی نین تبریزه سلامی ایدی سؤزوایدی
قیشین قارانلیغیندان یازا چیخان ایزایدی
آرزونون تمثالی ایدی ، اومیدین لاپ اوزوایدی
اولدوزسوز گئجه لرین پارلایان اولدوزایدی .

*** ** **

اوزاقلاردان باخارکن یاخین بیر آشنایدی
سس سیزلیگدن ظلمته قوپوب گلن هارای دی
داغین تاجیندا الماس اوجالاردان اوجایدی
کور قارانلیق ایچینده شهرین گوره ن گوزوایدی
عئینالی نین یوردوما سلامی ایدی سؤزوایدی .

*** ** **

آخشامین یانغینیندا صون قیغیلجیم سؤننده
قارانلیق پرده کیمی قات-قات یئره اننده
آغیزلار باغلاناندا دیلر کلیدلننده
او نور سس سیز گئجه نین تک هجالی سؤزوایدی .
عئینالی نین تبریزه باخان حسرت گوزوایدی

*** ** **

گؤز لرمی چکردی او ایشیق تا اوزاقدان
صانکی بیر قریاددی او ، " گلین له " دئییه یالواران
یاکی بیر خاطره ایدی اونودولموش چاغلاردان ...
آرزونون تمثالی ایدی نیسگیلین لاپ اوزوایدی
صیوموش بیر مانقالین کول لنمیش صون گوزوایدی .

تەخىساد

مەن، ھەرنەۋارىمى ، آرايىپ ، غەم دە تاپمىشام
 شەنلىكلەرنى ئاساسسىنى مائىدە تاپمىشام
 مەناسى بوغ ھاياتىن ، اگر اۆلەك اولماسا
 سەن ، زىل دە گەزىدىگىن شەئىي ، مەن بىم دە تاپمىشام
 مطلق قارائىلىق اولماسا ، دوغماز يانارگونش
 اۆزىنى ئۆدەگىم بەشتى جەننەت تاپمىشام
 رىسۋاي عالم اولماغا ، سورسان سەبەب نە دور ،
 مەن آختارىپ ، بونىكتەنى مەرم دە تاپمىشام
 ھۋانى چوغدا ، دانلاما يەن سىز غەبث پىثرە
 ھۋالەرنى قىياھەتتىن ئادەم دە تاپمىشام
 قان قان دىيەن لىرە ، گەنە جان جان دۇنوب دىدەم
 مەندە اولان سىخاۋەتى ھايات دە تاپمىشام
 دىھجەنەن سەزى ، سۇزۈنۈن ، شەنلىگىن ، تۈپۈن
 چوغ گەزىدەم ، ئىھساسا يە مەرم دە تاپمىشام
 گل خەستە قەلبىم اۋستۈنە قۈي مەربان الەن
 چۈن ، دىدىمەن دۋاسىن او مەرم دە تاپمىشام
 ھەردەم گەنە خىيال ئىۋىنە گەلبەس قۇناق
 نوح غەمرونون جەلەلەن اۋبىر دەم دە تاپمىشام
 زولفون اسەندە ، غەپرى دولور جان قۇاسىنا
 يالەنەز ، اۋغەپرى مەن گۈل - مەرم دە تاپمىشام
 انسان گە ھاشىستىيا قەلبە ، انسان قەيرىر مەدام
 بىر نەقەس دىرگە خەلق ئادەم دە تاپمىشام
 ھەرچەندە "بەختىار" دا ، "سەلىمان" جەلەلى وار ،
 شەئەرىتەن كەمالەتنى "رەستەم" دە تاپمىشام
 سۇنمز ، بۈگۈنكۈ غەشقىلەر آرخالانما چوغ
 مەن ، آختارىپ ، شەئەتنى شەنم دە تاپمىشام

من سىزىنلەيم

==

اونودارام اغزومى .
منى توتار اغز آندىم ،
چۆرەك توتار گۆزومى .
سىزىن حسرتىنىزدير
منىم بۆيۈك حسرتىم .
تمىز نىقتىنىزدير
ايشىق ، نورلى نىقتىم
سىزىن صحبتىنىزدير
شىرىن سۆزوم ، صحبتىم
سىزىن محبتىنىز
ان بۆيۈك محبتىم
اورەگىمىن گۆزى ايله
هرگون گۆرۈرەم سىزى
قلىمىدە مېن بىر آغرى
دىنلەيىرەم صبحە جن
دىنلەيىرەم تھرانى
دىنلەيىرەم تېرىزى
سحرلە بىر آچرام
سحرى چوخ وقت اينسان
هرگون گۆزوم اغنونىدە
ياواش - ياواش اويانىر
باغلى - باغاتلى زىنجان
تورپاغىنى صبحە جن
گزىرەم قارىش - قارىش
هر طرفى ، هر يىئىرى
الك - فلك اشمىشم
گزىب دولاشما دىغىم

اي فېل كىمى ، نر كىمى
اي شىر كىمى دوروشان
جوشان دىنلر كىمى
عمانلار قارىشان .
جرگەلرى بۆيۈىن
سىرالارى سىخلاشان
اي انقلاب اردوسى ،
اي دوستلار ، اي تانىشلار
اي انىشلر ، يوخوشلار .
دونن سىزىنلە ايدىم
بوگون من سىز نىلەيم ...
اگر بىلە دگىل سە ،
اگر يادلار اغنونىدە
باشىم بىرگون اگىلسە
اگر چىخسا يادىمدان
سۆزوم ، عھدىم ، ايلغارىم
سويوق خزانە دونسون
منىم ايللىق باھارىم
بىرگون سىزدن آزالى
اونودارسام عھدىمى ،
ياشادىغىم دورد دىوار
اوزاقلاردان آندىغىم
قارلى ، دىروھلى داغلار
اوچار ، اوستومه اوچار .
قاچار آياغىم آلتدان
دوغما تورپاغىم قاچار
دەستلار سىزى اونوتسام

گل ای نورلی سحریم
 سیزه اوغورلار اولسون ،
 اوغورلار دوستوم، یاریم
 ای جوانلیق دوستلاریم !
 دونه سیزینله ایدیم ،
 بوگون من سیز نیله ایم
 فیل گوجی ، شیر گوجی وار
 منیم ده قوللاریمدا
 دؤنوب ، دگیشمه میشم
 بو عمر یوللاریمدا ،
 دوستلاریم ، قارداشلاریم،
 بیرگون منی دانمایین !
 منی آیری سانمایین
 اعز و نوزدن ، امان دیر !
 عمل لریم او عمل ،
 آرزولاریم او آرزو ،
 قلبیم همان - همان دیر .

۱۹۸۱

بیرحه قاریش قالما میس،
 سیزینله ووروشورام
 بیر بیئرده ، بیر جرگه ده
 آختارین منی دوستلار،
 آختارین بیر جرگه ده
 وطنین یاراسینی ،
 چمنین یاراسینی
 باغلاییرام سیزینله
 سئویتی ره سیزینله .
 آغلاییرام سیزینله
 غلبه نیز غلبه م ،
 ظفرینیز ظفریم
 قان - قان دانیز، قان - قان
 خطرینیز ، خطریم
 آرازی تئز - تئز اوچوب
 اوچوب گل خوش خبریم
 گل ای ایشیق آخشامیم

س . قربانی
 =====

سنی سسلهیه - سسلهیه

دوزلر کئچدیم، داغلار آشدیم	* سنی سسلهیه - سسلهیه
طوفانلاردان یوللار آشدیم	* سنی سسلهیه - سسلهیه
سئوہ قلبین اودا یاندی،	* سن یاندیردین، او دا یاندی
صامما بیر آن او دایاندی،	* سنی سسلهیه - سسلهیه
حرالاسیر گوللو یاریم،	* سنه نئجه داستان یازیم
تیرنه حالا دوشوب یازیم،	* سنی سسلهیه - سسلهیه

پازان: ساوه، سین خرقان بخشی نین
سدا میرکندیندن بیرینجی درجه لی
عدلیه وکیللی - علی کمالی
=====

قدسی

تورکون بالالاری و ایگیدلری گئچن قرن لرده، خانبالیقدان گیریپ،
دهلی دن چیخیبلار، روسیه ده، ووروب، اوتریش ده، توتوبلار، هندوستان دا
بتلری سیندیریب، بغدادا، گونده ریب لر، مجارستانا، ایاق قویسوب،
خوارزم ده، قورولتای قوروب، غزنه ده، دهلی ده، جرجانییه ده، پکن ده، مراغه
ده، سلطانییه ده، بغدادا، شیرازدا، کرماندا، تبریزده، استانبول دا، پناه
آبادا، اصفهاندا، آنکارادا، قاهره ده، تخته اوتوروبلار.

تورک مدنیتی چین ده (قاآن، خان) اولوب، پاکستاندا اردو تشکیل
وئرپ، اروپائی و آمریکالارا یوگورت (یوقورت / قوروت = ماست - کشک)
وئرپ، فارسا، ائله یوخونلاشیپ کی، شیرازی تورک اولوب وحافظین گویلو
- نواله آلبدیر.

تورک مدنیتی گؤک تورک لر زمانیندن بویانا وحتی اولاردان دا،
قاباق راق ضبط اولونوب، بالاهره سلجوقی لر، تیموری لر، مغوللار،
عثمانی لروسیله سی ایله، اروپا نین اوره گینی اله گتیریب و آفریقا -
نین شمالی نی بورویوب و اعوز وطنیمیز ایراندا، اسلامین حمایتینه قوو
زانیب و غزنوی لر، سلجوقی لر، قراختائی لر، خوارزمشاهی لر، ایلخانی لر
آتابیگ لر، آق قویونلو و قارا قویونلولار، صفوی لر، افشارلار و قاجارلار
وسیله لری ایله دوام و قوام تاپیب دنیادا، مخصوصا ایراندا، آیری مدنیت
ایله قایناشیب - بیتیب و بوقاریشماق او حده یئتیشیب کی، تخمینا ۹۰۰
ایل بوندان قاباق تبریزده قطران کیمی آدلیم (مشهور) شاعر، تورکی
دانیشان حالدا، فارس دیلینده چوخ گؤزه ل شعر دئییب و تورک لری -
بغیوک نظامی، مولوی، فضولی، صائب و شهریار تکین شاعرلری بغیوک آثار -
لارینی آنا دیلیندن صونرا فارس و گاهدان دا عرب دیلینده یا رادیب تا
دنیا بیلسین کی، اوزوم، عنب و انگور و استافلین مفهومی و عینی مصداقی
بیردیر.

دنیا نین مدنیت بناسین تیکماقا خاطر، تورک لر چوخ ایشچیلرو
اوستادلار یولا سالیبلار و بو کیشیلیک لرا ویشره یئتیشیب کی، گاهدان

تورک معمارلاری ایسته میبلر اؤزلری تیکن و سالدیران مدنی بنا و آبدە لرین بیر بوجا قیندا ، حتی یادگارلیق ایچون دە اولسا اولارین آدلاری یازیلماش اولسون .

گئچمیش ایللردە ساوا محالیندە یاشایان بؤیوک شاعرلر و عالم لر یوخاریدا تعریف اولونان شخصیتدە ایمیشلر ، همی ایام توزو اولارین اوزلرینە اوتوروب ، همی دە گؤزلرینە یاداقللی لرین گؤزو ساتا شیب و سؤزلری ، دیللریندە واورەک لریندە قالیب ویا کتابلار قیراغیندا یازیلیب و گئتدیکجە ییغیشیب و آرادان گئدیپ .

وارلیق مجله سی ساغ اولسون کی ، باعث اولوب ، بالابالا بیزیم اؤلکە نین تورک بؤیوک لرینین اوزلریندن توزلار آرینسن ، شجە ککی الان تلیمجان ، اکبر رزاقی ، ترکمن محمود و فقیرین رنگ و رخسارلاری آچیلیب و گویچک گوز - قاشلاری نه گورمه لی اولوب ؟ ایندی ساوانین گینه مزلقان بخشیندن مسلم آباد کندیندە بیر گنجینه تاپمیشیک کی ، اونو تورپاقلار آستیندان چیخارماقا چوخ دقت و ظرافت لازیمدیر ، چونکی بیزیم بودفینه میز ، چوخ ظریف و حساس دیرومنطقه نین گئچن ایامدا جهالت کولا دیوارلاری نین ییخیلماقیندان ، اونون اوستونه ، چوخ آوارلار تگوو - لو بدور ، بیزیم بوانگ گوزەل تورپاق آستدان چیخان دفینه میز ، مسلم آباد لی ، گورکملی عارف و شاعر ، حاج علی اکبر آقا خلع و تخلصی " قدسی " دیر .

ساوانین خرقان بخشیندە ایکی بؤیوک و آدلیم و تقریباً بیر - بیرینە یاپیشیق کند وار کی ، بیرینە " چلیسیان " و بیرینە " ازبیزان " دئیەرلر ، زندیه زمانیندا ، چلیسیاندا " کلبعلیخان " آدینه بیر شخص قارتالیب و کریمخانین بؤیوک سردارلاریندا بیرسی اولوب و اونون اولاده سی ساوه منطقه سینین چلیسیان ، ازبیزان ، اصلک ، چمران ، کرفیس ، اندیس ، عبدالله آباد ، احمدآباد ، سیلگرد و امیرآباد و آیری کندلریندە داغیلیب و اولاردا مقیم اولوبلار .

حاج علی اکبر آقانی بؤیوک باباسی ، کلبعلیخان ذریه سیندندیر کی ، ساوه نین خرقان بخشینین ازبیزان کندیندن کؤچوب ، مزلقانین " مسلم آباد " کندیندە ساکن اولوبدور .

حاج علی اکبر آقانی آتاسی تقی بیگ ایمیش و بیر نورجهان خانم قادین ایله اوله نیب کی او قادین وقتیلە تورک سرکرده لریندن

بیرسی اولان نورعلی سلطان قیزی ایمیش ونورعلی سلطان دا حاج علیخان
 خلیج اوغلوا ایمیش . مرحوم "قدسی" دن اوچ اوغلان توره ییب کی ، بیرسی
 نورالله خان (نورعلیخان) و بیرسی احمد آقا و بیرسی ده محمود آقا آدلانیب
 وشهرتلی قدسی ایمیش . احمد آقا دان بیر قیز قالیب کی ، مزلقاندا اره گئد-
 یب وهله دورور . متاسفانه قدسی نین اوغلانلاری بیر پیره یثقیشعه ییب و
 آتالاری نین یثیشینی گؤتوره بیلمه ییب لروا ولاردان آدوا ولادی قالما ییب
 حاج علی اکبر آقا خلیج ۱۳۰۴ - ۱۳۰۵ شمسی ایل لرینده مسلم آباددا
 فوت ائله ییب و اوکن دین قبرستانیندا تورپاغا تاپشیریلیبدیر .

قدسی بیر بؤیوک عارف شاعر دیر کی ، ناصرا الدین شاه ، مظفر الدین شاه و
 محمدعلی شاه و احمد شاه دؤورانلاریندا یاشاییب و پهلوی نین قدرتی نین
 اوللرینده وفات ائتمیش دیر .

"قدسی" غیر روحانی لباسیندا احوالدا کی ، قاجاریه ^{دوره} معمول اولان قوزو
 دریسیندن قئیریلن بخارائی بورک لردن باشا قویا ریش ، ساوا محالینده
 الهیاتدا هامیدان باشیمیش و مباحثه لرده چوخ - چوخ عالمران و نون علمی
 سلطه و قدرتی نه تسلیم اولوب ، اونا باشا گیرمیشلر .

مسلم آباد کندی نده قدسی نین ۵ - ۴ عطه لیک ملکی واریمیش و لسی
 اغزو صوفی و عارف ایمیش و دؤورون گؤرکملی مترقی متصوفی صفی شاه لا
 معاصر و اونا مرید و جلیس و انیس ایمیش ، چوخ جالب دیر کی ، تورک لرین بیر
 آیری بؤیوک شاعر لریده "قدسی" تخلص و عباسقلی آقا باکیخانوف آدیله
 ۱۹ - نجی عصرین مشهور عالم و شاعر لریندن دیر ، عباسقلی آقا ۱۷۹۴ میلادی ده
 باکی نین امیر حاجیان کندی نده دونیا یه گلیب و ۱۸۴۶ میلادی ده مکه
 یولوندا - وادی فاطمه ده - دونیا دن گئدیپ و اونون معروف اثرلری :
 گلستان ارم ، ریاض القدس ، قانون قدسی ، کشف الغرائب ، تهذیب الاخلاق
 عین المیزان ، اسرار ملکوت ، مشکواه الانوار ، نصیحت نامه ، مرآت الحال و
 کتاب عسگریه آدینا تورک و فارس و عرب دیللرینده یازیلیبلار .

ساوه نین مزلقان بخشی نین "مسلم آباد" کندی ندن قووزانان و اورادا
 دفن اولونان مرحوم حاج علی اکبر آقای خلیج کی ، "قدسی" تخلصی واریمیش
 باکی لی قدسی ایله حیات باره سیتده زمان و مکان اختلافی واریمیش
 عباسقلی آقا ^{کیچین} نه دن سه سؤزلری نین چوخونو فارسی دیلینده دئییب و بیر
 تعداد داتورکی شعرلری واردیر . مرحوم قدسی مزلقانلی میرزا دارا ب"آثم"
 ایله (وارلیقین سککزینجی صایی سیندا اوندان "یا حسین" عنوانینده
 بیر شعر گؤستر دیک) معاصریمیش و بیر بیرله شاعر اهده ریشلر .

حاج اکبر آقا عارف و صوفی اولدوغونا گؤره، محله قشری و غرضلی رقیب لرومدعی لروهنج زاددان باشی چیخما یانلار وسیله سی ایله اذیت اولونوب وزحمته دوشوب و اغوز لیاقتینه گؤره احترام گورمه ییب و جاهل لر وقشری لر الیندن چوخ فریاد چکیب وتاسف لری ییب ولی مقدس هدف لرینی تعقیب ائله ییب وبونا گؤره بئله بویوروب :

باز در سر عشق معنی کرد جوش * بس که بودم ز اهل صورت در خروش
 هل بجا یعنی گـروه آزا * در ثنای حق، بپاکن ساز را
 کاین هیا هوچند روزی بیش نیست * در خرافکار دور اندیش نیست
 همت ای جان، تا گمارد در هدر * هل بجا، این قیل و قال گا و وخر
 حاج علی اکبر و ارجه رودلی "صانعی" شعر لرینی کتا بلار حاشیه لرینده
 یازیب لار و بو خاطره مرحوم قدسی، اصفهانلی نشاطین دیوانی نین حاشیه
 سینده چوخ شعر لریا زمیش و دثیه ن لره گؤره بیر تعداددا، دعا و جاد و جنیل
 عبارت و علامت لری گئنه ا و کتا بین حاشیه سینده آیری شخص لریا زمیشلر کی
 بیر سواد سیز عامی آدام آجیقیندان اونو سو قویوسونا سالیب و بئله لیگ
 له ده قدسی نین بیر تعداد شعر لری الدن گئدیپ و مرحوم حاج اکبر آقانی
 بیر مقداردا شعر لریندن منطقه ده خلق الینه دوشوب و بئله کی، معلوم
 اولور متاسفانه چوخو آرادان گئدیپ، اما بو مقاله نی یازاندا اونون
 شعر لریندن تقریباً ایکی مین بیت دن یوخاری پیغیشیب و قالانی ده ا جلدن
 مهلت اولسا توپلانا جاق، دئییلدی کی، "قدسی" صفیعلیشاهه چوخ ارادت سی
 واریمیش و اونون وصفینده نچه دوزلو و سؤزلو، سؤزلر سؤله ییب، بورا باخین
 رخس همت ای صفی آهسته ران * کز عقب داری تو جمعی خسته جان
 ای صفی آهسته تر، دلخون شدیم * در هوای بیر جان بیرون شدیم
 ای صفی، ای یادگار مولوی * هم ره ی کن از کرم با قدسوی
 یک ورق از درس عشقت خوانده ایم * در ره عشقت چنان و امانده ایم
 دشمک اولور کی، "قدسی" نین سؤزلری، اکثرا عرفان و اخلاقی و مذهبی
 مضمونلاردا و مثنوی نوعینده و بعضا ده قصیده و مخمس فورمینده دئییل ییب
 و تورکی سؤزلریندن بیر هله لی مرثیه اله گتیرمیشیک کی، الی بیسته
 یا خوندور، بورا دا ائمه اطهار حرمتینه و محرم و صفر آیلارینا مناسب او
 شعرین مهم قسمت لرینی عزیز مسلمان اوخوجولارا تقدیم ائدیریک :

و امصیبت بو گئجه، عرش خدا قان آغلیری

جان جانان آغلیری، ارکان و بنیان آغلیری

عالمه غوغا دوشوب، عرشه وا ویلا دوشوب
 ناله یه لیلا دوشوب، زار و پریشان آغلیری
 ای ملالی (*) بو گئجه عرش الهی تیتیری
 قان یا غار گؤیدن یئره یکسرکماهی تیتیری
 زینبین چا تمیش سمایه، دود آهی تیتیری
 عرش و فرش و شش جهت، سیار و سکان آغلیری
 عرش سبحان آغلیری، گه فاش و پنهان آغلیری
 عالمه غوغا دوشوب، عرشه وا ویلا دوشوب

ناله یه لیلا دوشوب، زار و پریشان آغلیری
 کرسی و لوح و قلم، غرق عزا دیر بو گئجه *
 ماسوا دردو بلایه مبتلا دیر بو گئجه *
 تیتیره شیر ارض و سما، بنیان و ارکان آغلیری
 لوز لرزان آغلیری
 مبهوت و حیران آغلیری

شیعه لر چوخ آغلایین یالقیز قالیب شاه شهید
 قوم کین یوزمین نفر، سلطان دین فردو وحید
 قتلینه یان سین دلیم، فرمان یازیب پنهان یزید
 العجب یاللعجب، هم حکم و فرمان آغلیری
 حکم و فرمان آغلیری
 هم خط و عنوان آغلیری
 شاه دین یالقیز قالیب، دؤوره سین اعدا آلیب
 یاشینا قاره سالیب، زینب هراسان آغلیری
 قان آغلیری

یا احبا بو گئجه یکسر سولار قانسه دؤنر
 لال اولوم، واضح اما مین، قلبی بریانه دؤنر
 شاه دین یالقیز قالیر، کفار بیریا نه دؤنر
 اول شهین احوالینه، گبر و مسلمان آغلیری
 بحر عمان آغلیری
 هم موج و طوفان آغلیری

تشنه دیر، سلطان دین، بی پناه و بی معین
 بو غمه یکسر ملائک، عرش رحمان آغلیری
 قان آغلیری
 بو گئجه عرشه چاتار، عطشان سکینه ناله سی
 قلبی یا تمیش زینبین، بیرباش کسيلمیش چاره سی

* ("ملالی" دئمک اولارکی، بیرشا عره خطا بدیرکی، مذهبی مضامین و مطالبده
 قدسی نین طرف مقابلی ایتمیش .)

چون یقین ائتمیش اولور، ظلم ایله شام آواره سی
آغلیری، گه آشکارا، گاه پنهان آغلیری
زار و نالان آغلیری

سینه سوزان آغلیری

بحر غم جوشه گلیب، نوح تشویشه گلیب
کشتی صبرین آلیب، هم موج و طوفان آغلیری
عصمت کبری پریشان، تشنه کام و دل کباب
دورد طرف دریا، ولیکن خیمه لرده قحط آب
خیرده قیزلردن گئدیپ، سوز عطشدن صبر و تاب
قیزلرین احوالینه جنتده حوران آغلیری
اولموش پریشان آغلیری

جن و انسان آغلیری

لامکان دوتدو ملال، دوشدو امکانه زوال
غیر ذات ذولجلال، اعیان ارکان آغلیری
لشکر کفار اعدا، غوغا و شور و ولوله
سو وئره ر پیکانینه، زهر جفادن حرمله
سودان اوترو اصفرشیرین زبان گلیمیش دیله
تیتیری تیر و کمان، هم پرپیکان آغلیری
تیر و پیکان آغلیری

قان آغلیری

مرغ نوا خوان آغلیری

اولدو گریان فاطمه، دوتدی امکان هممه
بانوای زمزمه، حوران رضوان آغلیری
کربلاده بوگئجه، سوداده دیر شعر و عمر
باغلابلار قتل چوپان غریبانه کمر
بو خبردن زینب نالان اولوب خونین جگر
تیتیری تا صبحه تک، چون بید لرزان آغلیری

قان آغلیری

چون ابر نیسان آغلیری

اشک ریزان آغلیری

حاج اکبر آقا خلیج اعوز زمانینده عرفان عالمینده، مرادیندن صونرا
رقیب سیزا یمیش اعوز مولوی، صفی و قدسی (قدسوی) نین اهمیتده بیر بیلی
نین آردینده گتیریپ و سؤیله ییب :

ای صفی من عاجز دیوانه ام * کرده ویران عشق تو این خانه ام
در دبستان جلال عشق حق * جملگی بودیم طفل یک سبق
اختلاف آمد زگرگان و سگان * متحد شیران حقند این عیار

خود کند تعلیم پیر معنوی * گه صفی، گه مولوی، گه قدسوی
 نور حق هر جا اگر داری سراغ * جملگی باشند نور یک چراغ
 قدسی نین بیز توپلایان شعرلری چوخو صفیعلیشاهین زیده الاسرار
 کتابی نین واو کتابدا یازیلان مضمونلارین حاشیه سینده یازیلیب واولا-
 رین اشاره تی صفی سؤزلرینه دیرکی، بیرباخیشدا حاج اکبر آقا سؤزلرینین
 باش ایاقی یالین گؤرسه نیر و بوعلته گؤره قدسی دیوانینده صفیعلیشا-
 هین تحشیه اولموش سؤزلریندن نمونه گتیره جا قیک .
 بورادا قدسی نین وحدت باره سینده بیریاخی شیعریندن نچجه بیت
 اوخومالی نظره گلیر :

فنا فی الله

هرکه شد عاشق سزد جان واله و شیدا کند
 نی غم دیروز و نی امروز و نی فردا کند
 جان و تن ازخویشتن گیرد، سپارد دست عشق
 هرچه هست و نیست دل اندر سر سودا کند
 وقف دارد، هرچه دارد، نسیه و نقد وجود
 در ره عشق وصال دوست صرف لا کند
 خود نه بیند هرچه بپند طلعت جان بخش یار
 تا تواند بر، به جانان دعوی الا کند
 جان و سر بازد چه گو، در چنبر چوگان عشق
 عشق را سرگشته همچون وامق و عذرا کند
 در فنای محض مطلق، خود فنا فی الله شود
 هرچه دارائی هم از عشق است خودیغما کند
 از ولا، خود در بلا، سلطان عشق آید چو من
 هر دمی ازهر سخن صد شورش و غوغا کند
 تازی کؤمک اولسا، ساوا مزلقانی نین - مسلم آباد کندینده یا تا
 حاج اکبر آقا خلیج " قدسی " نین تورکی و فارسی دیوانی تئزلیگیدن
 چایا و فریلیب، یاییلایاق دیر، منتظر اولون .

میر عده فین غذا واریدیر اشها سی بوخ	بیر جمع اشها واری اما غذا سی بوخ
بیر قوم وارو اسی وارا اما دگیل مر یض	بیر دفره وار دی در دی وارا اما و اسی بوخ
بیر طایفانین پار تمانی آسمان خراش	بیر کسده وار دی بیر وانا فوشجک لواسی بوخ
بیر فوفه گلداری اول، آخری غفی	بیر مجببندہ اولی وار دی صور اسی بوخ
بیر تپ وار دی هریرینین سوار سی	بیر کندوہ اون انولی سنہین بیر سولاسی بوخ
بیر شخص وار حمام پڑسی مہن قوم دگر	وار بیر نفر جامہ مگبدندہ فوناسی بوخ
باناک انمہری قبول پولون بیر پاداسنہین	چوخ کمسہ وایجیندہ فقط بیر پلامی بوخ
بوز جور لباس فاحری وار دی بیریرینین	وار بیر نفر درہ گنما قایر بزلباسی بوخ
اشراف وار دی قالبی انبار ایلہ یلب	بیر کار کردہ سالما قایر بوز پلاسی بوخ
ارباب وار دی بور کود گر مہن دلارہ لک	بیر فعلہ بور کونون پار اسی اریار اسی بوخ
بیر مرد وار دی کشتی شخصی می وار مہن	بیر شخص وار پیادہ دیرو کفش ناسی بوخ
بیر دستہ وار سجدی ولی یو خدی ثروت	دارادی بیر گروہ ولیکن سخاسی بوخ
چرخلاوی دفن اولما قایوخ بیر فریش نیری	املا کینہین بیر عده وار انتہاسی بوخ
بیر خانوار وار قنزیلی میر تر یلبد پر	بیر انولی وار دی بیر بالاکو کدہ بوتامی بوخ

اشخاص و انتب ایله سه عالم اولو خبر
 میره سواد واردی کیسب رخت فاخری
 فخت در او سئه نازبله بر مردا کلب
 واریر خانوم سالیب شازر بخت چادری
 بر قزندی با شلیفی ایکی یوزمین تو من کندر
 بر پار زشت رودی ولی چرخ وفاسی وار
 بر آروادین خناسی و اما باشی کحل
 بر میر واردی دور دختای غمد ابله بلب
 بر پنج دین پراش برینه زهر می کند
 ارباب وار تملق اندر دشمنان لارا
 آنا و تربیدی او غلونا بر باغ مفنکی
 بر قش وار عبادنه مشغول روز و شب
 بر کند آلتی انولیدی پیش کدخداسی وار
 عامی قولا قی و تراشیدیب آلا شیده بلب
 القصه شانادنا واری هر کس یو خود یوش
 « رزاقیه حفات ابله ایلمه قطر

افراد واردی اولسه اگر صداسی بوخ
 بر شیخ واردی بر دانا بر یوق قیاسی بوخ
 بر مرد قبل پالاسی و اما آراسی بوخ
 آرواندا واردی چار قادی سن بوخ گوشی بوخ
 بر قزده واردی آلتی تو من شرباها سی بوخ
 بر پار چرخ کوزلدی ولیکن وفاسی بوخ
 بر آروادین اوز و ساچی وار کدخداسی بوخ
 وار بر جواندایر قری آروان صغاسی بوخ
 بر مرد واردی گوله دکه کرهراسی بوخ
 درویش واردی شاهه اونون لغتاسی بوخ
 اوغلان آنا یه بر خوشه قورادواسی بوخ
 بر جمع وار عباد ببله هیچ صفاسی بوخ
 بر جمشده یوانولیدی بر کدخداسی بوخ
 ملاده لیک و ژمنه وار دیر آراسی بوخ
 بر عکس هر کسین دیشی وار شاناسی بوخ
 چرخ شاعر کوزلدی فقط اسکناسی بوخ

محمد سیدنقوی (حامد) تهریزی

=====

محبت سازی

عشق اهلی، هوس اهلی ایلن همدم اولانماز
بولبول قارا یوز قارقا ایلن باغدا دولانماز
عشقین گولی همیشه باهار گولدی جهاندا
بو، گول، گۆزه لیم سوز خزانیه سولانماز
سئویگی، دورو بیر چشمه دیر، عاشق نظرینده
طوفان دا گلرسه، بو دورو چشمه بولانماز
صبرین ائوینی غارت ائدن جوروجفا دیر
معشوق وفا ائتسه، کئونول صبری تالانماز
خوش نغمه لی ساز دیر، گۆزه لیم ساز محبت
هر بی سرویا، بیل، بو گۆزه ل سازی چالانماز
میخانه ده گر باده نی یکسان وئره ساقی
مین مسئله بومیکده نین جامی جالانماز
هجرین منی باغ گۆرنه یان درده سالیبدیر
ای فتنه، بودرده، منی دشمن ده سالانماز
وار بیر کئونولوم، بیرگوله تقدیم اولاجاقدیر
بولبول دگیلم من، کئونولوم سایی سیرا ولانماز
عشقین یولونی، گئتمکه دیوانه لیک ایستهر
عاشق قاباغین مین دانا عاقل ده آلانماز
های دورما سا عشقین قانادی عاشقه بیرگون
گؤیلرده اوچان قوش کیچی کئونلی ها والانماز
گر ذره جه اول سئوگیلی یارین اول لطفی
(حامد) یارالی سینه، داهاهمله قالانماز

عبدالخالق يوسف . باكي

(۱۹۲۴ - ۱۸۵۳)

تا پمیشام کونلومو من ، طره جاناندا ایمیش
آه ، جمعیت دل ، زلف پریشاندا ایمیش
نظراشت زلف ورخ یاره که بیر جنت دیر
لاله و سنبل وریحان بو گلستاندا ایمیش
نطق شیرینلیگی آنجا ق او شکر لب ده عیان
کبک رفتاری تک اول سرو خراماندا ایمیش
وعده وصل هارا ، صحبت هجران دئمه کیـم
لذت صبح و مالین شب هجراندا ایمیش
یوخ ایمیش هیچ طرفده صفت علم و کمال
ادب و علم و کمال عالمی عرفاندا ایمیش
گوردوم اول ماه لقا حسنونو ، فهم اکتدیم کی
شوکت و شأن و شرف جمله سی انساندا ایمیش
سوره ی یوسفه گشت دقتیله ائيله نظـر
یوسفا ! عشق و محبت سوزو ، قرآندا ایمیش

کریم آقا سالک . باکی

(۱۸۴۹ - ۱۹۱۰)

قاشین بئلیمی بوکدو ، کمان ائيله دی گئتدی
عشقین منی رسوای جهان ائيله دی گئتدی
بیر بوسه تمنا ائله دیم لعل لبیندن
لطف ائيله مهدی باغریمی قان ائيله دی گئتد
بیلیمیشدی که بیردم اوزونو ، گورمه سم اولم
رخسارینی قهریله نهان ائيله دی گئتد
بیردم دئدیم اول یار منیمله اولاهم
بیلیمه م بو سوزومده نه گمان ائيله دی گئتدی
"سالک" ره عشقنده وفا ساغرین ایچدی
عشقنده وداع دل و جان ائيله دی گئتدی .

محبّتیڻ سہوی

اوداغ ایدی، ووقارلی داغ، قلبی اوجالماق ہوسیلہ ووران داغ، اورہ۔
گی سٹویب۔ سٹویلمہک ہوسیلہ جوشان داغ، آدینا دلی داغ دئیہ ردیلر
اونون، دلی داغ .

اونودلی اعدہن محبت ایدی اونون محبتی، سٹوگیسی، بلی، کیچیک، سیزاق
ایرماق! داغین بیرداشینا تاب گتیرمگہ گوجو چاتمایان ایرماق!
ایرماق خیالپرست ایدی، رومانٹیک ایدی، داغا اذیت وٹرمگی سٹویردی بو
سیسقا ایرماق اودا سٹویردی داغی، آنجا ق بونو گیزلہ دیردی، داغین
اضطرابلاریندان خوشاللانیردی ایرماق، داغ یا نیردی، پوسکوروردو، آنجا ق
زورایشلہ تمیردی، قلبی گئیش اولانلار زورایشلہ تمیرلر، داغین تابعلی۔
گیندہ اولان، لکن قلبی داغدان داغلی اولان سٹل بونوحس ائتدی، بیلدی
تمیز، پاک محبتین سڑینی، لکہ سیزداغی لکہ لندیرمک اوچون، قلبینہ داغ
چکمک اوچون ایرماغا یول تاپدی .

ایرماق غڑہ لندی، "سیسقا اولماغیما باخما یاراق کیملر مندن اوترو
اؤلور"۔ دئیہ، فکیرلشدی، ناز ائتدی سٹلہ ایرماق، اونونلا شیرین۔
شیرین دانیشدی، اونا اٹلہ گلدی کی، بونونلا داغی اوزونہ داها چوخ مفتون
اٹدہر .

نهایت، باہارین آن گوزہل گونلرینین بیریندہ سٹل ایرماغی
قوینونا آلیب داغدان قاچدی، ایرماق بو زوراکیلیغین قارشیسیندا داہ۔
یانا بیلمدی، سٹلہ تسلیم اولدو، مقصدینہ چاتان سٹل ایرماغی عمانلارا
تنہا بوراخیب گئتدی .

ایرماق تنہا قالدی عمانلار ایچیندہ، داغی خاطیرلادی، یانلادی۔
یاخیلدی، ووقارلی، وجدانلی، عظمتلی، صبرلی حقیقی محبت عاشیقی
خاطیرلادی ایرماق، خاطیرلادی کئچن گونلرینی، سہوینی آندی، عشق اودونا
یاندی ایرماق!

آنجا ق گئچ ایدی، اونا اویون گورونن سہو محوا اتمیشدی ہمیشہ لیک اونو
او، گیزلینجہ داغین اٹک لرینہ دوغرو سوروندو، داغی سٹیرا ائتدی،
دوم آغ آغا رمیشدی باشی داغین .

آنجاق بو، اونو داها غرورلو، داها عظمتلی گؤسته ریردی .
ایرماق او گوندن کول - کوسون آراسیندا ائوزونه گیزلی یئر
ائتدی . گئجه - گوندوز گیزلیجه داغین گؤزونه گؤرونمه دن اونو سئیر
ااتمک صونونجو آرزوسو ایدی .
اؤز سهوی اونو محو ائتمیشدی .

شکوفه بابایثوا

آذربایجان قادینی - نمره ۱۰ - ۱۹۸۱

ایرماق = چای ، نهر . سیمقا = چوخ ضعیف ، لاغر .

بختیار واهابزاده

=====

سؤز قوجالماز

قوجالديرانساني قوجالديرزامان * اوره گين آتشي - كؤزو قوجالمير
داغلاري - داشلاري قوجالدا نزامان * بيلميرم بسندن اوزو قوجالمير
گئتدي باهاريميز، يئرقيشا قالدی * دوزلر قارا قالدی، ياغيشا قالدی
بيزيمكي بير قورو باغيشا قالدی * نئيليهك آرزونون كؤزو قوجالمير
"بختيار" دوشونك بيزديرين - ديرين * خياللار محتشم، آرزولار شيرين
اصيل صنعتكارين، اصيل شاعرين * اوزو قوجالسادا، سؤزو قوجالمير
"فروغ آزادی" ۱۳۶۰/۸/۱۸

حسين رضی

=====

اينانما

سؤگيلى نين اوره گينده سن آختار * خياللارا، گمانلارا اينسانما
اوجا داغدا دومان اولار، قارا اولار * داغا اينان دومانلارا اينانما
ليا قتله آرخالانسين هر آني - نين، * پاك اوره كدير گؤزه لليگي انسانين
تك اوزونه سؤگيسيندن دنيا نيسن * نشئه، خئيير او مانلارا اينانما
سؤيله جك سؤگيسينده مرد اولان * بيرجه آنليق توزا ناكدير هر يالان
يا خشي اولوب، يا خشيلارا آرخالان * يامان اولوب، يامانلارا اينانما
"آذربایجان قادینی" نمره ۱۰

حسینعلی - ر - شقای " رهگذر " =====

آنا مین سسی

=====

تا شعرو ادب عالمینه قول قاناد آچم ————
یئردن - یئره، گولدن - گوله، باغدان - باغا قاجدیم
یاخشی - یامانی گوردوم و طوفانلاری سوودوم
جهل ایله بوتون قوه مایله چوخلو دالاشدیم
تا بلکه سئوه سؤزلریمی شعره چکم ———— من
قانلی اوره گین سفره سیننی هرکسه آچم ————
گوردوم اونو کی، ایسته ییرم آنلادام، اولمور
من سؤیله دیگیم سؤزلر، او قالب لره دولمور
عمروم باشا چاتدی اوره گین سؤزلری قالدی
گول سؤزلریمین غنچه سی قلبیمده سارالیدی
دویقوم، دیله گیم، آرزولاریم سوندو، دارالیدی
ذوقوم، هنریم، یانیدی، یاخیلیدی و قارالیدی
گئتدی او گوزهل عهد جوانلیق هدر، هیه سات
قیش گلیدی، کولک قوپدو قارا باشی قار آلدی
چیخدی قیراغنا معرکه دن چونکی خبر یوخ
من ایستدیگیم شعر و اثرلردن اثر یوخ
آتدیم قیراغنا دفتر شعر و ادبیاتی من
قیردیم هامیدان هم سببی، هم نسبی من
آلاها سیقیندیم گئجه لر آغلادیم، آنجاساق
من قالدیم او خلوتده فقط خالق ذوالمن
بیردن آنامین گور سسی جنگیلده دی جاندا
سن - سن منی سسلیرسن اوغول وای بالا سنسن
قلبیم بالاجا قوش تکی باغریمدا اسیردی
ائیله بیله سن زنجیره باغلانمیش اسیردی
آنا دیلینی آتدین هارا، هاردا ایتیردین؟
چوخ سسلره سن وئردین و چوخ بهره یئتیردین!

یاد باغچادا گول اکدین و گلخانه بئره تدین
 اوغلوم دئی، منه سن نه بجه ردین، نه یشتیردین؟
 اول بال تکی دیلدن کی، سودوملن سنه وئردیم
 اوز خالقینا نه تحفه دوزه لئتدین نه گتیردین؟
 دوشدو سینم اوسته یاشیم و گوز یاشیم آخدی
 ایستکلی آنام دوندو منه قهرله باخدی
 گئچدی گنجه، گون چیتدادی، بیردن آنا یوردو
 خالقیه گلیب گوز قاباقیندا صافه دوردو
 هامی قول آچیرلار منی سسلیرله کی، گل - گل
 گل دردیننی سؤیله بیزه غربت سینی یوردو
 رسمی دیلیمیز دوزدو کی، فارسی دی، گوزهل دی
 آما نه گوزهل دی، آنا دیلی، آنا یوردو
 آلاه بیلیرمک کی نه سئیرا ئتدیم و گوردوم
 گوردوم اوز الیمله اوره گیمی ایکی بولدوم

یئنی کتابلار

"جنوبی آذربایجان ادبیاتینا تولوگیا سی" کتابین بیرینجی جلدی چایدان
 چیخدی. ۱۹-اینجی عصرده جنوبی آذربایجان شاعرلرو یازیچیلارینین قیصا
 ترجمه ی حال و اثرلریندن نمونه لری احتوا ائدن بوکتاب، شمالی آذربایجان
 علملر آکادمی سی نظامی آدینا ادبیات انستیتوتو، جنوبی آذربایجان شعبه سی
 مدیری آکادمیسین میرزا ابراهیموفون رهبرلیگی، و آقای محمدعلی منافی
 و بیرچوخ ادبیاتچیلارین اشتراکیله، کئچن آی چایدان چیخدی. اثر، اوچ
 جلدده ترتیب لشمیش، بیرینجی جلدی ۱۹- اینجی عصرین شاعرو یازیچیلارینا
 اختصاص وئریلمیش دیر. اثرین ایکینجی جلدی ۲۰- اینجی عصرین ۱۹۴۱-
 ایلینه قده ر، و اوچونجو جلدی ۱۹۴۱ دن سونرا یاراسمیش ادبیات نمونه لرینی
 احتوا ائده جکدیر.

بیرینجی جلدده، خلق یازیچیسى، آکادمیسین میرزا ابراهیموف گوزهل بیر
 مقدمه یازمیش، و مشهور شاعرو یازیچیلاریمیزدان باشقا، آرتا شینمیش شاعر-
 لریمیزین ده ترجمه ی حال و شعرلریندن نمونه لر وئریلمیش دیر. یواش-یرین،
 تئزلیکله الفبامیزا کؤچورولمه سی نی و کوتله وی حالدا خلقیمیزه چاتدیر-
 یلماسینی تأکیدله آرزو ائدیریک.

*** "قارتال" و "حيات فاجعه لری" آدلی اجتماعی و بدیعی حکایه لری مجموعه لریندن صونرا، گنجعلی صباحی نین "شعریمیز زمانلا آددیملا بیر" عنوانلی، تنقید و ادبیات شناسلیفا راجع سئچیلیمیش مقاله لر مجموعه سی چاپدان چیخیب ساتیشا بوراخیلمیشدیر. علاقمندلر، انتشارات دنیا و وسائرہ کتاب ساتانلاردا آنلا بیلرلر .

*** "اورهک سؤزلری" کتابی چیخدی . قدرتلی و مشهور معاصر شاعرلر - یمیزدن "محمد بی ریا" نین سئچیلیمیش شعرلر مجموعه سی اورهک سؤز لری آدیله چاپدان چیخدی. بو اثره شاعرین اسکی دوستو شاعر و ادبیات شناس آقای یحیی شیدا بیر مقدمه یازمیشدیر مجموعه ده شاعرین اسکی ویثنی قوشدوغو شعرلردن نمونه لر درج ائدیلمیشدیر .

*** "بره سؤزی" . آقای ابراهیم بصیری نین بره سؤزی آدلی منظومه سی چاپدان چیخدی . بره تبریزین اطرافیندا بیر یفرین آدی - دیر . شاعر استاد شهریارین حیدر با سیندان الهام آلاراق آنلا یوردونا خطابا بو منظومه نی قوشموشدور .

*** دیل و ادبیات - علی تبریزی طرفیندن یازیلان "دیل و ادبیات" آدلی کتابین بیرینجی جلدی چاپدان چیخدی .

علامه سید محمد حسین طباطبائی

روزیکشنبه ۲۴ آبان ماه ۱۳۶۰ شمسی مردم مسلمان ایران بخصوص آذربایجانیه‌ها فرزندی دانشمند و فیلسوفی نامدار را از دست دادند گرچه وی متعلق به تمام ملل شرق و مسلمان بود ولی در دامان پرمحبت سر - زمین آذربایجان پرورش یافته بود. این شخص شخیص شادروان علامه سید محمد حسین طباطبائی بود.

زنده یاد علامه طباطبائی در سال ۱۲۸۱ هجری شمسی در شهر قهرمان پرور تبریز در یکی از خانواده‌های بزرگ علم و دانش زاده شد و از اوان کودکی با از دست دادن پدر و مادرش بارنج آشنا شد و تنهایی را حس کرد. خود استاد در این زمینه می نویسد: "در سن ۵ سالگی مادرم را و در سن ۹ سالگی پدر را از دست دادم و به مناسبت اینکه کم و بیش مایه معاش داشتیم سرپرست ما وضع زندگی ما (من و برادر کوچکتر از خودم) را بهم نزد و تحت مراقبت و پرستاری یک نفر خادم و یک نفر خادمه قرار گرفتیم. کمی پس از درگذشت پدر به مکتب و پس از چندی به مدرسه فرستاده شدیم و بالاخره به دست معلم خصوصی که به خانه می آمد سپرده گشتیم و به این ترتیب تقریباً مدت ۶ سال مشغول فراگرفتن فارسی و تعلیمات ابتدائی بودیم.

آن روزها تحصیلات ابتدائی برنامه معینی نداشت. همینقدر به یاد دارم که در فاصله میان سالهای ۱۲۹۶ - ۱۲۹۰ شمسی که مشغول بودم قرآن کریم را که معمولاً پیش از هر چیز دیگر خوانده می شد و کتاب گلستان سعدی و بوستان سعدی و نصاب و اخلاق مصور و انوار سهیلی و تاریخ معجم و منشآت امیر نظام و ارشاد الحساب را خواندم.

سال ۱۲۹۷ وارد رشته های علوم دینی و عربیه شدم و تا سال ۱۳۰۴ به قرائت متون سرگرم بودم (۱) .

علامه طباطبائی پس از گذراندن دوران تحصیلات مقدماتی و نخستین مراحل علمی در سال ۱۳۰۴ رهسپار نجف اشرف شد و ده سال در حوزه علمیه آن شهر به تکمیل معلومات خود در علوم مختلف اسلامی پرداخت. وی فقه، اصول، فلسفه، ریاضیات و اخلاق را از محضر استادانی چون آیت الله اصفهانی، آیت الله نائینی، آیت الله کمپانی، آیت الله بادکوبه‌ای، آیت الله

(۱) از زندگینامه علامه طباطبائی بقلم خودش.

خوانساری و آیت الله قاضی تلمذ کرد و پس از رسیدن به مقام اجتهاد و درک معارف عالیّه در سال ۱۳۱۴ به زادگاه خود شهر تبریز برگشت . شهرت علامه طباطبائی در تهران و حوزه های دیگر علمی ایران خارج از تبریز هنگامی آغاز شد که در اثر رویدادهای جنگ دوم جهانی و عواقب بعد از آن ، ایشان از تبریز به قم مهاجرت و از سال ۱۳۲۵ در آنجا ساکن و درس خود را در تفسیر و حکمت آغاز کرد .

استاد طباطبائی علاوه بر آنکه مفسر قرآن بود یک فیلسوف بزرگ نیز بود که با تعمق در فلسفه اسلامی و فلسفه های بیگانه توانست اندیشه اسلامی را به ذهن متفکران غربی بکشانند . علامه در دروس فقه و اصول و اخلاق نیز استاد بوده است . یکی از مهمترین جلوه های فکر علامه "فلسفه مقارن یا تطبیقی" است که برای اولین بار توسط او به آن پرداخته شد . قبل از وی فیلسوفان اسلامی افکار فلسفی خویش را بعنوان صرف فلسفه اسلامی و بدون مقایسه با اندیشه های غیر اسلامی مطرح می ساختند و علامه برای نخستین بار با تأمل در مفاهیم تفکر غرب به مقایسه آن با فلسفه اسلامی دست زد .

مرحوم مطهری در مقدمه کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم می نویسد : " مؤلف کتاب حاضر حضرت استاد علامه که سالها از عمر خویش را صرف تحصیل و مطالعه و تدریس فلسفه کرده اند و از بصیرت به آراء و نظریات فلاسفه بزرگ اسلامی از قبیل فارابی ، بوعلی و شیخ اشراق و حکیم ملا صدرا و غیرهم احاطه دارند و علاوه روی عشق فطری و ذوق طبیعی ، افکار محققین فلاسفه اروپا را نیز بخوبی از نظر گذرانیده و در سالهای اخیر علاوه بر تدریس های فقهی ، اصولی و تفسیری ، یگانه مدرس حکمت الهی در حوزه علمیه قم می باشند " سالهای طولانی هرپاییز بین ایشان (علامه طباطبائی) و پروفسور هانری کوربن استاد فلسفه دانشگاه سوربن فرانسه نشست هایی با حضور جمعی از فضلا و دانشمندان در تهران تشکیل می شد و مباحثی درباره دین و فلسفه و ... مطرح می شد و این نشست ها که در سطحی بالا و افقی وسیع تشکیل می شد در جهان امروز کم نظیر بوده است .

استاد طباطبائی یکی از بزرگترین فلاسفه اسلام در سده اخیر و بلکه در طول تاریخ شیعه می باشد که برای نخستین بار حکمت الهی و فلسفه اسلامی را که ملا صدرا ها پیشگام آن هستند بطور سیستماتیک تدوین نمود . بزرگترین اثر تفسیری علامه تفسیر بزرگ "المیزان" است که اصل آن

به زبان عربی نوشته شده و ترجمه آن به فارسی نیز موجود است. این تفسیر در ۲۵ جلد تدوین شده است.

از جمله امتیازات وی ساده نویسی و عام فهم بودن نوشته های آن شادروان بوده است. علامه طباطبائی علیرغم متفکرانی همچون هگل که گفته بود نوشته های مرا فقط یک نفر می فهمد و آن یک نفر منم، اما خود من هم اینک در پایان عمر درست نمی فهمم، با آنکه نوشته ها و تالیفاتش در سطح عالی مفاهیم فلسفی و عرفانی بود، در عین حال بقدری ساده می نوشت که حتی دانش آموزان دبیرستانی نیز آنها را درک می کردند.

علامه طباطبائی علاوه بر تفسیر المیزان تالیفات فراوانی دارد که در مراحل مختلف زندگی علمیش در نجف و ایران آنها را به رشته تحریر درآورده است که از آن جمله عبارتند از:

- ۱- تفسیر المیزان - که اصل آن به عربی می باشد و ترجمه آن به فارسی نیز موجود است.
- ۲- رساله در حکومت اسلامی - که به فارسی و عربی و آلمانی به چاپ رسیده است.
- ۳- اصول فلسفه و روش رئالیسم - با حواشی شهید مرتضی مطهری که چهار جلد از پنج جلد آن تاکنون به چاپ رسیده است و جلد دیگر آن نیز بصورت خطی باقی است.
- ۴- حاشیه بر اسفار صدرالدین شیرازی.
- ۵- علی و الفلسفه الالهیه.
- ۶- شیعه در اسلام.
- ۷- قرآن در اسلام.
- ۸- منظومه در رسم خط نستعلیق.
- ۹- الانسان قبل الدنيا.
- ۱۰- الانسان فی الدنيا.
- ۱۱- الانسان بعد الدنيا.
- ۱۲- حاشیه کفایه.
- ۱۳- رساله در مشتقات.
- ۱۴- رساله در مغالطه.
- ۱۵- رساله در نبوت.
- ۱۶- رساله در ولایت.
- ۱۷- رساله در قوه و فعل.
- ۱۸- رساله در اثبات ذات.
- ۱۹- رساله در صفات.
- ۲۰- رساله در افعال.
- ۲۱- رساله در وسائط.
- ۲۲- رساله در برهان.
- ۲۳- رساله در تحلیل.
- ۲۴- رساله در ترکیب.
- ۲۵- رساله در اعتبارات.
- ۲۶- رساله در نبوت و مناهات.
- ۲۷- رساله در عشق.
- ۲۸- سنن النبی.
- ۲۹- وحی یا شعور مرموز.
- ۳۰- اصول عقاید برای دبیرستانها.
- ۳۱- رساله محمد در آئین اسلام بزبان فارسی و فرانسه طبع شده.
- ۳۲- بدایه الحکمه در فلسفه.
- ۳۳- نهایه الحکمه در فلسفه.

علاوه بر کتابهای فوق مقالات متعددی از علامه در مجلات مختلفی مانند "مکتب تشیع" و "درسهای از مکتب اسلام" به چاپ رسیده است. درگذشت این فیلسوف نامدار و روحانی اندیشمند تا سلف همگان را

برانگیخت و از سوی دولت یک روز عزای عمومی اعلام شد. بدین مناسبت در جلسه هیئت وزراء به پیشنهاد وزیر پست و تلگراف و تلفن و تصویب هیئت وزراء مقرر شد وزارت پست و تلگراف و تلفن به انتشار یک سری تمپریاد بود بعنوان تقدیر از مقام شامخ روحانی و علمی ایشان اقدام نماید. همچنین به پیشنهاد وزیر ارشاد اسلامی و تصویب هیئت وزراء مقرر شد گروهی در وزارت ارشاد اسلامی مشغول ترجمه و نشر آثار این شخصیت بزرگ شود و آثار ایشان را به زبانهای زنده دنیا ترجمه کند.

برای حسن ختام مقاله را با اشعاری از خود آن زنده یاد به پایان می‌پریم

جز افسون و افسانه نبود جهان

همی گویم و گفته‌ام بارها
پرستش به مستی است در کیش مهر
بشادی و آسایش و خواب و خور
بجزاشک چشم و بجز داغ دل
کشیدند در کوی دل دادگان
چه فرهادها مرده در کوهها
چه دارد جهان جز دل و مهریار
ولی را دمردان و وارستگان
مهرین مهرورزان که آزاده‌اند
بخون خود آغشته و رفته‌اند
بهاران را که شادباش ریزد سپهر
کشد رخت سبزه به هامون و دشت
نگارش دهد گلبن جویبار
رود شاخ گل در بر نیلوفر
درد پرده غنچه را باد بام
به آوای نای و به آهنگ چنگ
بیاد خم ابروی گلرخان
گره را ز راز جهان باز کن
جز افسون و افسانه نبود جهان
به اندوه آینده خود را مبار
فریب جهان را مخور زینهار
پیایی بکش جام و سرگرم باش

بود کیش من مهر دلدارها
بروند زین جرگه هشیارها
ندارند کاری دل افکارها
نباشد به دست گرفتارها
میان دل و کام دیوارها
چه حلاج‌ها رفته بردارها
مگر توده‌هایی و پندارها
نیازند هرگز به مردارها
بریزند از دام جان تارها
چه گل‌های رنگین به جوبارها
به دامن گلشن زرگبارها
زند بارگه گل به گلزارها
در آئینه آب رخسارها
برقصد به صدناز گلنارها
هزار آورد نغمه گفتارها
خروشد ز سرو و سمن تارها
بکش جام در بزم میخوارها
که آسان کند باده دشوارها
که بستند چشم خشایارها
که آینده خوابی است چون بارها
که درپای این گل بود خارها
بهل گر بگیرند بیکارها

ص. سرداری نیا

غزلی از نظامی گنجه‌ای و ترجمه‌ی آن بشرف‌ترکی

شب بی‌گه است ای ماه من موهان من شو ساعتی
 هم‌حالی عشق توام هم‌خوان من شو ساعتی
 بگر بر روی زور من روز گونه بنشان گرد من
 با چند بانی درد من درمان من شو ساعتی
 ای چشمه‌ی حیوان بلب وی زندگانی را بسبب
 چون جالم آوردی بلب جانان من شو ساعتی
 از بهر من در کین مشو، وز شادیم غمگین مشو
 در خون من چندین مشو در جان من شو ساعتی
 تا کی جلو آتش تاختن بر من شرار انداختن
 در سرم شادی ساختن ریحان من شو ساعتی
 ای چرخ می‌گسوی بی طغرای مه ابروی تو
 ای من غلام روی تو سلطان من شو ساعتی
 ای بوسه و ای سرو هم سر سبز چون باغ ارم
 بستان نظامی را ز غم بستان من شو ساعتی

جانانیم اول

گل بو گنجه‌ای پارچاسی منت قویوب مهمانیم اول
 عشقینله من بیر انوده‌یم سنده گلیب هم‌خوانیم اول
 رنگیم چو نوب ساری کؤکه جانیم آسیلی بیر توکه
 در دین دؤنوب آغیر یوکه، یوخ طاقتیم، درمانیم اول
 یاندیمسایا الواردیم سانا، گیل بی سبب باتماقانا
 غنچه دوداق گلدیم جانا، آل جانیمی جانانیم اول
 سن سیز حیاتدان دویموشام، قان آغلا ییب گؤزاویموشام
 عشقنده یار جان قویموشام، جانسیز و جودام جانیم اول
 سیره چیخاندا ای ملک، دارسینه ده دورماز اورهک
 گولسن اؤزون در مه چیچک، گل بزمیمه ریحانیم اول
 ایسلانیدی اشکیمله یولون، سولماز طراوتلی گولون
 ای من یئلی باغلی قولون، رحمت قیلیب سلطانیم اول
 ای سرو بوی، ای گل بدن، الوان چیچک، یاشیل چمن
 اولدی «نظامی» غصه‌دن گل باغیم اول، بوستانیم اول

توجه

۱- آذربایجان ادبیات تاریخی نین، ۲۰-نجی عصر فصلینی یازماقلا مشغول اولدو. غوموز اوچون بو عصرده کی جنوبی آذربایجان شاعر و یازیچیلارین ترجمه‌ی حال و اثرلرینه احتیاجیمیز واردیر. بوتون شاعر و یازیچی و آذری ادبیاتیله ماراقلانان همشهریلر یمیزدن بو باره‌ده بیزه یاردیمچی اولمالارینی و اؤز ترجمه‌ی حال و اثرلریندن نمونه لرله برابر تانیدیقلاری دیگر شاعر لریمیزین ده ترجمه‌ی حال و اثرلریندن نمونه لر گؤندرمدلرینی خواهش ائدیریک «وارلیق»

۲- خواستاران ائتراه‌لشی تواننده مبلغ آبونمان سالیانه (۸۰۰ ریال) را از نزدیکترین شعبه عریک از بانکها بحساب شماره ۲۱۶۳ بانک ملی ایران (شعبه داریوش خیابان بهار) واریز نمایند و رسید آنرا بضمیمه نشانی خود بآدرس مجله (خیابان مصدق-کوچه بیدی-شماره ۱۷-تهران) ارسال فرمایند.

۳- شماره‌های گذشته مجله وارلیق را می‌توانید از دفتر مجله تهیه نمایند.

۴- جلد اول تاریخ ادبیات آذربایجان از قرن ۱۳ تا آخر قرن ۱۹ میلادی تحت عنوان «آذربایجان ادبیات تاریخیته بیرباخیش» از چاپ خارج شد همشهریه‌های علاقمند میتوانند از انتشارات فرزانه و یا انتشارات دنیا مقابل دانشگاه خریداری و یا با پرداخت ۳۰۰ ریال توسط آدرس بانکی مجله و ارسال رسید آن بدفتر مجله یکجلد از این کتاب را تهیه نمایند.

۵- مجموعه ده‌شماره سالیانه مجله در یکجلد منتشرشد علاقمندان میتوانند هرچه زودتر قبل از اتمام آن از دفتر مجله و یا انتشارات فرزانه و یا انتشارات دنیا روبروی دانشگاه تهیه نمایند.

وارلیق

مجله ماهانه فرهنگی، ادبی و هنری

(به زبانهای فارسی و ترکی)

تحت نظر هیئت تحریریه

صاحب امتیاز و مدیر: دکتر جواد هیئت

محل اداره: تهران، خیابان مصدق، کوچه بیدی شماره ۱۷

تلفن ۶۴۵۱۱۷
۷۶۱۸۳۶

چاپ کلویان - میدان بهارستان

قیمت ۷۰ ریال